

Pro gradu -tutkielma
Suunnittelumaantiede

KOTI KESKELLÄ KAUPUNKIA

Keskusta lapsiperheen asuinalueena, esimerkkeinä Tukholma ja Helsinki

Johanna Lilius

2008

Ohjaajat:

Mauno Kosonen

Mari Vaattovaara

HELSINGIN YLIOPISTO
MAANTIETEEN LAITOS

PL 64 (Gustaf Hällströmin katu 2)
00014 Helsingin yliopisto

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion) Faculty Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta		Laitos Institution) Department Maantieteen laitos	
Tekijä/Författare) Author Johanna Lilius			
Työn nimi Arbetets title) Title KOTI KESKELLÄ KAUPUNKIA Keskusta lapsiperheen asuinalueena, esimerkkeinä Tukholma ja Helsinki			
Oppiaine Läroämne) Subject Suunnittelumaantiede			
Työn laji Arbetets art) Level Pro gradu		Aika Datum – Month and Year Maaliskuu 2008	Sivumäärä Sidoantal – Number of Pages 121 + 3 liitesivua
Tiivistelmä Referat) Abstract			
<p>Lapsiperheiden asuminen on perinteisesti suuntautunut esikaupunkeihin. 1900-luvun loppupuolelta lähtien useassa Euroopan kaupungissa on kuitenkin nähty myös vastaliikettä, jossa perheet asettautuvat kaupunkien keskustaan. Tämä tutkielma tarkastelee ilmiötä Tukholman ja Helsingin keskustan esimerkkien kautta. Tukholmassa ilmiö on jo tunnistettu ja sopii siten hyväksi lähtökohdaksi ja vertailukohdaksi Helsingin keskustalle. Tukholmassa on myös 2000-luvulla rakennettu laaja asuinalue keskustaan ja uusia alueita on suunnitteilla. Helsingin keskustaan suunnitellaan parhaillaan uusia asuntoja 30 000 asukkaalle.</p> <p>Tutkielman ensimmäisenä tavoitteena on siis sekundäärlähteiden, tilastojen ja asiantuntijahaastattelujen avulla tarkastella mitä Tukholmassa tosiasiallisesti on tapahtunut. Millaisia perheitä Tukholman keskustassa asuu? Miksi he haluavat asua keskustassa? Miten lapsiperheet on huomioitu kaupungin suunnittelussa? Päättävänä tavoitteena on tarkastella Helsingin keskustan tilannetta. Onko Helsingin keskustan suosio lapsiperheiden kesken kasvanut? Miksi lapsiperhe valitsee Helsingin keskustan asuinalueeseen? Miltä keskustassa asuvan perheen arki näyttää? Miten lapsiperheet on huomioitu Helsingin suunnittelussa? Näitä asioita on tarkasteltu asiantuntijahaastattelujen, tilastojen sekä Helsingin keskustan Kruununhaan kaupunginosaan tehtyjen asukashaastattelujen avulla.</p> <p>Tukholmassa syntyvyys on noussut 2000-luvulla ja keskustassa se on kaupungin korkein. Osa perheistä muuttaa edelleen muualle, mutta Tukholman keskustaan jää entistä useampi perhe. Keskustan suosiota näyttää selittävän ennen kaikkea vanhempien työpaikkojen läheisyys, mikä helpottaa perheen ja työn yhteensovittamisen ja lisää yhteistä aikaa lasten kanssa. Lisäksi keskustassa asuvat perheet arvostavat palveluiden ja viihteiden läheisyyttä. Keskustan suosio lapsiperheiden keskuudessa on yllättänyt kaupungin poliitikot ja suunnittelijat.</p> <p>Helsingissä syntyvyys ei ole lähtenyt samankaltaiseen nousuun kuin Tukholmassa. Keskustassa muutokset syntyvyydessä eivät ole olleet yhtä suuria kuin esikaupungeissa. Monet perheet kuitenkin muuttavat keskustasta lasten kasvaessa. Keskustassa perheet asuvat ennen kaikkea siksi, että kaikki on lähellä. Hyviä liikenneyhteyksiä ja riippumattomuutta autosta arvostetaan. Kaunis, turvallinen ja kylämäinen asuinympäristö muodostaa kokonaisuuden, jossa perheet viihtyvät. Kylämäisyys korostuu alueen tiiviydessä ja alueen yhteisöllisyydessä. Ympäristö koetaan suvaitsevaisena ja tätä pidetään tärkeänä erityisesti lasten tulevaisuutta ajatellen. Perheiden käsitykset kaupungin tarjoamista palveluista ja liikenneturvallisuudesta ovat osittain ristiriitaiset kaupungin suunnittelijoiden kanssa.</p> <p>Helsingin keskustan uusien asuinalueiden suunnittelussa on Jätkäsaarella keskitytty erityisesti lapsiperheisiin panostamalla liikenneturvallisuuteen. Tavoitteena on houkutella lapsiperheitä pysymään Helsingin keskustassa. Kalasatama on suunniteltu kaikkien asukasryhmien tarpeita silmällä pitäen.</p>			
Avainsanat – Nyckelord) Keywords lapsiperhe, kaupunkikeskusta, asuinympäristö, asumispreferenssit, kaupunkisuunnittelu			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston Kumpulan tiedekirjasto			

HELSINGIN YLIOPISTO HELSINGFORS UNIVERSITET – UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion) Faculty Faculty of Science		Laitos Institution) Department Department of Geography	
Tekijä/Författare) Author Johanna Lilius			
Työn nimi Arbetets title) Title LIVING IN THE CENTRE OF THE CITY The City Centres of Stockholm and Helsinki as Residential Areas for Families with Children			
Oppiaine Läroämne) Subject Planning Geography			
Työn laji Arbetets art) Level Master's thesis		Aika Datum – Month and Year March 2008	Sivumäärä Sidoantal – Number of Pages 121 + 3 pp. appendices
Tiivistelmä Referat) Abstract <p>Families with children have traditionally moved to suburbs. In the last 20 years a modest counter process has however been recognized. Families with an urban lifestyle stay in the city centres. This study looks at the phenomenon through two cases, Stockholm and Helsinki. In the first case it has already been observed that the city centre has grown in popularity among families with children. Therefore it serves as a basis for the study and as well as a point of comparison. Stockholm's city centre is expanding as new neighbourhoods have been built and are being planned. In the city centre of Helsinki the building of two large neighbourhoods for 30 000 inhabitants will start in a few years.</p> <p>The first aim of the study is to look closer at what has really happened in the city centre of Stockholm, why families choose to live there with their children and how the City of Stockholm has reacted to the change. The main sources of information are secondary sources, statistics and interviews with planners, politicians and experts in the field. The main object is to look at the situation in the city centre of Helsinki. Can a preference for urban residential environments be observed in Helsinki? What are the reasons for a family to choose the city centre as a living place? How does the everyday life of a family in the city centre appear? How are these families taken into account in the planning of the city? The main sources of information here are statistics, interviews with dwellers in the neighbourhood Kruununhaka and interviews with planners.</p> <p>In Stockholm the birth rate has grown constantly during the 2000s and is highest in the city centre. Some of the families still move elsewhere, but many of them do not. One of the most important reasons for living in the city centre is short working distances which give working parents more time with their children. Another reason is a preference of an urban, active lifestyle. Families prefer to live close to everything, childcare, schools, shops and entertainments. The popularity of the city centre among families with children has taken politicians and planners by surprise.</p> <p>Helsinki has not experienced a baby boom like Stockholm. However the negative changes in the birth rate have been more modest in the central areas than in the suburbs. Statistics show, that many families move away from the city centre as the children grow. Families who stay in the city centre especially appreciate closeness to public and private services and good public transportation which means that they are not dependent on using the car. Further they find that the city centre has a tolerant climate and is a safe and beautiful place to live in. The families enjoy the social life of the neighbourhood and feel that it makes a good climate to raise children in. However they are concerned with traffic safety and the lack of stimulus in the playgrounds of the neighbourhood parks.</p> <p>Two large neighbourhoods with homes for about 30 000 inhabitants are now planned in the former Port Districts in the city centre of Helsinki. The other one, Jätkäsaari has been planned to become an attractive alternative for families with children. Traffic safety has been one of the main objects for the planning. The other, Kalasatama, has been planned to attract all groups in society.</p>			
Avainsanat – Nyckelord) Keywords Families with children, city centres, living environment, living preferences, urban planning			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Kumpula Science Library, University of Helsinki			

SISÄLLYS

ALUKSI	1
1. JOHDANTO	2
1.1 Tutkimuksen tausta ja rakenne	2
1.2. Lapsiperheet ja asuminen	4
1.3. Helsingin muotoutuminen ja kaupunkisuunnittelun pyrkimykset luoda perheille hyvä asuin ympäristö	11
1.4. Kaupunkikeskustat ilmiöineen	18
2. TUTKIMUKSEN ALUEET, KYSYMYKSET JA MENETELMÄT	28
3. SITUATION STOCKHOLM	36
3.1. Mitä Tukholmassa tapahtuu?	36
3.2. Miltä tukholmalaisperheet näyttävät tilastojen valossa?	38
3.3. Miksi perheet valitsevat Tukholman keskustan asuinalueeseen?	40
3.4. Miten uudet tarpeet näkyvät kaupungin suunnittelussa?	45
3.5. Ei vastakaupungistumista, mutta erilaistumista näkyvissä	51
4. HELSINGIN KESKUSTA JA LAPSIPERHEET	54
4.1. Onko lasten määrä keskustassa lisääntynyt?	54
4.2 Missä keskustan kaupunginosissa lapset asuvat tällä hetkellä?	62
4.3. Millaisia erityispiirteitä keskustan perheillä on?	63

5. MIKSI HELSINGIN KESKUSTASSA ASUU LAPSIPERHEITÄ?	68
5.1. Haastateltujen perheiden taustaa	68
5.2. Miten asua lasten kanssa?	69
5.3. Kylämäisyyttä kaupunkikeskustassa	75
5.4. Elämää keskellä kaupungin keskustaa	78
5.5. Millaista kasvuympäristöä vanhemmat tarjoavat lapsilleen?	83
5.6. Mitä yhteistä Kruununhaan perheillä on?	89
5.7. Jätkäsaaren tai Kalasataman tulevia asukkaita?	90
6. HELSINGIN KESKUSTA LAPSIPERHEIDEN ASUINYMPÄRISTÖNÄ	92
6.1. Perheiden sosiaalipalvelut	92
6.2. Viheralueet	93
6.3. Liikenne, saasteet ja melu	96
6.4. Helsingin keskustan uudet alueet - Jätkäsaari ja Kalasatama	98
7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA	103
LÄHTEET	114
LIITTEET	

ALUKSI

"Kerrostalokaupungin asukkaana koen eläneeni nuoruuteni virikkeisessä helsinkiläisessä asfalttipihamiljöössä. Sieltä juontaa kiinnostukseni urbaaniin kaupunkitilaan, sen elämän havainnointiin - ja ajatukseen siitä, millainen on hyvä asuinympäristö".

Kaupunkitutkimuksessa näyttää olevan vallalla perinne aloittaa työ sitaatilla ja näin olen itsekkin päätenyt aloittamaan pro gradu tutkielmani. Yhdyn Timo Kopomaan (1997:5) ajatukseen, jolla hän aloittaa *Tori marginaali haastava kaupunki*-teoksensa. Tämän pro gradu-tutkielman tutkimuskohteena on oma lapsuudenympäristöni, kaupunkikeskusta, enkä voi kieltää, etteikö se olisi vaikuttanut työn sisältöön ja muotoutumiseen. Suhteeni tutkimusalueeseeni ei siis ole objektiivinen, mutta pidän sitä tässä tapauksessa vahvuutena, sillä uskon sen lisäävän ymmärrystäni tutkimuskohdetta kohtaan. Toisaalta pidän myös ehdottoman tärkeänä, että keskustaa kehitetään tulevaisuudessa myös lapset huomioiden.

Haluan tässä yhteydessä kiittää kaikkia, joihin olen gradun tiimoilta ollut yhteydessä. Suurkiitoksen ansaitsevat kaikki entiset ja nykyiset kruununhakalaisäidit ja -isät, jotka ystävällisesti järjestivät aikaa haastattelua varten. Kiitän myös FM Andreas Lindéniä, joka on auttanut tilastollisissa analyysissä, FM Katariina Pahkasaloa, joka on antanut vinkkejä asukashaastattelukysymysten muotoilemiseen sekä FM Petra Pelkosta, joka on auttanut karttojen laadinnassa. Prof. Mauno Kososta sekä Matemaattis-luonnontieteellistä tiedekuntaa haluan kiittää myötämielisestä tuesta matka-apurahan haussa. Työn toista ohjaaja, prof. Mari Vaattovaaraa haluan kiittää innostuneesta asenteesta työtäni kohtaan. Lopuksi haluan kiittää vanhempiani ja appivanhempiani, jotka ovat tarjonneet lastenhoidollista apua tarvittaessa.

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja rakenne

Tämän pro gradu tutkielman aiheena ovat lapsiperheet kaupunkikeskustassa. Lapsiperheiden muuttoliike kaupungissa on perinteisesti suuntautunut kaupungin reunoille. Tähän kehitykseen ovat vaikuttaneet monet eri tekijät, muun muassa huoli lasten hyvinvoinnista (esim. Nyström 2001:32; Karsten 2003:2573). Monien tutkimusten valossa keskusta ei näytä lapsiperheen näkökulmasta houkuttelevalta asuinympäristöltä (esim. Kyttä 2002). On kuitenkin huomattu, että kaupunkien keskustat ovat viime vuosikymmenen aikana alkaneet vetään puoleensa tietyn tyyppisiä lapsiperheitä (esim. Karsten 2003; Hallemar 2003; Nordström 2005:29).

Pro gradu-tutkielman aihe on syntynyt vähitellen, mutta tietyt asiat ovat vaikuttaneet sen muotoutumiseen. Kysymyksenasettelu, onko kaupungin keskusta sopiva lapsen kasvuympäristö, on ollut opintojeni aikana välillisesti esillä useammalla Helsingin yliopiston ja Teknillisen korkeakoulun luennolla ja vastaus on ollut yksiselitteisesti negatiivinen. Lapsiperheiden asumistoiveena taas on nähty lähes yksinomaan omakotitalovaltainen alue, tai ainakin keskustan ulkopuolella sijaitseva alue. Toisaalta olen ollut lähes viisi vuotta (opiskelevana) kotiäitinä, joten olen viettänyt lukuisia päiviä keskustassa ja myös keskustan ulkopuolella sijaitsevissa leikkipuistoissa kahden tyttäreni kanssa. Siellä vanhempien keskeiset keskustelut kääntyvät enemmän tai myöhemmin asumiseen ja siihen liittyviin kysymyksiin. Näin olen kuullut lukuisten äitien ja isien perusteluja asunnon- tai asuinympäristön valinnalle tai heidän toiveitaan asuinympäristönsä suhteen. Lapsiperheiden asumispreferensseihin ja toisaalta keskustan asukkaisiin on Suomessa perehdytty monissa tutkimuksissa, mutta keskustan lapsiperheisiin niukemmin. Tämä synnytti vähitellen ajatuksen siitä, että tällaiselle tutkimukselle voisi olla tarvetta. Käytyjen "hiekkalaatikkokeskustelujen" yhtenä tärkeänä teemana on myös ollut päivähoitopaikkojen tilanne eli pula niistä, ja tämä on herättänyt kysymyksen tapahtuuko Helsingissä tällä hetkellä jotain uutta lapsiperheiden sijoittumisessa. Omalla asuinalueellani, Kruununhaassa, vanhemmat ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä mm. puistojen varustelutasoon ja liikenteen vaarallisuuteen ja tämä on puolestaan tuonut esiin kysymyksen miten keskustan lapsiperheet on huomioitu kaupungin suunnittelussa. Vietin paljon aikaa Tukholmassa syksyllä 2006. Siellä pisti silmääni perheiden suuri määrä keskustassa ja se palveluiden kirjo, mikä oli

suunnattu näille perheille. Tukholmassa keskustan suosio lapsiperheiden keskuudessa on puhuttanut niin paikallislehtiä kuin valtakunnallisia päivälehtiä. Keskustassa asuvia vanhempia ja heidän elämäänsä kuvataan myös lukuisissa viime vuosina julkaistuissa romaaneissa sekä monissa elokuvissa. Aiheeseen liittyen on myös tehty useita tutkimuksia. Tukholman keskustassa on hieman Helsinkiä aiempaa otettu asuinkäyttöön entisiä satama- ja rautapiha-alueita. Yleinen käsitys Tukholmassa näyttää olevan, ettei lapsiperheitä ole näiden alueiden suunnittelussa huomioitu, vaikka ne ovat muuttaneet alueille suurissa määrin. Tästä näkökulmasta on mielenkiintoista tarkastella Helsingin keskustan tilannetta, jonne tällä hetkellä suunnitellaan kahta laajaa asuinalueita.

Työn rakenne on seuraava. Aluksi tarkastelen kolmessa luvussa (luvut 1.2, 1.3 ja 1.4) tutkimusaiheeseen liittyviä teemoja. Näiden lukujen tarkoituksena on selkeyttää tutkimuksessa käytettäviä käsitteitä sekä taustoittaa tutkimusta. Aluksi (luku 1.2) keskityn lapsiperheisiin ja asumiseen. Lisäksi pohdin, mikä vaikutus asuinalueella on lapsen ja miltä lapsiystävällinen ympäristö näyttää eri tutkimusten valossa. Tämän jälkeen katse kääntyy Helsingin muotoutumiseen (luku 1.3). Pyrin myös kuvaamaan, miten kaupunkisuunnittelun avulla on eri aikakausina vastattu perheiden tarpeisiin. Johdannon viimeisessä luvussa tarkastelen kaupunkikeskustoja ja niiden kehitystä (luku 1.4). Tässä yhteydessä tuon esiin mitä kaupunkikulttuurilla tarkoitetaan. Lopuksi perehdyn siihen, mitä kaupunkikeskustoista ja lapsiperheistä on kirjoitettu. Tämän jälkeen seuraa tutkimusalueen sekä tutkimuskysymysten ja tutkimusmenetelmien esittely (luku 2). Luvussa kolme tarkastelen Tukholman tilannetta tarkemmin. Mitä Tukholmassa on tosiasiallisesti tapahtunut ja miten siihen on reagoitu? Tukholmasta siirryn tarkastelemaan Helsingin tilannetta. Onko keskustan suosio lapsiperheiden keskuudessa kasvanut? Millaisia erityispiirteitä keskustassa asuvilla perheillä on tilastojen näkökulmasta? (luku 4). Luvussa viisi siirryn kuvaamaan lapsiperheen elämää Helsingin keskustassa sekä sitä, miksi perheet haluavat asua keskustassa. Luvussa kuusi tuon esille, miten lapsiperheet on huomioitu Helsingin keskustan suunnittelussa. Lopuksi seuraa johtopäätösten vetäminen ja pohdintaa (luku 7).

1.2. Lapsiperheet ja asuminen

Tässä luvussa tarkastelen siis lapsiperheitä ja asumista sekä asuinympäristön vaikutuksia lapseen ja tuon esille millaiselta lapsiystävällinen asuinympäristö näyttää tutkimusten valossa.

Tilastollisesti määriteltynä *lapsiperhe* on perhe, johon kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi (Tilastokeskus 2007). Tässä tutkimuksessa lapsiperhe on rajattu koskemaan perhettä, jossa on alle 18-vuotiaita lapsia, ellei muuta mainita.

Perheen perustamista lykätään usein taloudellisen epävarmuuden takia ja ensisynnyttäjien keski-ikä on nykyään 28 vuotta Suomessa. Matala syntyvyys on ongelma monissa Euroopan maissa ja se liittyy ensisynnyttäjien korkeaan ikään, joka lyhentää lastensaantiaikaa ja toisaalta lisää lapsettomuuden riskiä. Lastensaannin lykkäytymisen syiksi on epäilty eurooppalaista arvomaailmaa sekä taloudessa ja työelämässä tapahtuneita muutoksia. Nuoret pariskunnat haluavat edetä ammatillisesti ja he haluavat myös, että ammatillinen menestys näkyy heidän elämäntyylyssään. Useat saavat vain yhden lapsen, sillä näin mahdollistuu edelleen muun muassa kouluttautuminen, ammatillinen eteneminen, matkustelu sekä korkeatasoisen asunnon hankkiminen (Kontula 2004:79–80;134;85). Pohjoismaissa työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ei Forssénin & Ritakallion (2005:31;41) mukaan selitä lastensaannin siirtämistä. Syntyvyyden on huomattu parantuneen monessa Euroopan maassa, kun perhepoliittisia tukia on parannettu ja lastenhoitoa on lähdetty tukemaan (Kontula 2004:80–81).

Euroopassa enemmistö äideistä on kotiäitejä. Pohjoismaissa tilanne on erilainen ja esim. Ruotsissa enemmistö äideistä käy töissä. Suomalaisista alle 3-vuotiaden lasten äideistä alle puolet on töissä ja 3-6-vuotiaden lasten äideistä vielä 50 prosenttia on kotona. Kouluikäisten lasten äideistä 70 prosenttia käyvät töissä (Kontula 2004:84;143). Pohjoismainen päivähoitojärjestelmä sekä asenteelliset syyt selittävät pohjoismaiden tilanteen. Harvassa Euroopan maassa yhteiskunta tarjoaa samanlaista kokopäiväistä palvelua kuin pohjoismaissa. *Perhebarometri 2004* mukaan työn ja perheen yhteensovittamista helpottavat erityisesti joustavat työajat mutta myös päivähoiton tarjoaminen alle 3-vuotiaille, sekä osa-aikatyö.

Päivähoidon käyttö on yleisempää korkeasti koulutettujen naisten piirissä (Kontula 2004:67-68;105-108;111;143). Perhebarometri 2004 mukaan aika on lapsiperheissä rahaa tärkeämpi (Kontula 2005:59). Pidentyneet työmatkat, työhön liittyvät matkat sekä lasten harrastuksiin liittyvien matkojen pidentyminen tiukentavat kuitenkin perheiden aikaresursseja aikaisempaa enemmän (Niemi et al. 2006:34). Tänä päivänä on tyypillistä, että tietyissä perheissä on runsaasti aikaa yhdessäoloon, mutta pulaa rahasta ja toisissa taas puutetta ajasta, vaikka perheen taloudellinen tilanne on hyvä (Nordström 2005:62). Kuten sanottua, matkat syövät perheiden aikaresursseja. Alle kouluikäisten lasten vanhemmat liikkuvat harvoin pyörällä tai jalan. Julkisten kulkuneuvojen käyttö yleistyy vasta kun lapset saavuttavat kouluiän. Pääosa matkoista tehdään kuitenkin autolla (Henkilöliikennetutkimus 2004–2005 2006:43;45) Joka kolmannessa kotitaloudessa on tänä päivänä kaksi tai useampi auto. Autottomia kotitalouksia on ainoastaan 17 % (Henkilöliikennetutkimus 2004–2005 2006:35). Tukholman esikaupungeissa lapset ajetaan useimmiten autolla kouluun, kantakaupungissa he puolestaan kävelevät vanhempiansa seurassa kouluun (Björklid 1992, 2002, cit. Nordström 2005:41).

Suurin osa suomalaisperheistä asuu omakoti- tai rivitalossa (Penttilä 2005:44). Helsinkiläisissä pientaloissa asuu Laakson ja Loikkasen (1997:120–126) mukaan paljon hyvätuloisia lapsiperheitä. Uusissa asunnoissa asuu enemmän lapsiperheitä kuin vanhoissa asunnoissa. Parempituloisissa perheissä asutaan yleisemmin omistusasunnossa kuin pienituloisissa perheissä (Reijo 2006:32). Perheet asuvat yleensä ahtaasti kun lapset ovat pieniä, mutta tulojen kasvaessa asunnot suurenevat. Mitä vanhemmiksi lapset kasvavat, sitä tyytyväisempiä perheet ovat asumiseensa. Kahden vanhemman lapsiperheiden on taloudellisesta tilanteesta johtuen helpompi toteuttaa asumistoiveitaan kuin yksinhuoltajien (Penttilä 2005:45-46;48;53).

Ruotsalainen ympäristöpsykologi ja Tukholman yliopiston kulttuurimaantieteen laitoksen tutkija Maria Nordströmin (2005:36) mukaan asuinpaikan valinta on nykyään tärkeä osa lasten hyvinvoinnin huolehtimisesta. Tänä päivänä vanhempien mahdollisuudet vaikuttaa lastensa asuinympäristöön ovat hänen mukaansa myös hyvät. Asumispreferenssillä tarkoitetaan niitä osatekijöitä, joita yksilö arvottaa valitessaan itselleen soveltuvaa asuinympäristöä (Kahila 2005:58). Asukasbarometri 2004 mukaan asuinalueiden viihtyisyyteen liittyvistä tekijöistä suomalaisten mielestä tärkeimmät ovat rauhallisuus ja luonnonympäristö. Myös turvallisuus ja palveluiden hyvä saatavuus koetaan tärkeiksi. Yleensä alueella viihdytään sitä paremmin mitä kauemmin alueella on asuttu (Strandell

2004:26-27;132). Kahilan (2005:64) mukaan pääkaupunkiseudulla enemmistö lapsiperheistä haluaisi asua omakotitalossa. Tuomisen ja muiden (2005:37) mukaan keskustassa asuvista lapsiperheistä lähes puolet haluaa asua kerrostalossa, mutta keskustan ulkopuolella asuvista huomattavasti harvempi. Kahilan (2005:73–74) mukaan omakotitaloasuminen on pääkaupunkiseudulla erityisesti hyvin toimeentulevien perheiden toive. Hyvätuloiset helsinkiläisperheet toivovat asuinalueeltaan mm. rauhallisuutta, hyviä kulkuyhteyksiä, arvostusta, luonnonläheisyyttä, palveluiden läheisyyttä, hyviä harrastus- sekä ulkoilumahdollisuuksia ja turvallisuutta. Piha tai asuinalueen väljyys eivät sen sijaan ole erityisen tärkeitä ominaisuuksia. Pientuloisten ja nuorten perheiden toiveet ovat samankaltaisia, mutta heille on myös tärkeää, että ympäristö olisi hyvä lapselle. Tukholmassa lapsiperheiden muutto on perinteisesti suuntautunut kaupungin ulkopuolelle tai kaupungin omakotitalovaltaisille alueille (Nordström 2005:29). Nykyään lapsiperheiden asumispreferensseihin vaikuttaa kuitenkin entistä enemmän myös perheiden elämäntyyli. Osa perheistä valitsee keskustaan jäämisen ja toiset muuttavat pitkälle maaseudulle. Nordströmin (2005:29) mukaan ensimmäisessä tapauksessa on nähtävissä uusi arvostus ja asenne kaupunkia kohtaan asuin- ja elinympäristönä. Toinen muuttokäyttäytyminen taas peilaa liikkuvaa elämäntapaa, jossa autojen ja parempien yhteyksien ansiosta nykyajan ihminen on vähemmän ja vähemmän riippuvainen paikoista. Puhakan (2003:45) mukaan Suomen pääkaupunkiseudun lähikuntien haja-asutusalueille muuttaneiden lapsiperheiden maallemuuton yhtenä syynä on lasten etu. Lapsiperheet muuttavat kaupungista pois, koska kaupunki nähdään uhkaavana paikkana nimenomaan pienille lapsille. Maaseutu on näiden perheiden mielestä lapsimyönteisempi ympäristö. Molemmat elämäntyyliä ovat Nordströmin (2005:29) mukaan aktiivisia elämäntyyliä. Kumpikin elämäntyyli vaatii hyvän taloudellisen perustan, sillä asunnot ovat keskustassa kalliita ja kaupungin ulkopuolella asuttaessa matkakustannukset ovat korkeat. Ruotsalaisdemografian Marie Berlinin (2007) mukaan perheiden asumisvalintojen takana on toisaalta se, että halutaan asua lapsiystävällisesti ja toisaalta se, että lasten kanssa halutaan viettää mahdollisimman paljon aikaa. Myöhempi yleensä vaatii, että ainakin toisen vanhemman työpaikka sijaitsee asunnon läheisyydessä. Yleensä koti on äidin työpaikan läheisyydessä ja isä pendelöi. Tukholmassa nykyinen tilanne on kuitenkin se, että asunto pyritään saamaan läheltä kummankin työpaikkaa (Berlin 2005:35).

Asumisella voidaan ymmärtää asuntoon (koko, laatu jne.) ja sen sijaintiin (palvelut, ympäristö jne.) liittyviä ominaisuuksia. Kotitalous jakaa tulonsa asumiseen liittyvien

kustannusten ja muun kulutuksen välillä. Koska kotitalouksien tulot ovat erikokoiset, heidän näkemyksensä optimaalisesta asunnosta eroavat (Laakso 1995:15). Ihminen ryhmittäytyy useimmiten yhteisen kulttuurin, kansallisuuden, rodun, kielen, ammatin, tulotason tai muiden yhteisten intressien mukaan. Näin tapahtuu myös kaupungissa, jossa syntyy vapaaehtoisesti ja pakosta eri ihmistyyppien asuinalueita (Ilmonen 1997a:13–15). *Asuinalueella* (bostadsområde) viitataan Tallhage-Lönnin (2000:49) mukaan kaupunginosaan, joka on rakennettu yksinomaan asumista varten. Tässä työssä asuinalue-termi käsitetään kuitenkin laajemmin alueena, jossa asutaan, mutta jossa voi myös olla muita toimintoja kuin asumista. Asuinalueet voidaan nähdä yhtenä symbolina, jonka varaan identiteettimme rakentuu ja jonka avulla luokitellemme toisiamme. Asuinympäristöllä on ns. sosialisointiagentti, toisin sanoen se on yksi osa prosessissa, joka muokkaa ihmistä (Ilmonen 1991:4;54).

Asumisessa halutaan nykyään toteuttaa itseään ja etsiä vaihtoehtoisia elämäntyyliä (Ilmonen 2001:56). Tavallisesti ihmiset eivät omaksu ainoastaan yhden elämäntyylin piirteitä, vaan elämäntyyliin sekoittuu paljon erilaisia piirteitä (Jallinoja 1997:163). Asuminen on Suomessa kuitenkin niin kallista, että sen perusteella on vaikea erottautua. On helpompi erottautua esimerkiksi trendikahvilassa tai ravintolassa (Juntto 2002:296–297). Juntton (2002:297) mukaan ennen kaikkea demograafiset tekijät eriyttävät asumista 2000-luvulla. Asuinalueita leimaavat joko perheellisten tai sinkkujen elämäntyyli. Fyysinen dimensio familismista Helsingissä on se, että perheelliset muuttavat lähiöihin ja omakotitaloalueille. Mielikuva siitä, että ”kaupungin syke (paheet)” eivät sovi perhe-elämälle istuvat Jallinojan (1997:159) mukaan syvällä ihmisissä.

Asunnon vaihdon eli *muuton* takana on yleensä monta eri tekijää. Elämänvaihe selittää parhaiten paikallisten ja asumistarpeiden aiheuttamia muuttoa. Lähimuutoissa syinä ovat yleensä asumiseen ja perheeseen liittyvät syyt, kaukumuutoissa työ on tärkeämpi syy (Korkiasaari & Söderling 1994:233;246-247). Pienilapsisissa perheissä muuttoalttius on yleensä korkea, vanhemmat ovat usein nuoria ja työ- ja asumisura on vasta alussa. Kun lapset tulevat kouluikänsä muutot harvenevat, tällöin vanhempien asema on myös yleensä vakiintuneempi. Muuttotodennäköisyyteen vaikuttaa kotitalouden ominaisuuksien lisäksi asuntojen tarjonta ja niiden hinta toivotulla alueella (Laakso 1995:15;17-18). Asuntojen hintaan vaikuttaa Helsingissä kaikkein eniten asunnon etäisyys keskustasta, palvelutaso sekä asuinympäristö. Pientaloasumista arvostetaan paljon ja siitä ollaan Laakson ja Loikkasen (1997:120–126) mukaan valmiita maksamaan. Asunnon ja sen sijainnin valintaan vaikuttavat

edellä mainittujen seikkojen lisäksi vielä asunnon koko, asunnon tyyppiin ja laatuun liittyvät tekijät, sijainti suhteessa työpaikkoihin, liikenneyhteydet, asuinalueen julkiset ja yksityiset palvelut, ympäristön laatu sekä naapuruston sosiaalinen status (Ilmonen 1997a:18). Monien suomalaisten asumisura näyttää tällä hetkellä erilaiselta kuin pari vuosikymmentä sitten. Monet uudet asuntomarkkinoille tulevat sukupolvet perivät asuntoja eivätkä aloitakaan asumisuraansa yksiöstä lähiöstä. Tämä erilaistaa Ilmosen (2001:56) mukaan asumisen.

Mikä merkitys asuin ympäristön valinnalla on sitten lapsen kannalta? Mikä on asiantuntijoiden käsitys lapsiystävällisestä asuin ympäristöstä? Ensimmäinen paikka, johon lapsi tunnetasolla suhteuttaa itsensä, on oma koti (Nordström 2005:38). Kotiseutu onkin osa identiteetin rakentumista (Ilmonen 1991:86; Tallhage-Lönn 2000:69). Asuin ympäristö luo puitteet perheiden kaikkien jäsenten arkielämälle ja ajankäytölle (Britschgi et al. 2007:20). Lasten kasvun aikana fyysisen ympäristön luonne ja sen saavutettavuus on riippuvainen vanhempien elintavoista. Lapset suhteuttavat sen tähän elintapaan. Vasta aikuisena ihmisellä on kyky ottaa kantaa asuin ympäristöönsä ja arvottaa sen hyviä ja huonoja puolia. Varsinaisesti kasvu ympäristön arvottaminen tapahtuu, kun meistä itsestämme tulee vanhempia. Jos kasvu ympäristö on koettu positiivisena, lapset usein kasvatetaan samantyyppisessä ympäristössä ja toisaalta, jos se on koettu negatiivisena, omat lapset kasvatetaan ehkä ihan toisenlaisessa ympäristössä. Ympäristön fyysiset ominaisuudet eivät kuitenkaan ole ne ominaisuudet jotka tekevät siitä hyvän kasvu ympäristön, vaan sitä ovat vanhempien saatavilla olo sekä sosiaalinen asiayhteys (Nordström 2003:166).

Psykologi ja psykoterapeutti Pirkko Lahti (2001:14–15) painottaa myös kasvu ympäristön merkitystä lapsen persoonallisuuden muotoutumisessa. Hänen mukaan tänä päivänä ei kuitenkaan keskitytä tarpeeksi lapsen sosiaaliseen kasvu ympäristöön – joka sekin vaikuttaa fysiologisen, psykologisen ja ekonomisen tekijän ohella kasvu ympäristöön. Lahden (2001:17) mukaan lapsen terveen kehityksen kannalta on olennaista, että hän voi olla joko yksin tai seurassa. Toisin sanoen lapsella pitäisi olla riittävän iso koti sekä leikkipuisto tai luonto, jossa lapsi voi tavata muita lapsia ja leikkiä. Lapsen kasvu ympäristön monimuotoisuus vaikuttaa lapsen persoonan muotoutumiseen (Lahti 2001:14). Nyströmin (2003:18) mukaan lapsi oppii käsittämään maailmaa pienen alueen kautta. Siksi on tärkeää, että tämä alue on pienimuotoinen ja monimuotoinen. Matka kohti itsenäisyyttä kulkee ensin asunnon lähiympäristön tutustumisen kautta, jossa lapsi vähitellen voi alkaa liikkua itsenäisemmin ja itsenäisemmin. Alle kouluikäisille autottomuus on tärkeä asuin ympäristön

kriteeri, jotta lapset voisivat esimerkiksi pyöräillä itsenäisesti lähialueella. Myös vähän vanhemmille lapsille liikenteellisesti turvallinen ympäristö on tärkeä. Katkeamattomat kevyenliikenteen väylät mahdollistavat turvallisen liikkumisen eri paikkojen välillä. Teini-iässä lapsi yleensä kiinnostuu kaupungista ja haluaa tutustua asuinympäristöönsä laajempaan kokonaisuuteen. Nuorisolle myös julkinen tila on tärkeä, sillä se mahdollistaa ystävien tapaamisen (Nordström 2005:39–40, Tallhage-Lönn 2000:69–70).

Ympäristöpsykologit Liisa Horelli ja Marketta Kyttä (2001:28) painottavat, että erilaiset ympäristöt antavat lapsille erilaisia mahdollisuuksia toiminnalle. Sellainen ympäristö, jossa on paljon toimintamahdollisuuksia eli tarjoumia, on heidän mukaansa lapsiystävällinen ympäristö. Ympäristön tulisi houkutella lasta omaehtoiseen ”löytöretkeilyyn”. Luonnonympäristössä on rajattomasti mahdollisuuksia tällaiseen, kun taas kaupungissa mahdollisuudet ovat rajatumpia. Lasten tulisi voida liikkua ympäristössä yksin sosiaalisten taitojen kehittymisen vuoksi (Horelli & Kyttä 2001:29–30). Leikin paikkana piha on avainasemassa. Tärkeää lapsen kehityksen kannalta on, että asuinympäristö muodostuu tapahtumapaikoista, kuten päiväkodista, kirjastosta, leikkipuistosta tai tutun aikuisen työpaikasta, jotka muodostavat verkoston jossa lapsi voi liikkua turvallisesti (Allas et al. 1992:11;16). Horellin ja Kytän (2001:30) mukaan jo 5-vuotiaan lapsen tulisi voida liikkua yksin. Lapsen liikkumista rajoittavat paitsi vanhempien pelot ja kiellot myös lapsen omat pelot, todelliset vaarat ja lapsen oma tietämys (Allas et al. 1992:18). Ympäristön pysyvyys on tärkeää pienen lapsen ympäristösuhteen rakentumiselle ja siksi perheiden ei mielellään tulisi muuttaa toiselle asuinalueelle asuntotarpeen muuttuessa (Horelli & Kyttä 2001:31). Kouluikäisen lapsen kehitykselle kavereista ja aikuisista muodostuva yhteisöllisyys on tärkeä (Allas et al. 1992:18).

Jokaisessa asuinympäristössä on tutkijoiden mukaan hyvät ja huonot puolensa. Kytän (2004:196) mukaan lapsiystävällinen ympäristö on sellainen, jossa lapsi voi liikkua vapaasti ja jossa on paljon ympäristön suomia mahdollisuuksia. Tällainen ympäristö löytyy usein maaseudulta (Kyttä 2002:122). Kaupunkikeskusta edustaa Kytän (2004:195) mukaan ”akvaariota” eli ympäristöä, jossa on tarjoumia, mutta jossa lapsi ei voi liikkua vapaasti. Kaupungissa on myös heikosti sosiaalisia tarjoumia. Keskustassa asuvat lapset kokevat, että suuri osa ”tarjoumistista” sijaitsee heidän asuinympäristönsä ulkopuolella esim. kesämökillä (Kyttä 2002:121-122). Lasten vapaan liikkumisen lisäksi muina kaupungin ja kaupunkikeskustan ongelmina on nähty luonnon ja viheralueiden puuttuminen.

Lärrarhögskolan i Stockholmin kasvatustieteen professorin Pia Björklidin (2003:24-25) mukaan Pohjoismaissa kaupungissa ei niinkään pelätä rikollisuutta, vaan suurimpana vaarana lapsille pidetään liikennettä. Kaupunkilasten liikkumisvapaudet ovat viime vuosikymmeninä kaventuneet selvästi lisääntyneen liikenteen takia (Horelli & Kyttä 2001:29). Toisaalta Ojasen (2001:21) mukaan lasten elintavat ovat muuttuneet liikenteen aiheuttaman turvattomuuden seurauksena, mutta vielä enemmän videon ja tietokoneen vaikutuksesta. Kuitenkin liikenteen vaaroista kertonee jotain se, että ainoastaan puolet Tukholman keskusta-alueella asuvista 7-12-vuotiasta lapsista saa kulkea koulumatkat ilman vanhempiaan (Björklid 2003:24). Katu on pientä lasta rajoittava tila, mutta vanhemmalle lapselle kadusta muodostuu mielenkiintoinen. Sen kautta lapsi pääsee yhä pidemmälle tutkimaan tuntemattomia paikkoja. Kadun kautta hän oppii tuntemaan oman alueensa arkielämää ja käsittelemään erityyppisiä tilanteita (Nordström 2005:40). Tiheästi rakennettu kaupunki antaa mahdollisuuksia tavata kavereita ja tällöin myös perinteisellä lapsikulttuurilla on paremmat mahdollisuudet säilyä hengissä. Lapsi voi liikkua vapaasti, sillä matkat ovat lyhyemmät ja tästä johtuen autoriippuvuus vähenee (Nyström 2003:19). Maaseudulla asumisen negatiivinen puoli on se, että lapset viettävät paljon aikaa autossa ja ovat riippuvaisia vanhemmistaan saadakseen kyydin eri paikkoihin (Nordström 2005:33). Nyströmin (2003:15–16) mukaan omakotialueet eivät ole kehittyneet lapsiystävällisempään suuntaan, vaan leikkipaikkoja on yleensä harvassa ja syntyvyyden laskiessa leikkikaveritkin ovat harvassa. Tämä on johtanut siihen, että vanhemmat joutuvat viettämään entistä enemmän aikaa lasten autonkuljettajina. Yleensä äidit vievät ja tuovat lapset. Vaikka monet vanhemmat muuttavat kaupungista pois lasten takia, monet lapset kuitenkin viettävät edelleen paljon aikaa kaupungissa odotellessaan bussia tai kyytiä koulun tai harrastusten jälkeen (Björklid 2003:26). Björklidin (2003:31;26) mukaan lasten koulumatkat ovat leikkiteitä ja jos lapset kävelevät tai pyöräilevät kouluun, ne saavat samalla liikuntaa, joka on tärkeä suoja monelle kansantaudille. Omakotialueella tai lähiössä asuvat lapset kuitenkin viedään autolla kouluun useammin kuin keskustassa asuvat lapset. Björklidin vuonna 2002 tehdyn tutkimuksen mukaan Tukholman omakotialueilla asuvista 7-12-vuotiasta lapsista noin 80 % saavat kulkea koulumatkat ilman vanhempiaan. Väljät 1960-luvun lähiöt, joista suuri osa niin suomalaisesta kuin ruotsalaisesta asuntokannasta muodostuu, suunniteltiin lapsiystävällisiksi. Alueilla oli leikkipuistoja kaikenikäisille, luonto oli lähellä ja koulu-, kauppa- ja kirjastoreitit oli suojattua liikenteeltä (Nyström 2003:9). Kerrostalojen tulisi kuitenkin olla enintään neljä kerrosta korkeita lapsen turvallisuuden tunteen takia (Allas et al. 1992: 10). 1970-luvulta lähtien tehtyjen selvitysten mukaan lähiöt osoittautuivat pääosin

lasten kannalta negatiiviseksi (Tallhage-Lönn 2000:51). Auran (1982:113) mukaan yksi ongelma on ollut se, että lapset on eristetty liikaa vuorovaikutuksesta aikuisten arkiympäristöön, mikä on johtanut ympäristön tapahtumaköyhtymiseen. Lähiöissä, joissa liikenne on erotettu asumisesta tukholmalaislapset pääsevät kuitenkin liikkumaan vapaasti. Björklidin (2003:26) mukaan tällaisissa lähiössä asuvista 7-12-vuotiaista lapsista 95 % saa kulkea koulumatkat ilman vanhempiaan. Tämänpäiväinen kehitys, jossa kaupunkia tiivistetään, lasten mahdollisuudet liikkua vapaasti ovat pienemmät kuin sellaisissa ympäristöissä, joissa liikenne on erotettu asumisesta (Nordström 2005:41).

Uusien alueiden suunnittelussa juuri lasten alueet pienenevät (Nordström 2005:41). Sama pätee myös asuntoihin. Ruotsissa vuonna 1996 tehty asuntotutkimus osoittaa, että uudet asunnot toimivat keskimäärin paremmin aikuisille kuin lapsille. Asuintiheys on kasvanut, mutta lisääntyneet neliöt eivät ole lasten leikkejä varten. Lastenhuoneiden koko ei ole suurentunut, vaan lisäneliöt keskittyvät olohuoneeseen tai avoimiin käytäviin (Nyström 2003:14–15).

1.3. Helsingin muotoutuminen ja kaupunkisuunnittelun pyrkimykset luoda perheille hyvä asuinympäristö

Tässä luvussa kuvailen aluksi Helsingin muotoutumista 1900-luvun alusta tähän päivään. Sen jälkeen tarkastelen miten lapset ja perheet on huomioitu kaupunkisuunnittelussa 1920-luvulta lähtien.

1800-luvun loppupuolella kaupungin sosiaalisista ongelmista sekä kaupunkirakennustaiteesta tuli yleinen kiinnostuksen kohde Euroopassa ja vähitellen myös Suomessa. Teollistumista seurannut kaupunkien nopea kasvu oli johtanut surkeisiin sosiaalisiin oloihin kaupungeissa (Jalkanen et al. 1997:9-10). 1800-luvulla esiintyivät ensimmäiset kaupunkikirjoitukset, jotka kuvasivat kaupungeissa olevaa kurjuutta. Nämä kirjoitukset romantisoivat usein maaseutua kun taas kaupunki nähtiin pahana paikkana (Ilmonen 2005a). Helsingin väestömäärä oli kasvanut räjähdysmäisesti 1800-luvun loppupuolella ja kasvu jatkui 1900-luvun alussa. Tällöin Helsingin keskustaan rakennettiin ensimmäisiä monikerroksisia kivitaloja.

Helsinki sai ensimmäisen asemakaava-arkkitehtinsa vuonna 1908. Samalla kun kantakaupunkia rakennettiin, alettiin myös suunnitella keskiluokalle puutarhakaupunkimaisia esikaupunkeja kuten Kulosaarta Helsingin ulkopuolelle (Saarikangas 1997:63). Puutarhakaupunkiaatetta voidaan pitää yhtenä viime vuosisadan alun tärkeimmistä pyrkimyksistä asuinalue suunnittelun uudistamiseksi (Jalkanen et al. 1997:10). Puutarhakaupunki liikkeen perustaja Ebenezer Howardin ajatus oli, että kaupunkien kasvua voitaisiin rajoittaa ohjaamalla kasvua itsenäisiin kaupunkiyksikköihin, puutarhakaupunkeihin. Puutarhakaupungeissa yhdistyisivät kaupungin ja maaseudun parhaimmat puolet, samalla kuin näiden epäkohdat poistuisivat (esim. Hall 1988:91-94, Jalkanen et al. 1997:10). Helsingin kantakaupungin virkamies- ja työväenalueille suunniteltiin 1920- ja 1930-luvuilla ruotsalaisten ja tanskalaisten esikuvien mukaisia suojaisia sisäpihoja ja suurpihakortteleita. Erityisesti Töölössä oli tarkoitus, että sisäpihat olisivat koko korttelin käytössä, mutta käytännössä jokainen asuntoyhtiö rajasi oman pihan vain itselleen. Asunnot suunniteltiin erikokoisiksi eri alueilla riippuen siitä sosiaaliluokasta, joka tulisi asuntoja asuttamaan. Työväenasunnot koostuivat keittiöstä ja huoneesta. Työväellä ei ollut asunnon suhteen muita tarpeita kuin että se tarjoaisi lepoaikaa ja mahdollistaisi kotona tehtävät työt. Sivistyneistö tarvitsi puolestaan esim. tilaa lukemiselle (Saarikangas 1997:63;65).

Funktionalismi löi itsensä voimalla läpi 1930-luvulla (Saarikangas 1977:68-72). Funktionalismin ehkä tunnetuin puolestapuhuja sveitsiläis-ranskalainen arkkitehti Corbusier piti tärkeänä tarjota terveellistä ja luonnonläheistä ympäristöä epäterveelliselle ja luonnosta vieraantuneelle kaupunkilaiselle. Tämä oli mahdollista jakamalla kaupungin toiminnot yksikköihin. Asuminen, työ, virkistys ja liikenne siis tuli rakentaa vyöhykkeinä toisistaan erilleen (Jalkanen et al. 1997:16). Corbusier hyökkäsi erityisesti tonttijakoa vastaan, joka perinteisesti oli jäsentänyt kaupunkia. Pienpiirteisen tonttijaon korvasi nyt suurten yksiköiden ja kokonaisuuksien kaupunki-ideologia (Bengs 2004). Suomeen funktionalismi saapui Ruotsista. Funktionalismin ensivaikutukset näkyivät avoimissa kortteleissa, joita rakennettiin Tukholman ja Helsingin keskustaan (Jalkanen et al. 1997:17). Asuintalot rakennettiin avoimesti keskenään samansuuntaisiin riveihin siten, että niiden väliin jäi suojaisat pihalueet. Uutta oli se, että uudet asunnot oli suunnattu kaikille kaupungin asukkaille sosiaaliluokasta riippumatta (Saarikangas 1997:68-72).

Sodan jälkeen rakentaminen kohdistui kaupungin ulkopuolelle. Nyt rakennettiin entistä enemmän omakotitaloja ja rivitaloja. Kerrostalorakentamisesta tuli entistä yleispätevämpää ja asunnot suunnattiin keskivertokäyttäjälle. Lähiössä haluttiin toisaalta irtautua kaupungista ja siihen liittyvästä ”porvarillisesta ja kansallisen sivistyneistön maailmasta”, jota esim. Töölö edusti ja toisaalta haluttiin irtautua agraarisesta maailmasta. 1960-luvulla asuntorakentamisesta tuli massiivisempaa ja rakentaminen tapahtui ns. elementtitekniikkaa hyödyntäen (Saarikangas 1997:80-81). Suomessa uudet lähiöt pyrittiin aluksi rakentamaan lähelle kantakaupunkia, mutta 1960-luvun massiivisen asuntopulan takia asuntoja alettiin rakentaa myös kauemmas keskustasta. Näistä tuli erillisiä yksiköitä, joissa seurattiin funktionalismin aatteen mukaista toimintojen eriyttämistä. Vähitellen kritiikki lähiörakentamista kohtaan kuitenkin kasvoi. Kaupunkisuunnittelussa alettiin soveltaa ajatusta siitä, että ”kompaktikaupunki on kontaktikaupunki”. 1970-luvulla rakennettiin monia tiiviitä lähiöitä, joiden toivottiin edistävän ihmisten välistä vuorovaikutusta. Tällaiselle kaupungille asetetut eettiset ja sosiaaliset periaatteet eivät kuitenkaan toteutuneet (Jalkanen et al. 1997:23;25;27). Liikenne ja jalankulku haluttiin eriyttää toisistaan ja Itä-Pasilassa sekä Merihaassa (kuva 1) tämä toteutettiin rakentamalla ne eri tasoihin. Itä-Pasilasta oli lisäksi tarkoitus tulla ”uusi itsenäinen alakeskus työpaikkoineen ja virastoineen”. Asunnot pysyivät samankaltaisina, joskin isompina ja yleensä parvekkeellisina (Saarikangas 1997:85–86).

Kuva 1. Merihaassa jalankulku ja liikenne on rakennettu eri tasoihin (kuva Johanna Lilius).

1970-luvulla alkoi myös Katajannokan kärjen rakentaminen (kuva 2) ja tämä suuntasi suunnitteluihanteen uudestaan kaupunkimaiseksi. Nyt oltiin huolissaan kantakaupungin väestön vähenemisestä, joten uudelle alueelle haluttiin houkutella monipuolinen väestörakenne lapsiperheet mukaan lukien. Alue antoi suuntaviivoja myös muille uusille alueille kuten Länsi-Pasilalle. Arkkitehtuuri oli erilaista, mutta itse asunnot eivät juuri poikenneet aiemmin suunnitellusta (Saarikangas 1997:85–86).

Kuva 2. Katajannokan kärki rakennettiin perinteisen ruutukaavan mukaan (kuva Johanna Lilius).

1980-luvulla rakennettiin paljon matalia kerrostaloja ja pientaloja. Tavoitteena oli rakentaa tiiviitä, kaupunkimaisia alueita (kuva 3)(Saarikangas 1997:87).

Kuva 3. Pikku-Huopalahta alettiin rakentaa 1980-luvun loppupuolella (kuva Johanna Lilius).

1990-luvulla alettiin taas suosia korkeampia taloja. Ruoholahti (kuva 4) rakennettiin

Kuva 4. Ruoholahden kanava (kuva Johanna Lilius).

kantakaupungin jatkeeksi ja sinne sijoitettiin myös paljon palveluja kuten kauppoja, liikuntatiloja, kouluja ja päiväkoteja. Saarikangas (1997:88–89) kuitenkin moittii Ruoholahtea lähiömäisyydestä, mikä johtuu alueen heterogeenisyydestä. ”Kodista luontoon” ihanne on ollut Ruoholahtea suunniteltaessa vahvasti esillä ja Saarikankaan mukaan asuntojen suunnittelua ei ole erilaistettu. Ruoholahden rakennukset viittaavat hänen mukaan ”nimenomaan modernismiin ja sen kaupunkivihamielisyyteen”.

Helsingin keskustaan suunnitellaan tällä hetkellä kahta suurta asuinaluetta, Jätkäsaarta ja Kalasatamaa. Jätkäsaareen on määrä muuttaa lähes 14 500 asukasta. Työpaikkoja alueelle on tarkoitus muodostua noin 6000 (Länsisatama 2006). Alueen suunnittelun tavoitteena on "laajentaa kantakaupunkimaista rakennetta Jätkäsaareen" sekä "rakentaa kaupunginosa, jossa lapsiperheet viihtyvät". Kantakaupunkimaisuus tulee alueella näkymään kivijalkakauppojen, tiiviin korttelirakenteen, sekoittuneiden toimintojen ja rikkaan kattokerrosmaailman kautta. Lapsiperheitä alueelle halutaan houkutella kantakaupungin lapsiluvun vähentymisen vuoksi. Lapsiystävälliseksi alue tehdään panostamalla turvalliseen liikennesuunnitteluun sekä rakentamalla tarpeeksi isoja asuntoja (Jätkäsaaren... 2008:4). Toinen kantakaupungin täydennysrakentamisprojekti sijoittuu Kalasatamaan (Kalasataman yleisosakaava 2007:24). Kalasatamassa kantakaupunkimaisuus tulee näkymään katuyhteyksien, näkymien ja korttelirakenteen muodossa, mutta asunnot on tarkoitus rakentaa isommiksi, kantakaupungin pieniä asuntoja täydentäviksi. Kantakaupunkimaisuus ei kuitenkaan tule tarkoittamaan tiiviyttä ja kivitalovaltaisuutta, vaan toimintojen monimuotoisuutta (Kalasataman yleisosakaava 2007:25). Kalasatamaa esittävä internetsivuston Kalasatama.fi (2008) mukaan Kalasatamassa on jo valmiiksi kantakaupungin hyvät puolet, mutta siitä ei tule yhtä ahdas kuin mitä kantakaupunki on. Kalasatamaan, vihreään ja merelliseen kaupunginosaan, suunnitellaan asuntoja 15 000 ihmiselle ja työpaikkoja 10 000 ihmiselle. Kaupunginosassa tulee olemaan moderneja toimitiloja ja kivijalkapuoteja ja runsaasti virkistysaluetta. Liikennesuunnittelussa tullaan keskittymään valinnanvapauteen, joka kuuluu urbaanisuuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että alueella on hyvä saatavuus yksityisautoilla ja joukkoliikenteellä. Alueesta on tarkoitus tulla "ainutlaatuinen - uusi inspiroiva työpaikka- ja asuinympäristö" (Kalasatama.fi 2008). Asuinrakennukset tulevat olemaan pääosin kerrostaloja, mutta alueelle suunnitellaan myös "kantakaupunkihuiloita", eli yhden- tai kahdenperheen taloja (Kalasataman yleisosakaava 2007:25).

Miten perheet ja perheiden tarpeet on eri aikakausina näkynyt asuinaluesuunnittelussa ja millaisia perheitä varten asuntoja ja asuinalueita on suunniteltu? Nykyisen suomalaisen asuntorakentamisen perusteet muodostuivat 1920- ja 1930-luvuilla. Tällöin perheestä tuli tärkeä suunnittelun kohde. 1930-luvulla vallinneiden ihanteiden mukaan perheen ei ollut sopivaa asua pienemmässä asunnossa kuin kaksiossa. Sosiaaliset tilat saivat vähemmän tilaa ja yksityiset, kuten makuuhuoneet enemmän. Palvelijahuoneet katosivat myös, vaikka näitä oli ennen ollut jopa kahden huoneen ja keittiön asunnoissa. Olennaista oli se, että perheemännän tuli nyt hoitaa kotia. Asuntojen tuli olla mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti suunniteltuja. Keittiöstä tuli pienempi, jotta tilankäyttö tehostuisi ja sen tuli myös sijaita erillään muista huoneista hygieniasyistä. Naiset eivät kuitenkaan olleet tyytyväisiä ratkaisuun, sillä keittiö eristi heidät muusta asunnosta (Saarikangas 1997:68–71).

Suomalaiseen sodanjälkeiseen esikaupunkirakentamiseen vaikutti suuresti Heikki von Hertzen (Jalkanen et al. 1997:21), jonka pamfletti *Koti vaiko kasarmi lapsillemme* julkaistiin vuonna 1946. Von Hertzen hyökkäsi erityisesti Helsingin kantakaupungin alueiden, Meilahden ja Taka-Töölön 1940-luvun asuntorakentamista vastaan (von Hertzen 1946:20). Von Hertzenin pamfletti kuvaa hyvin sitä käsitystä lapsille terveellisestä asuinympäristöstä, joka näkyy suomalaisessa sotien jälkeisessä lähiösuunnittelussa. Helsingin keskustan alueet olivat von Hertzenin (1946:13) mukaan ”sosiaaliselta ja hygieeniseltä tasoltaan ala-arvoisia”. Keskustan asuntoja hän kuvailee pamfletissaan pimeiksi ja auringottomiksi, pihat ovat kolkkoja asfalttipihoja ja katunäkymät ovat harmaat. Hän kaippaa äänimaisemaa, joka ei ole sellainen kuin keskustassa, jossa ”liikenteen melu soi ainaisenä kehtolauluna korvissamme” (Von Hertzen 1946:22). Onnistuneena, koko perheen tarpeita huomioivana asuinalueena von Hertzen (1946:48-57) piti Göteborgin Guldhedeniä. Siellä perheenäidit oli von Hertzenin mukaan otettu erityisen hyvin huomioon. Liikkeet oli sijoitettu keskitetysti, jotta kotiäitien aikaa säästyisi ja äitien olisi mahdollista saada ”yhdellä ainoalla puhelinsoitolla” kaikki haluamansa tavarat tilattua kauppaan. Alue suunniteltiin siten, että siellä ei ollut läpikulkuliikennettä ja alueella säästettiin myös paljon luontoa, jossa lapset saattoivat leikkiä auringossa raittiissa ilmassa. Tätä saattoi von Hertzenin (1946:58) mukaan pitää jonakin muuna kuin ”hiekkalaatikkona pienen puistikon keskellä”. Alueella oli myös nuorten keskustalo, johon oli varattu tiloja lastentarhalle, päiväkodille ja nuorille. Päiväkodista von Hertzen kuitenkin kirjoittaa: ”ne eivät voi koskaan korvata oikeata kotia ja niiden käytössä saatetaan helposti mennä liiallisuuksiin, mistä lapselle useimmiten aiheutuu vaikeita henkisiä

häiriöitä”. Ruotsissa juuri lastenhoidosta tuli 1920–1930-luvulla tärkeä osa lasten kasvuympäristöön liittyvästä keskustelusta (Nyström 2001:11). Lasten näkökulma toistui myös muilla uusilla alueilla kuin Guldhedenissä (esim. Tallhage-Lönn 2000:49). Alueilla oli leikkipuistoja kaikenikäisille, luonto oli lähellä ja koulu-, kauppa- ja kirjastoreitit oli suojattua liikenteeltä. Arkkitehdit, lapsipsykologit, maisema-arkkitehdit sekä pedagogit tutkivat lasten ympäristöä ja tutkimustietoa hyödynnettiin suunnittelussa (Nyström 2003:9). Liikenne eristettiin jalankulusta, mikä merkitsi lapsille turvallisempaa asuinympäristöä (Tallhage-Lönn 2000:50). 1950-luvun suomalaisen lähiöperheen tyyppiasunnoksi muodostui kaksi huonetta ja keittiö, vaikka sen riittämättömyyttä perheasunnoksi kritisoiinkin. Ihanteena oli edelleen ydinperhe, jossa äiti oli kotiäitinä. Keittiö mitoitettiin naisen mittojen mukaan. Asunnon eri toiminnot pyrittiin sijoittamaan siten, että äiti pystyisi kotitöitä tehdessään pitämään lapsiaan silmällä. Alueille rakennettiin myös päivähoitopaikkoja, mutta ne olivat lähinnä täydennyksenä kotona hoitamiselle, ei vaihtoehtona. Naisten tekemä työ sai näkyä asumisessa, joten nyt rakennettiin esim. avokeittiöitä (Saarikangas 1997:73–79).

Suomessa 1960-luvun lähiörakentaminen merkitsi monien lapsiperheiden muuttoa pois keskustasta ”luonnonläheisempiin, moderneimpiin ja tiiviimpiin asuntoihin” (Saarikangas 1997:81). Tällöin liikenteen määrä kasvoi myös merkittävästi, sillä liikkuminen päivittäisessä elämässä lisääntyi (Saarikangas 1997:80–82). Yhteiskunnallinen muutos johti siihen, että äidit lähtivät työelämään eivätkä viettäneet koko päivää lähiöissä (mm. Tallhage-Lönn 2000:50; Uuskallio 2001:100). 1970-luvun Ruotsissa uskottiin, että kotona oleva vanhempi saattaisi helposti eristäytyä, mikä johtaisi tyhjiöön myös lapsen ympärille. Äidin oikeus työhön ja lapsen oikeudesta päivähoitoon tuli itsestäänselvyyksiä. Ruotsissa isoja lähiöitä alettiin nyt myös kritisoida vahvasti lasten kasvuympäristönä. Tästä seurasi uusi vahva kiinnostus lasten hyvinvointia kohtaan (Tallhage-Lönn 2000:50–51). Ruotsissa kuten Suomessa leikkipuistoja on pidetty lasten kannalta tärkeinä. Erityisesti kaupunkikeskustoissa ne on nähty hyvänä ratkaisuna lasten hyvinvoinnin parantamiseksi. 1970-luvulla Ruotsissa oltiin kuitenkin sitä mieltä, että koko ympäristö on suunniteltava lasten kannalta sopivaksi, eikä lasten ole sopivaa oleskella ainoastaan aidatuilla puistoalueilla (Tallhage-Lönn 2000:54). Kiinnostus lasten ehtoja kohtaan kaupunki- ja asuinympäristössä väheni Ruotsissa 1980-luvulla niin tutkijoiden ja arkkitehtien kuin yleisen keskustelun piirissä. Sen sijaan tämän jälkeen on kiinnostuttu lasten oikeuksista vaikuttaa asuinympäristönsä muotoutumiseen (Tallhage-Lönn 2000:56). Nykyajan suomalaisen perheasunnon mallia

edustaa Saarikankaan (2002:9) mukaan keittiö, makuuhuoneet, olohuone, kylpyhuone ja wc, kerrostalossa asuntoon kuuluu vielä yleensä parveke.

1.4. Kaupunkikeskustat ilmiöineen

Tässä luvussa tarkastelen aluksi mitä kaupunkikeskustalla itse asiassa tarkoitetaan. Lisäksi esittelen lyhyesti, millainen kaupunkikeskustojen kehitys on viimeisten 50 vuoden aikana ollut. Tästä siirryn kaupunkikulttuuri-käsitteeseen ja sen liittymiseen kaupunkien keskustoihin. Lopuksi tuon esiin mitä kaupunkikeskustoista on kirjoitettu lapsiperheiden näkökulmasta sekä miltä elämä Helsingin keskustassa näyttäytyi lapsen silmin 50 vuotta sitten.

Kaupunkikeskustalla on niin maantieteellinen kuin metaforinen identiteetti. Kaupunkikeskusta voidaan nähdä perinteisen Chicagolaisen koulukunnan mallin mukaisesti kaupungin taloudellisena keskuksena, eli Central Business District:inä (CDB). Sisäkaupunki, *inner city*, taas edustaa Chicagolaisen koulukunnan mallin mukaisesti CDB:n ja esikaupunkialueiden väliin jäävä vyöhykkeenä, jossa perinteisesti asukkaina ovat olleet työväenluokka sekä maahanmuuttajat. Hallin (2001:106) mukaan *inner city* termillä viitataan nykyään enemmänkin sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristöllisten ongelmien leimaamaan alueeseen, jolla ei ole tarkkaa maantieteellistä sijaintia. Tukholmassa *innerstad*-termillä tai *inre staden*-termillä puolestaan viitataan keskustaan, joka on niin taloudellisen toiminnan kuin asumisen alue. Innerstaden tai den inre staden on tilastollinen alue, joka sisältää neljä kaupunginosa-alueita. Helsingissä käytetään usein termiä *kantakaupunki*, jolla tilastollisessa mielessä viitataan varsinaista ydinkeskustaa huomattavasti laajempaan alueeseen. Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on kuitenkin Helsingin *ydinkeskusta*, tilastollisessa mielessä neljä eteläisen suurpiirin Helsingin niemellä sijaitsevaa peruspiiriä, Vironniemen, Kampimalmin, Ullanlinnan sekä Taka-Töölön peruspiirit. Tarkastelualueita voisi kutsua myös termillä korttelikaupunki, jolla Franzenin (1992, cit. Åström 1998:19–20) mukaan viitataan tiheästi rakennettuun kaupunkiin, joka muodostuu kaduista ja kortteleista. Kadulla on korttelikaupungissa suuri merkitys. Asuminen, työ, kulutus ja vapaa-aika ovat korttelikaupungissa läsnä samanaikaisesti. Tämä antaa korttelikaupungille urbaanin luonteen.

Kaupunkien kehitys on sidoksissa niiden asemaan maailmantaloudessa (Hall 2001:35). Talouden rakenteellisten muutosten seurauksena maailmankaupunkien keskustat ovat olleet monenlaisten kohtaloiden uhreina. Joissain harvoissa kaupunkikeskustoissa talous on kasvanut. Tyypillisesti kaupunkikeskustat ovat kuitenkin rappeutuneet. Hallin (2001:61) mukaan tavallisesti kaupunkien kasvualueet ovat kaupunkikeskustojen ulkopuolella. Näitä alueita nimitetään englanniksi *ex-urban*- tai *suburban*- alueiksi. Kaupunkikehitystä, jossa kasvu tapahtuu kaupunkikeskustan ulkopuolella, nimitetään urban donits-ilmiöksi (Hall 2001:61–62). Myös Helsinki on 1990-luvulla muuttanut muotoaan. Hierarkialtaan se on muuttunut monikeskukseksi. Enää ei ole olemassa yksi selkeä keskus, johon muut kunnat ovat alistetussa suhteessa (Ilmonen 2005b:52). Ilmonen (2001:60) pitää kuitenkin yleisesti tunnettuna totuutena, että pääkaupunkiseudulla on olemassa vain yksi kaupunki ja ainoa urbaani keskusta on Helsingissä. Tuominen ja muut (2005:37) luonnehtivat myös Helsingin ydinkeskustaa Suomen urbaaneimmaksi alueeksi. Suunnittelumaantieteen professorin Harry Schulmannin (1990:127;129) mukaan Helsingin funktionaalinen rakenne muodostuu pääkeskuksesta, joka on Helsingin kantakaupunki. Postfordistinen ja postmoderni kehitys on kuitenkin hämärtänyt kantakaupungin, esikaupungin ja maaseudun välisiä rajoja. Kaupunkitutkimuksen professorin Mari Vaattovaaran (2005:21) mukaan pääkaupunkiseudulla on nähtävissä kehitystä, jossa asumisen lisäksi keskustan ulkopuolella käydään myös töissä, ostoksilla ja hoidetaan sosiaalisia suhteita. Keskustan merkitys koko kaupungin näkökulmasta olisi siis pienentymässä.

1950- ja 1960-luvulla mm. ruotsalais- ja suomalaiskaupunkien keskustoissa toteutettiin laajoja purkamisia. Tähän liittyi toisaalta usko keskustojen puutteisiin sekä halu luoda uutta (Lindvall & Myrman 2001:130). Tukholmassa rakennettiin Sergels torg (kuva 5) ja Helsinkiä uudistettiin Rautatientorin läheisyydessä mm. Yrjö Revellin suunnitteleamalla "makkaratalolla". Jo 1960-luvulla perinteisten keskustojen tuhoamista kuitenkin vastustettiin (esim. Jacobs 1961 ja Helander & Sundman 1970).

Kuva 5. Sergels torg puhuttaa edelleen tukholmalaisia (kuva Johanna Lilius).

Monet kaupunkikeskustat saivat 1980-luvun alussa huonon leiman, niitä pidettiin postmodernin kaupungin pimeän puolen representaationa (Hall 2001:105). Kaupunkikeskustat olivat sen aikaisen käsityksen mukaan muun muassa fyysisesti köyhiä ja jalankulkijoille epäsopivia. Moneen keskustaun alettiin rakentaa speaktaakkelimaisia rakennuksia. Esimerkiksi Berliinissä Berliinin muurin suojavyöhykkeelle rakennettiin kaupunkiudistuksen nimissä speaktaakkelimainen liikekeskusta (kuva 6). Hankkeiden tarkoituksena oli toimia katalysaattoreina, mutta ne ovat saaneet myös tärkeän symbolisen arvon (Hall 2001:97).

Kuva 6. Berliinin speaktaakkelimainen liikekeskusta (kuva Johanna Lilius).

Ruotsissa keskustoja alettiin myös parantaa laajamittaisesti 1990-luvulla elinkeinoelämän aktiivisuuden sekä poliittisen tahdon ansiosta (Lindvall & Myrman 2001:132). Nyströmin (1999:150) mukaan 1990-luvun keskustauudistuksiin liittyi myös kontekstin ja identiteetin sekä kulttuurista merkityksen ja monimuotoisuuden kaipuuta. Kaupunkikeskustoja

uudistettiin hyväksi työ- ja asuinympäristöiksi ja autoilua rajoitettiin (Nyström 1999:150; Tallhage-Lönn 2000:51). Vanhoista keskustassa sijainneista rautatie- ja satama-alueista rakennettiin vetovoimaisia asuinalueita (Lindvall & Myrman 2001:132). Varsinkin pienten kotitalouksien ja ammattilaisten kesken keskustoista tuli suosittuja (Nyström 1999:150).

Mitä urbaanisuudella ja kaupunkikulttuurilla tarkoitetaan? Ymmärrän käsitteet siten, että urbaanisuudella viitataan tiheästi rakennettuun kaupunkiin, joka muodostuu kaduista ja kortteleista ja jossa asuminen, työ, kulutus ja vapaa-aika ovat läsnä samanaikaisesti. Käsitän Helsingin kantakaupungin urbaanina alueena. Urbaanilla elämäntyyllillä viitataan käsitykseni mukaan aktiiviseen elämäntyyliin, jossa asuminen, työ, vapaa-aika sekä kulutus tai ainakin useampi näistä tapahtuu tiheästi rakennetulla alueella, jossa on katutilaa. Kaupunkikulttuurikäsitteellä viitataan taas mielestäni urbaanissa tilassa tapahtuvaan elämään, kaupunkielämään. Kaupunkisosiologiassa on vallallaan kaksi eri käsitystä siitä, onko olemassa urbaania sosiaalista muotoa. Georg Simmel edustaa linjaa, jonka mukaan urbaani käyttäytyminen on asosiaalista. Jane Jacobsin (1961) mukaan urbaani käyttäytyminen on sen sijaan yhtä sosiaalista kuin muissa sosiaalisissa instituutioissa (Ilmonen 2005a). Jacobista tämä sosiaalisuus näkyy nimenomaan keskustassa katutilassa, jossa ihmiset tapaavat toisiaan. Kööpenhaminalaisen professorin ja arkkitehdin Bo Grönlundin mukaan elävä katutilaa on avain asemassa urbaanin tilan ja kaupunkikulttuurin muodostumisessa. Kadulla ihmiset tapaavat toisiaan ja toisaalta kadulle voidaan sijoittaa erilaisia palveluita kuten kahviloita (Bobacka 2005). Teknillisen korkeakoulun yhdyskuntasuunnittelun professorin Kimmo Lapintien (1997:231-235) mielestä suomalaisissa kaupungeissa ei vielä toteudu yhteisöllisyyden, turvallisuuden ja omatoimisuuden arvot kuten maaseudulla. Suomalainen kaupunkikulttuuri on hänen mukaan vasta nuorta. Kaupunki ei siten ole eurooppalaisen kaupunkiperinteen tapainen inhimillisen toiminnan, yhteisöjen ja sivilisaatioiden luonnollinen paikka eli se paikka, jossa eläminen kanssaihminen kanssa tapahtuu parhaiten. Suomalaisten suhdetta kaupunkiin kuvaa enemmänkin se, että kaupunki näyttää erilaisten toimintojen yhteensovittamisen paikkana. Kaupunkiin liittyy enemmän vaaroja ja uhkia kuin mahdollisuuksia ja se koetaan ”toisena” ja ”ulkopuolisena”. Yhteisöllisyyden, turvallisuuden ja omatoimisuuden arvot liittyvät maaseutuyhteiskuntaan, kylään. Kaupunkikulttuuri on Åströmin ja muiden (1998a:5) mukaan taas aina nähty kirjavana kokonaisuutena, jossa erilaiset ihmiset ja elämäntavat kohtaavat. Sosiologi Mervi Ilmonen (2001:63) käsittää kaupunkikulttuurin toisaalta uusina ravintoloina, kahviloina ja tapahtumina ja toisaalta

jatkuvuutena, muistina ja urbaanina yhteisöllisyytenä. Tällaista kaupunkikulttuuria on Ilmosen mukaan niin Helsingin keskustassa kuin muiden suurten kaupunkien ydinkeskustojen vahoilla alueilla. Ruotsissa kaupunkikulttuuri näyttää käsitettävän hyvin paljon kahvilakulttuurin ympärillä. Louise Nyströmin (2006a) pitää "caffé latte kaupunkiympäristöä" uutena ilmiönä, joka on nykyajan elämäntyylin ja elintason hedelmä. "Lattekaupungilla" viitataan kaupunkiin, joka hahmottuu kulttuurisena ja boheemina ja jossa luovat ihmiset haluavat asua ja toimia (Framtidens Malmö... 2006:14). Luovalla luokalla tarkoitetaan Richard Floridan (2006:103), vuonna 2001 julkaistun *The Rise of the Creative Class* -teoksen kirjoittajan mukaan toisaalta luovan luokan ytimeen kuuluvia henkilöitä eli mm. insinöörejä, professoreita, tutkijoita, analyytikoita, kirjailijoita, designereitä ja arkkitehteja ja toisaalta henkilöitä, jotka työskentelevät tietointensiivisillä aloilla kuten finanssi- ja pörssimarkkinoilla tai juridisissa ja lääketieteellisissä laitoksissa. Seudun kilpailukyvyn kannalta on Floridan (2006:271) mukaan olennaista, että se kykenee houkuttelemaan luovaa luokkaa. Luova luokka arvostaa kaupunkikeskustoissa mm. boheemisuutta, epävirallisia tapaamispaikkoja kuten kahviloita ja kauppoja, autenttisuutta, identiteettiä sekä kulttuurista monimuotoisuutta. Tämä liittyy siihen, että paikka on nykypäivänä yhä tärkeämpi ulottuvuus persoonallisuudellemme. Kaupungin etuihin kuuluu myös se, että nykyihminen tahtoo elämyksiä ja aktiviteettejä jokaiseen hetkeen päivässä (Florida 2006:185;271-274;277;338-344;388). Serendipiteetti, eli sattumanvaraiset tapaamiset kaupungissa ovat yksi julkisen tilan erikoisista vetovoimaisuustekijöistä. Ne antavat päivälle dynamiikkaa ja jännitystä (Nyström 2006b: 112). Yhdysvalloissa on pyritty tekemään myös esikaupungeista kaupunkimaisia mm. rakentamalla pieniä keskuksia, joissa on kävelykatuja kahviloineen ja kauppoineen (Florida 2006:344). Hallin (2001:85) mukaan urbaani kulttuuri on hyvin kulutuskeskeistä. Kuluttaminen osoittaa statusta, erilaisuutta sekä identiteettiä. Pentti Viitalan (1999:71) mielestä yksi kaupunkikulttuurin pahimpia uhkia on, että ihmiset linnoittuvat koteihinsa tuntematta ja peläten lähiympäristöään.

Asuuko Helsingin keskustassa sitten ns. luovan luokan edustajia? Mervi Ilmonen (2001:54-67) on tutkinut ns. luovan luokan, eli tieto- ja taitoammattilaisten asumista pääkaupunkiseudulla. Helsingin keskusta on hänen mukaan arvostettu asuinalue taitoammattilaisten keskuudessa. Taitoammattilaiset ovat trenditietoisina ja suhteellisen hyvätuloisina asumisen edelläkävijöitä. Helsingin keskustassa asuvat taitoammattilaiset, eli keskustaurbaanit arvostavat asumisessaan kaupunkielämää, historiallisuutta, perinteisyyttä,

kaunista katukuvaa, elävää katuympäristöä, monimuotoista rakennuskantaa, työläiskaupunkiperinnettä, anonymiteettiä ja kaupunginosien omaleimaisuutta. Keskustaurbaanien asumisessa tärkeää ei ole ainoastaan oma asunto, vaan myös asunnon ulkopuolinen tarjonta. Urbaaneille asukkaille luonto merkitsee ”esteettistä mielihyvää tuottavaa maisemaa”.

Mitä sitten tiedetään lapsiperheistä ja lapsista kaupunkikeskustoissa? Millaiset kaupunkikeskustat houkuttelevat lapsiperheitä asukkaikseen? Entä miltä Helsingin keskusta on näyttäytynyt asuinympäristönä lapsen silmin?

Kaupunkikeskustat, jotka ovat tarpeeksi kompakteja monipuolisten palveluiden tarjoamista varten ja joissa on riittävästi viheralueita, houkuttelevat asukkaita mukaan lukien lapsiperheitä (Stähle 2006:3-4). Tukholma, Lontoo, Pariisi ja New York ovat Stählen (2006:3-4) mukaan kaupunkeja, jotka mahdollistavat hyvän ja mielenkiintoisen kaupunkielämän. Ateena ja Detroit ovat puolestaan esimerkkejä kaupungeista, joissa on vähän asukkaita keskustoissa. Richard Florida (2006:349) katsoo että monet luovaan luokkaan kuuluvat perheet haluavat kasvattaa lapsensa dynaamisessa ja kulttuurisesti interaktiivisessa ympäristössä, joka houkuttelee kaiken ikäisiä, mutta erityisesti nuoria ihmisiä. Poliitikot ja suunnittelijat kiinnittävät kuitenkin yleensä huomiota lähinnä esikaupunkien kehittämiseen hyviksi yhdyskunniksi Floridan (2006:347;349) mukaan, vaikka keskusta-asukkaatkin arvostaisivat puistoja ja kävelykatuja, viimeistään silloin kun he saavat lapsia. Luova luokka haluaakin kasvattaa lapsensa suvaitsevaisessa ja monimuotoisessa ympäristössä.

Hollantilaisen tutkijan, Lia Karstenin (2003:2573) mukaan keskustauudistusten myötä perheiden perinteisesti lähiöihin suuntautuvassa muuttoliikkeessä voidaan tunnistaa vaatimaton vastaliike. Esikaupunkien sijaan osa perheistä muuttaakin kaupunkikeskustoihin asumaan. Perheiden keskusta-asuminen on nähty nimenomaan naisten toiveena, sillä keskusta-asuminen on helpottanut työn ja perheen yhteensovittamista (Warde 1991, cit. Karsten 2003:2574). Naisten työssäkäynti lisää perheen tuloja ja avaa perheille uusia mahdollisuuksia asuntomarkkinoilla. Toisaalta se merkitsee myös sitä, että äidit haluavat asua lähellä työpaikkaa, jotta työn ja perheen yhteensovittaminen olisi helpompaa. Karstenin

(2003:2575) mukaan mitä patriarkalisempi perhe on, sitä todennäköisemmin se asuu esikaupungissa. Keskustoissa ilmapiiri on suvaitsevaisempi, mikä myös osaltaan helpottaa äitien työssäkäyntiä. Karsten on tutkinut Amsterdamin keskustan vanhoille satama-alueille (kuvat 7 ja 8) muuttaneita perheitä ja hän nimeää tämän ryhmän YUPPseiksi (Young Urban Professional Parents).

Kuva 7. Sporenburg ja Borneo-alueiden arkkitehtuuria (kuva Johanna Lilius).

Termillä hän viittaa korkeasti koulutettuihin vanhempiin, joilla on urbaani elämäntapa. YUPPseille on tärkeää voida osallistua Amsterdamin kulttuurielämään ja he pitävät osana lasten kulttuurikasvatusta lasten kanssa kahviloissa ja gallerioissa käymistä (Karsten 2003:2581). YUPPsit elävät Karstenin (2003:2582) mukaan hyvin intensiivisesti naapurustossaan, joka on eräänlainen turvapaikka kiireisessä elämässä.

Kuva 8. YUPPsit viihtyvät Hollannin uusilla asuinalueilla (kuva Johanna Lilius).

Naapurustossa käydään kaupassa, koulussa, kahviloissa, ravintoloissa ja gallerioissa, sillä lasten synnyttyä ei voida enää elää sellaista aktiivista elämää, jossa voitaisiin liikkua paikasta toiseen joustavasti. YUPPsit pitävät hyvin tärkeänä niitä epävirallisia verkostoja, joita Amsterdamin keskustan uusilla alueilla on syntynyt vanhempien kesken. Ongelmallisena vanhemmat kokevat sen, että keskustassa on huonosti tarjolla vapaa-ajan harrastuksia ja että lasten on vaikea liikkua keskustassa yksin (Karsten 2003:2581-2583).

Tänä päivänä myös entistä useampi lapsi syntyy Tukholman keskustassa, vaikka keskustan asunnot perinteisesti ovat pieniä. Tämä on Nordströmin (2005:29-30) mukaan osoitus siitä, että keskustan suosio lapsiperheiden kesken on kasvanut. Ahtaasti asuminen on kuitenkin ongelma keskustassa asuvien lapsiperheiden kesken. Keskustassa asuvat äidit pitävät keskustaa sellaisena paikkana, jossa he voivat paremmin kuin omakotitaloalueella asua niin kuin he toivovat (Nordströmin 2005:30). Maantieteilijä Jan Amcoff sanoo Svenska Dagbladetissa 4.4.2005, että monet vanhemmat ovat nykyään itse kasvaneet kaupungissa, joten heidän on siksi luonnollista kasvattaa omat lapsensa siellä. Nämä vanhemmat arvostavat Amcoffin mielestä sellaisia kantakaupungin piirteitä kuin viihteiden läheisyyttä, kulttuuria sekä shoppailua. Monella ei myöskään ole varaa omakotitaloon (Asker 2005). Ruotsalaisarkkitehti ja professori Louise Nyström uskoo perheiden muuttavan kaupunkikeskustoihin myös ympäristöllisistä syistä. Perheet eivät halua osallistua kasvihuoneilmion vahvistumiseen pitkällä kuljetuksilla (Porshed 2007). Myös Helsingin keskustan arvostus nousuun 1980-luvulla lähiökritiikin seurauksena (Uuskallio 2001:105). Tällä hetkellä Helsingin keskusta on Markku Lankisen mukaan muuttumassa entistä vahvemmin hyvin toimeentulevien perheiden asuinalueeksi asuntojen hintojen noususta johtuen. Keskiluokkaiset lapsiperheet muuttavat keskustasta pois, koska uudet asunnot ovat heille liian kalliita (Sundholm 2006).

Ruotsissa keskustassa asuvat äidit arvostavat Nordströmin (2005:30-31) mukaan erityisesti aktiviteettien läheisyyttä ja ihmiskontaktien paljoutta sekä sosiaalisen elämän ylläpitämisen helppoutta. Esimerkiksi se, että leikkipuistossa on aina muita vanhempia, koetaan positiivisena asiana. Kaupungin etuihin sosiaalisen elämän kannalta liittyy siis toisaalta mahdollisuus osallistua kaupungin keskustassa järjestettäviin tapahtumiin, mutta toisaalta myös mahdollisuus osallistua oman kaupunginosan sosiaaliseen elämään. Erityisesti kun

lapset ovat teini-ikäisiä, tämä voi olla positiivinen piirre. Mervi Ilmonen (1991) on tutkinut Helsingin pääkaupunkiseudun nuorten suhtautumista asuinympäristöönsä. Hänen mukaansa kantakaupungissa asuvat nuoret suhtautuvat ympäristöönsä positiivisemmin kuin muualla pääkaupunkiseudulla asuvat nuoret. Keskustan nuoret kutsuvat asuinympäristöään kauniiksi ja liittävät siihen monia muitakin myönteisiä arvoja. Ilmosen tutkimus keskustan osalta suuntautui Kruununhakaan. Kruununhakalaisnuorten kesken vallitsee Ilmosen (1991:89) mukaan positiivinen alueidentiteetti. Tämä merkitsee sitä, että aluetta arvostetaan, mutta sen paremmuutta tai ylivertaisuutta ei korosteta. Kruununhakalaisnuoret pitivät kaupunginosan urbaaneja piirteitä kuten rakennuskantaa, ihmisten paljoutta ja valinnan vaihtoehtojen runsautta positiivisena. Kruununhakalaisnuoret arvostivat alueen puistoja, mutta luonto ei merkinnyt heille yhtä paljon kuin lähiönuorille. Tutkimus 12-vuotiaiden Tukholman keskustassa asuvien nuorten keskuudessa taas osoitti, että nuoret kokevat liikenteen ja viheralueiden puutteen suurimmaksi asuinympäristöönsä liittyväksi ongelmaksi (Nordström 2004: 67–68).

Miten Helsingin keskustassa kasvaneet muistelee omaa lapsuuden asuinympäristöään?

Vuonna 1998 julkaistussa teoksessa *Elämää kaupungissa. Muistikuvia asumisesta Helsingin keskustassa* Helsingin keskustassa asuneet henkilöt kertovat lapsuutensa asuinympäristöä 1940- ja 1950-luvun Helsingin keskustassa. Tuolloin suurin osa Helsingin asukkaista asui Helsingin kantakaupungissa. Asuminen oli ahdasta ja useimmiten perheet asuivat vuokralla. Lasten tärkeimpinä yhteisinä tiloina olivat rakennusten pihat, jotka virikkeellisyytensä puolesta saattoivat erottautua toisistaan huomaavasti. Sosiaalisesti keskusta oli sekoittunut, mutta keskustasta löytyi kuitenkin selkeästi arvokortteleita tai hiljaisempia kortteleita, joiden yhteydessä oli vähemmän palveluita. Perhe-elämässä yhdessä olon aikaa olivat pääosin ruokailut. Ruokaostokset haettiin lähikaupasta, sillä monilla ei ollut jääkaappia tai muuta kylmää tilaa. Vapaa-aikansa lapset viettivät puistoissa, leikkikentillä, luonnontilaisissa olevilla alueilla, urheilulle ja virkistykseen varatuilla paikoilla sekä kaduilla ja pihoilla. *Elämää kaupungissa*-kirjassa Helsingin keskustaa kuvanneet henkilöt esittelevät lapsuuden ympäristönsä rikkaana ympäristönä, joka lapsena oli jännittävä ja kiehtova (Åström 1998:14-15;17-19;22). Monella lapsella on myös ollut tunne siitä, että on "paikan päällä tai siellä missä tapahtuu". Lapset ovat myös arvostaneet niitä kulttuuripalveluita, joita keskusta on tarjonnut (Åström et al. 1998b:318;320). Helsingin keskusta menetti asemansa ehdottomana

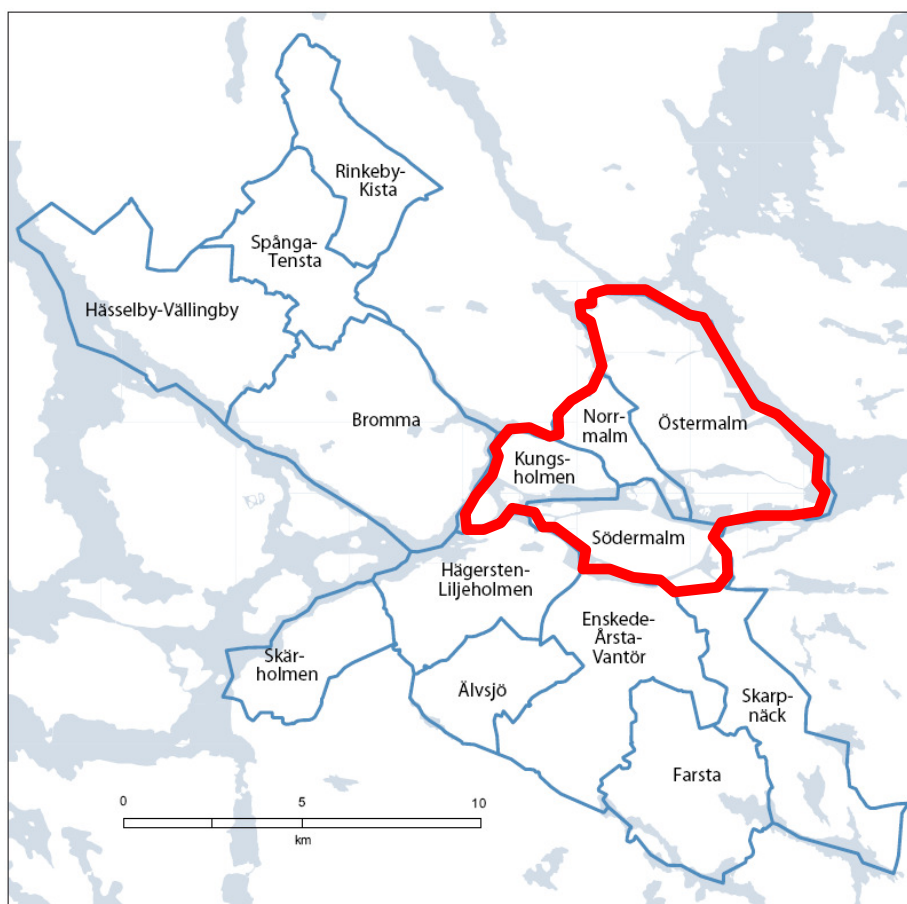
arvostettuna asuinympäristönä 1950-luvun jälkeen esikaupungistumisen myötä (Uuskallio 2001:98–99).

2. TUTKIMUKSEN ALUEET, KYSYMYKSET JA MENETELMÄT

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella kaupunkikeskustaa lapsiperheen asuinalueena kahden esimerkin, Tukholman ja Helsingin kautta. Tukholman tilanne on otettu toisaalta lähtökohdaksi ja toisaalta vertailukohteeksi. Tukholman valinta lähtökohdaksi perustuu siihen, että Tukholman keskusta on nostattanut suosiotaan lapsiperheiden kesken 2000-luvulla. Monet Ruotsissa nähtävät ilmiöt tulevat yleensä viiveellä Suomeen. Täten voidaan olettaa, että tällainen asumiseen ja elämäntyyliin liittyvä muutos saattaa rantautua myös Suomeen. Tukholman keskustaa on lisäksi täydennysrakennettu viime vuosina. Samanlainen kehitys alkaa myös Helsingissä parin vuoden sisällä. Toisaalta Tukholma ja Helsinki sopivat monien yhtäläisyyksistä johtuen myös hyviksi vertailukohteiksi. Molemmat kaupungit ovat hyvinvointivaltioiden pääkaupunkeja, ja naisten työssäkäynti ja perheiden tilanne näyttäyty monessa suhteessa samankaltaiselta. Kaupunkien keskustojen uusien alueiden suunnittelussa on myös paljon yhtymäkohteita, sillä ne liittyvät satama- ja rautatietojen väistymiseen muualle. Suunnittelutavoitteena on molemmissa maissa vahvasti urbaanien alueiden synnyttäminen.

Esittelen seuraavassa tutkimusalueet, Tukholman ja Helsingin tarkemmin. Sen jälkeen tarkennan tutkimuksen tutkimuskysymyksiä. Lopuksi esittelen käyttämiäni menetelmiä ja aineistoja.

Tukholman kaupungissa asuu noin 780 000 asukasta ja Tukholman läänissä vähän alle 2 miljoona asukasta (Statistisk årsbok för Stockholm 2007 2007:121). Kuten sanottua tässä tutkimuksessa tarkastelen Tukholman keskustaa, jota Ruotsissa kutsutaan tilastollisesti sisäkaupungiksi (*inre staden*). Tukholmassa ei käytetä *centrum*-käsitettä, vaikka Helsingin keskustasta puhutaan nimellä Helsingfors centrum. Sen sijaan keskustasta puhutaan nimellä *innerstaden*, *city* tai alueeseen viitataan käsitteellä *innanför tullarna*. Tukholman keskusta, eli sisäkaupunki koostuu neljästä tilastollisesta ja hallinnollisesta alueesta, Östermalmista, Södermalmista, Norrtullista ja Kungsholmenista (kuva 9). Nämä alueet eroavat toisistaan jonkin verran väestön, väestörakenteen, väestön varallisuuden sekä asuinrakennusten iän perusteella. Tukholman keskustassa asuu lähes 300 000 asukasta eli useampi kuin joka kolmas tukholmalainen (Statistisk årsbok för Stockholm 2007 2007: 121;124).

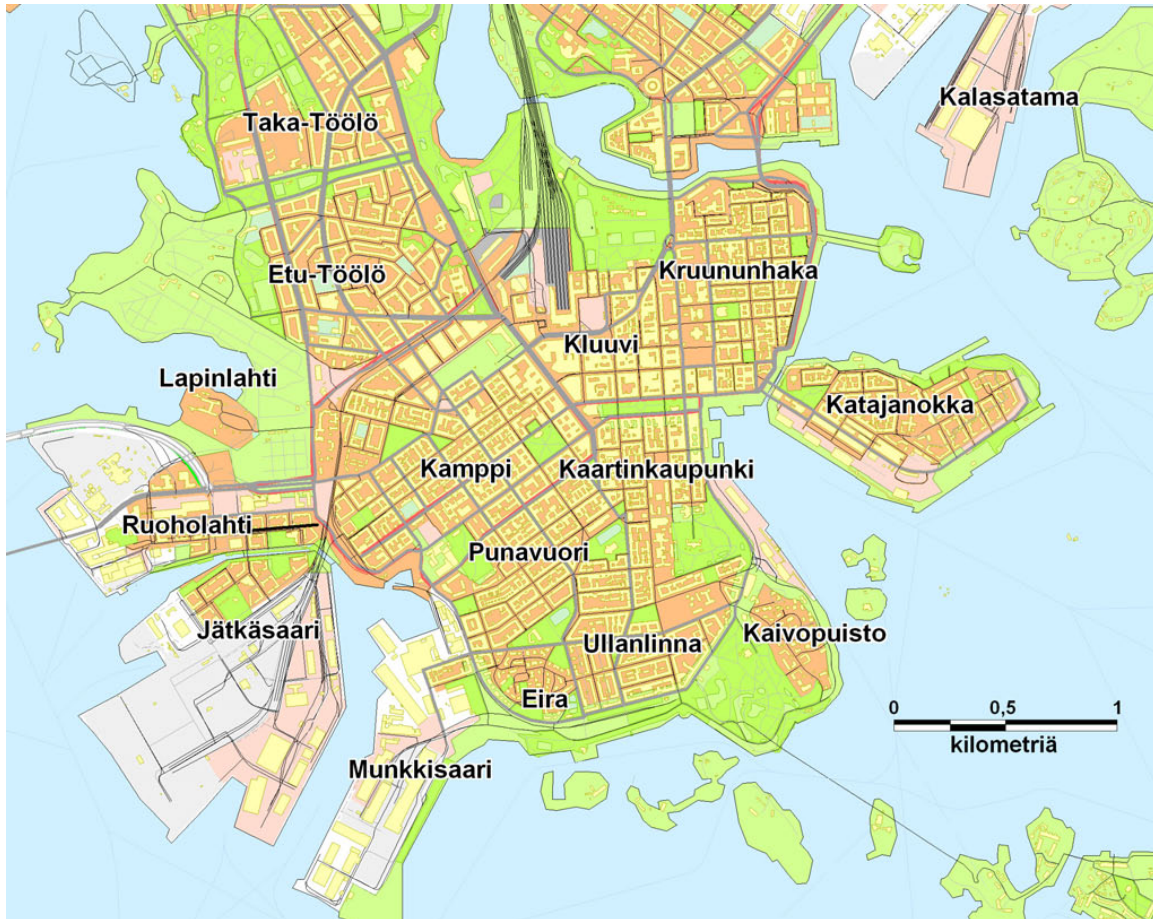
Källa:USK

Kuva 9. Tukholman kaupunginosalautakunnat vuonna 2007. Tässä tarkastellaan punaisella viivalla rajattuja alueita. (Statistisk årsbok för Stockholm 2007 2007:27).

Tukholman keskustassa asuu varakkaampia ja koulutetumpia asukkaita kuin Tukholman esikaupungeissa (Områdesvis statististik 2008). Asunnot ovat kaupungin kalleimpia (Mäklarstatistik.se 2008). Ulkomaalaistaustaisia asukkaita keskustassa on noin 17 %, esikaupungeissa vastaavasti 33 %. Väestöennusteen mukaan keskustassa asukkaiden määrä tulee nousemaan ja esikaupungeissa laskemaan (Områdesvis statististik 2008).

Helsingissä tarkastelun piiriin kuuluvat eteläisen suurpiirin kaikki muut peruspiirit paitsi Lauttasaari (kuva 10). Osa-alueista Lapinlahti, Länsisaaret ja Suomenlinna on myös jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Suurpiirien tasolla Helsingin eri alueita vertaillessa eteläinen suurpiiri edustaa keskustaa. Pidän aluerajausta perusteltuna, sillä Lauttasaaren peruspiiri edustaa ainoastaan yhtä peruspiiriä neljästä peruspiiristä. Jos Lauttasaaren peruspiirin

numerot ovat poikenneet merkittävästi muista eteläisen suurpiirin peruspiireistä, olen kommentoinut asiaa. Lauttasaassa asuu 20 % eteläisen suurpiirin väestöstä (Aluesarjat.fi 2007).

Kuva 10. Helsingin keskusta (Seutu CD 2003).

Helsingin keskustassa (Vironniemen, Ullanlinnan, Kampinmalmin ja Taka-Töölön peruspiireissä) asui vuonna 2006 noin 14 % Helsingin väestöstä, eli vähän alle 80 000 henkeä. Helsingin keskustan asujaimisto käsittää paljon yksineläviä sekä lapsettomia perheitä. Eteläinen suurpiiri on Helsingin kerrostalovaltaisimman suurpiiri. Asuntokanta koostuu 99 prosenttisesti kerrostaloista. Vähän yli puolet keskustan asukkaista asuu omistusasunnossa ja vähän alle puolet vuokra-asunnossa (Aluesarjat.fi 2007). Helsingin asuntojen kalleusluokittelussa Helsingin keskusta kuuluu ensimmäiseen kalleusluokkaan niin vuokra-asuntojen kuin omistusasuntojen kohdalla (Vihavainen & Kupiainen 2008a;2008b). Valtaosa rakennuksista on rakennettu ennen vuotta 1940. Tässäkin suhteessa alue poikkeaa paljon muista suurpiireistä, joilla rakentaminen on painottunut 1950-luvulta aina tähän päivään.

Eteläisessä suurpiirissä on suhteessa paljon yksiöitä ja kaksioita, mutta myös yli viiden huoneen asuntoja on kohtuullisesti. Ullanlinnan ja Kampinmalmin alueelle on rakennettu kohtuullisesti uusia asuntoja 2000-luvulla, mutta Vironimen ja Taka-Töölön peruspiireihin alle 10, eli huomattavasti vähemmän kuin muihin kaupungin peruspiireihin. Eteläinen suurpiiri poikkeaa muista suurpiireistä siten, että siellä ei ole aravavuokra-asuntoja tai asumisoikeusasuntoja lähes ollenkaan. Vuokranantajat ovat siis pääosin yksityisiä (Aluesarjat.fi 2007).

Eteläisen suurpiirissä asuu hyvin toimeentulevia ihmisiä. Eteläisessä suurpiirissä asuu myös kaupungin koulutetuin väki. Enemmistö eteläisen suurpiirin työvoimasta kuuluvat ylempiin toimihenkilöihin. Heitä on myös suhteessa eniten eteläisessä suurpiirissä. Helsingin muihin suurpiireihin verrattuna eteläisessä suurpiirissä on myös eniten yksinäisyrittäjiä. Ammattitaitoisia työntekijöitä on taas suhteessa vähiten (Aluesarjat 2007). Keskustassa asukkaat omistavat vähemmän autoja kuin omakotitalovaltaisilla alueilla (Keskinen 1999:78).

Vuoteen 2016 saakka tehdyn väestöennusteen mukaan asukasluku eteläisessä suurpiirissä tulee pysymään suunnilleen samana kuin se on tänä päivänä. Alle kouluikäisten määrä uskotaan nousevan, mutta kouluikäisten määrän uskotaan laskevan (Aluesarjat.fi 2007).

Kuten sanottua, tämän tutkimuksen tavoitteena on siis tarkastella kaupunkikeskustaa lapsiperheen asuinalueena Tukholmassa ja Helsingissä. Esittelen seuraavassa niitä tutkimuskysymyksiä, joilla lähestyn aihetta.

Tutkimuksen alussa tavoitteena on pohtia Tukholman tilannetta tarkemmin ja tässä osiossa etsin vastausta seuraaviin kysymyksiin:

- Onko keskustan suosio lapsiperheiden kesken todella kasvanut?
- Millaisia perheitä Tukholman keskustassa asuu?
- Miksi lapsiperheet hakeutuvat Tukholman keskustaan?
- Miten lapsiperheet on huomioitu Tukholman suunnittelussa?

Tutkimuksen päätavoitteena on selvittää Helsingin tilannetta seuraavin tutkimuskysymyksin:

- Onko Helsingin keskustan suosio asuinalueena kasvanut lapsiperheiden keskuudessa?
- Millaisia perheitä Helsingin keskustassa asuu tilastojen mukaan?
- Miksi lapsiperhe haluaa asua Helsingin keskustassa?
- Miltä perheiden elämä kaupungissa näyttää?
- Miten lapsiperheet on huomioitu Helsingin suunnittelussa?

Seuraavassa kuvaan niitä tutkimusmenetelmiä ja aineistoja, joita tutkimuksessa on hyödynnetty. Maantieteellisen tutkimusmenetelmän kolme kulmakiveä ovat Viitalan (1999:51) mukaan teemakartografia, kvantitatiivinen analyysi sekä kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimuksessani hyödynnetään kaikkia näitä menetelmiä, joskin pääpaino on ollut viimeiseksi mainitussa. Laadullista tutkimusta tarvitaan, jotta saadaan selville mitä merkityksiä ihmiset antavat tutkittaville ilmiöille (Viitala 1999:51). Tätä menetelmää on hyödynnetty asiantuntija- ja asukashaastattelujen muodossa.

Tukholman tilannetta olen tarkastellut tilastollisen analyysin, asiantuntijahaastattelujen sekä sekundäärilähteitä hyödyntäen. Tutkimuksessa käytetyt tilastot ovat Utredning- och Statistikkontoretista (USK) sekä Statistiska Centralbyrånista (SCB). Tukholmassa haastattelin yhteensä yhdeksää henkilöä. Heistä kaksi on tutkijaa, Marie Berlin on tutkija Statistiska centralbyrånissa ja on tutkinut syntyvyyttä ja lapsiperheitä Tukholmassa ja Christina Norrby on asumistutkija Utrednings- och statistikkontoret:ista. Kaksi haastateltavaa on yhdyskuntasuunnittelun opiskelijoita Tukholman yliopiston kulttuurimaantieteen laitokselta, Sabine Saracco ja Lovisa Strandlund ovat tehneet opinnäytetyönsä Tukholman keskustan lapsiperheisiin ja Tukholman keskustan uusien alueiden suunnitteluun liittyen. Kaksi haastateltavaa on suunnittelijaa, Björn Cederquist on Hammarby-Sjöstadin kaupunginosan projektivastaava ja Ewa Widergren on yleisuunnittelija Stockholms stadsbyggnadskontor:ista. Kolme haastateltavaa on poliitikkoa, Margareta Björk on Södermalmin kaupunginosalautakunnan puheenjohtaja sekä oikeiston kunnanvaltuutettu, Py Börjesson toimi Stadsbyggnadsborgarråd:ina 2002–2006 ja on sosiaalidemokraattien kunnanvaltuutettu ja Joakim Larsson on exploateringsnämndenin puheenjohtaja ja toimii

myös oikeiston kunnanvaltuutettuna. Suoritin haastattelut touko-kesäkuussa 2007. Haastatteluissa käytin kullekin henkilölle soveltuvaa haastattelurunkoa ja tarvittaessa esitin myös lisäkysymyksiä. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin.

Helsingin tilanteeseen olen taas perehtynyt tilastollisen analyysin sekä asiantuntija- ja asukashaastattelujen avulla. Käytetyt tilastot ovat pääosin Helsingin seudun aluesarjatietokannasta, jota Helsingin kaupungin tietokeskus, Espoon kaupungin kehittämis- ja tutkimusryhmä, Vantaan tilasto- ja tutkimusyksikkö sekä Uudenmaan liitto ja pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV ylläpitävät. Myös Helsingin kaupungin tietokeskuksen Helsinki alueittain-sarjaa on käytetty. Helsingin lasten ikäkohtaisia määriä eri alueilla, sekä muutoksia lasten määrässä on tarkasteltu kovarianssianalyysin (ANCOVA) avulla. Tällä menetelmällä on testattu Helsingin eri alueiden eri-ikäisten lasten keskiarvoisia muutoksia vuositasolla suhteessa toisiinsa. Selitettävät muuttajat kuvataan diskreetillä aikasarjalla, eli 0-, 4-, 7-, ja 13-vuotiaiden määrä suhteessa asukaslukuun vuosina 1992–2006. Vastasyntyneitä lukuun ottamatta iät on valittu siten, että ne vastaavat (viimeistään) päiväkodin tai uuden koulun aloittamisajankohtaa. Selittävinä muuttujina ovat alue ja vuosi. Alue on mallissa ryhmittävänä muuttujana ja kuvaa alueellisten keskiarvojen eroja, kun taas vuosi on kovarianttina ja kuvaa yleistä lineaarista muutosta tarkastetulla alueella. Alueen ja vuoden yhteisvaikutus kuvaa alueellisia muutoksia. Aluejaotteluna ovat Helsingin suurpiirit ja eteläisen suurpiirin peruspiirit. Analyysi on tehty erikseen jokaiselle ikäryhmälle ja aluejaottelulle. Malleissa testataan kolmea nollahypoteesiä:

$H_{0\text{ALUE}}$: kaikilla alueilla on keskimäärin sama määrä lapsia per 1000 asukasta.

$H_{0\text{VUOSI}}$: tarkasteltavan jakson aikana ei ole tapahtunut yleistä muutosta.

$H_{0\text{ALUE*VUOSI}}$: alueiden välillä ei ole eroa (mahdollisen) muutoksen suhteen.

Nollahypoteesit testataan F-jakaumiin perustuen ja mallin eri nollahypoteeseille muodostetaan p-arvot. Nämä kertovat todennäköisyyden sille, että aineisto sattumalta on havaitun kaltainen tai vieläkin poikkeavampi, nollahypoteesin ollessa tosi (Holopainen & Pulkkinen 1994:187). Kun p-arvo on alle 0,05 hylätään nollahypoteesi ja tarkastellaan

sovitetun mallin arvioituja keskiarvoja tai muutoksia, jotka ovat ns. tilastollisesti merkitseviä. Tässä yhteydessä tarkastellaan myös arvojen keskivirheitä mittana niiden epävarmuudesta.

Tyypillisiä piirteitä Helsingin keskustan perheille on myös tarkasteltu tilastojen avulla. Valitettavasti kaikkia olemassa olevia tilastoja ei opinnäytteen teon puitteissa ollut saatavilla. Täten monta mielenkiintoista asiaa kuten ensisynnyttäjien ikä, autojen ja kesämökkien määrä perheissä sekä asuntojen hallintasuhteet jäivät tarkastelun ulkopuolelle.

Asukkaiden mielipiteisiin, käsityksiin, arvoihin, asenteisiin ja tietoihin olen paneutunut haastattelututkimuksen avulla, joka suuntautui Kruununhakaan. Haastattelututkimuksen etuja on joustavuus. Kysymyksiä voi haastattelun edetessä muuttaa ja tarkentaa ja haastattelija voi tulkita myös haastateltavan ilmeitä, äänensävyjä ja taukoja (Bell 1993:119). Haittoja on taas arkaluontoisten asioiden esittämisen vaikeus sekä vaikeus ylipäänsä päästä haastattelemaan (Alkula et al. 1994:138). Myös haastattelujen pitkä kesto ja niiden analysoiminen voi tuottaa vaikeuksia (Bell 1993:119). Haastattelututkimuksessa haastattelija saattaa myös tahtomattaan vaikuttaa haastattelijoiden vastauksiin, jolloin vinoumaa voi ilmaantua tuloksissa (Bell 1993:123). Tämän tutkimuksen asukashaastattelut suoritettiin pääasiassa marraskuussa 2007. Haastattelut pidettiin joko haastateltavan kodissa, minun kodissani tai kahvilassa hieman riippuen siitä, kenen lapset olivat kotona tai miten lastenhoidon sai järjestettyä. Joissain tapauksissa lapset olivat myös läsnä haastattelun aikana. Silloin haastatteluihin tuli paljon keskeytyksiä. Tavoitteenani oli haastatella jompaakumpaa vanhempaa. Erityisen antoisia olivat kuitenkin ne haastattelut, joissa olivat läsnä sekä perheen äiti että isä. Toisaalta äidit ja isät kyllä pyrkivät kertomaan myös miestensä tai vaimojensa ajatuksista erityisesti niistä kysyttäessä. Haastatteluiden kesto vaihteli, mutta ne kestivät keskimäärin noin tunnin. Lyhyimmillään haastattelu oli ohi noin 40 minuutissa ja pisimmillään haastattelut kestivät lähes kaksi tuntia. Pituuteen vaikutti luonnollisesti haastateltavien puheliaisuus sekä haastatteluun varattu aika. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastattelujen yhteydessä asukkaat rajasivat monistetulle kartalle oman asuinalueensa.

Helsingissä haastattelin viittä asiantuntijaa tammikuussa 2008. Haastateltavia olivat Jätkäsaaren ja Kalasataman projektipäälliköt Matti Kaijansinkko ja Mikael Sundman sekä keskustan liikennesuunnittelija Pekka Nikulainen Kaupunkisuunnitteluvirastosta, Jussi

Luomanen, Eteläisen suurpiirin aluesuunnittelija Helsingin rakennusviraston katu- ja puisto-osastolta sekä Ulla Lehtonen, päivähoitoalueen päällikkö Vironniemi-Ullanlinna-Taka-Töölö-alueelta Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta. Kuten Tukholmassa käytin haastatteluissa kullekin henkilölle soveltuvaa haastattelurunkoa ja tarvittaessa esitin myös lisäkysymyksiä. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin.

3. SITUATION STOCKHOLM

Tässä luvussa tarkastelen, miltä tilanne lapsiperheiden suhteen näyttää Tukholman keskustassa. Aluksi pohdin mitä Tukholmassa on tapahtunut 2000-luvulla (luku 3.1). Tämän jälkeen tuon esille millaisia keskustan perheet ovat tilastojen valossa (luku 3.2) ja miksi perheet valitsevat keskustan asuinalueekseen (luku 3.3). Sen jälkeen kysyn, miten uudet tarpeet näkyvät Tukholman suunnittelussa (luku 3.4). Lopuksi tarkastelen lyhyesti koko kaupunkia käsittelevää kehitystä otsikolla Ei vastakaupungistumista, mutta erilaistumista näkyvissä (luku 3.5).

3.1. Mitä Tukholmassa tapahtuu?

Tukholmassa syntyvyys on noussut koko ajan sitten 1980-luvun. Erityisen korkeaa nousu on ollut Tukholman keskustassa. Vuoden 2000 jälkeen syntyvyys on ollut keskustassa korkeampi kuin keskustan ulkopuolisissa alueilla (Statistik efter ämne 2007a). Korkea syntyvyys (taulukko 1), vuonna 2006 lähes 17 ‰, näkyy varsin selvästi keskustan katukuvassa, joilla käydään ”lastenvaunurallia”, kuten tukholmalaiset ilmiötä kutsuvat.

	Keskimäärin 1981-1990	Keskimäärin 1991-2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Keskusta	11,4	12,6	13,1	14,2	15,1	16,4	16,4	16,8
Esikaupungit	12,7	13,2	12,5	13,3	13,7	14	14	14,9
Koko kaupunki	12,2	13	12,7	13,7	14,2	14,9	14,9	15,6

Taulukko 1. Elävänä syntyneet vuodessa 1000 asukasta kohti (Statistisk årsbok för Stockholm 2007 2007:168; Statistisk årsbok för Stockholm 2008 2008:164).

Tukholmalaispolitiikoille, suunnittelijoille ja tutkijoille keskustan suosio lapsiperheiden kesken on ollut yllätys. Yhtenä babyboomin näyttämönä on Södermalm, entinen työväen asuinalue Tukholman keskustan eteläpuolella. Södermalm on Cederqvistin (2007) mukaan gentrifioitunut alue, joka vielä 1970-luvulla oli varsin huonomainen. Vähitellen alueelle kuitenkin kehittyi elävä nuorisokulttuuri, jota keski- ja yläluokka alkoivat hamuta. Heidän muuttaessa alueelle asuntojen hinnat nousivat. Nyt alueesta on kehittynyt kaupunginosa, joka on ”full av puls” ja jossa asuu paljon nuorisoa ja kulttuurityöntekijöitä (Björk 2007).

Vanhaa työväenaluetta on täydennysrakennettu aina 1970-luvulta lähtien. 2000-luvulla Södermalmin kaupungiosalautakunnan alueelle on noussut Hammarby Sjöstad, jonka ensimmäiset talot rakennettiin 60 + -vuotiaita pariskuntia ajatellen. Alueesta tuli kuitenkin erittäin suosittu lapsiperheiden keskuudessa ja syntyvyys onkin Hammarby Sjöstadissa kaupungin korkeimpia. Korkea syntyvyys uudella alueella ei sinänsä ole yllätys, sillä kehitys on tavallisesti Norrbyn (2007) mukaan tällainen. Keskustaan on ylipäänsä 2000-luvulla valmistunut paljon uusia asuntoja (Statistisk årsbok för Stockholm 2007 2007:192). Tukholman uusia asuinalueita on myös rakennettu vanhoja ihanteita lainaten. Esim. St Eriksbergille (kuva 11) on haluttu antaa muoto, jota varmasti arvostetaan (Lindvall & Myrman 2001:81).

Kuva 11. St Eriksberg, Tukholma, on erittäin suosittu asuinalue mm. lapsiperheiden keskuudessa (Widergren 2007) (kuva Johanna Lilius).

Uutta Tukholman keskustassa on korkean syntyvyyden lisäksi se, että yhä useampi perhe jää Tukholman keskustaan asumaan myös sen jälkeen, kun lapset aloittavat koulun. Aikaisemmin ensimmäinen ja jopa toinen lapsi saattoi syntyä keskustaan, mutta sen jälkeen moni muutti pois (Hallemar 2003; Berlin 2007). Tänä päivänä suunnilleen yhtä moni muuttaa edelleen pois, mutta koska tulijoita on nykyään enemmän, keskustaan jää entistä useampi. Ne, jotka jäävät ovat yleensä taloudellisesti paremmassa asemassa (Berlin 2007). Lapsia keskustassa on kuitenkin edelleen suhteessa vähemmän kuin lähiöissä. Alle kouluikäisiä tarkasteltaessa erot ovat vielä pieniä, mutta kouluikäisiä verratessa erot ovat jo suuremmat (taulukko 2) (Områdesvis statistik 2007a).

	0-5 vuotiaita	6-15 vuotiaita	16-19 vuotiaita
Kungsholmen	6,1	4,6	2,3
Norrmalm	6,8	5,9	2,9
Östermalm	5,7	6,4	3,1
Södermalm	6,4	6,9	3,4
Sisäkaupunki yhteensä	6,3	6,1	3
Esikaupungit yhteensä	7,3	9,6	4,2

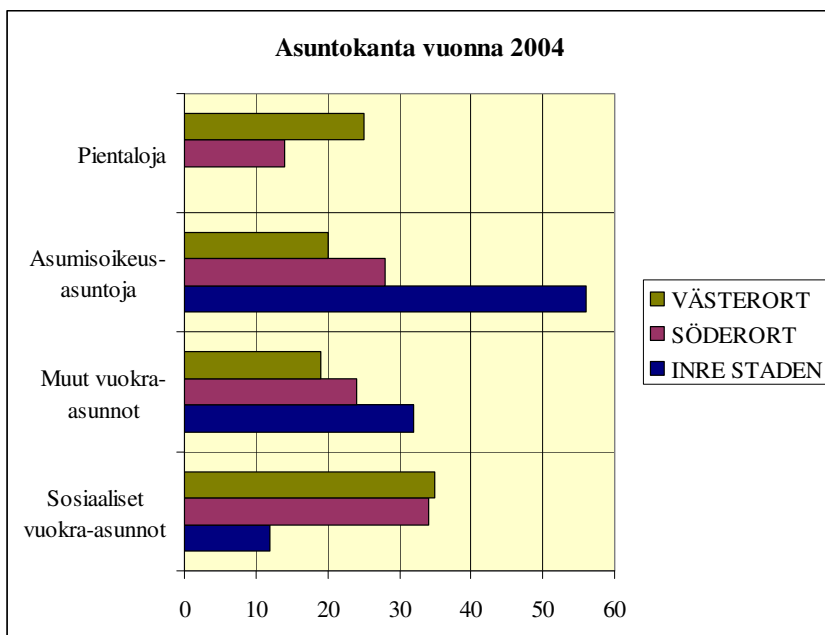
Taulukko 2. Lasten prosentuaalinen määrä Tukholman keskustassa ja esikaupungeissa (Områdesvis statistik 2007a).

3.2. Miltä tukholmalaisperheet näyttävät tilastojen valossa?

Tukholman äidit eivät ole nuoria äitejä. Ruotsalaisnaiset saavat ensimmäisen lapsensa keskimäärin 29-vuotiaana (Berlin 2005:58). Tukholman keskustassa ensisynnyttäjien keski-ikä on lähes 32 vuotta, 2-4 vuotta enemmän kuin muualla kaupungissa keskimäärin. Eniten lapsia syntyi vuonna 2006 keskustassa asuville 30–39-vuotiaille naisille. Huomattava määrä oli yli 35-vuotiaita, kun taas esikaupungeissa useimmat synnyttäjät olivat vuonna 2006 25–34-vuotiaita (Statistisk årsbok för Stockholm 2007 2007:37). Keskustan äideistä lähes 70 prosentilla on korkeakoulututkinto. Keskustan ulkopuolella vastaavasti alle puolella äideistä on korkeakoulututkinto (Berlin 2005:60). Lähes kaikki Tukholman keskustan äidit ovat ruotsalaistaustaisia (Berlin 2005:61). Statistiska centralbyrån tutkijan Marie Berlinin (2007) tuntuma on, ettei keskustassa ole paljon vanhempia joilla olisi ”normaali” työ. Monet ovat luovalla alalla, erityisesti Södermalmilla. Keskustassa asuvat ansaitsevat hyvin, vuodessa lähes 70 000 kruunua enemmän kuin Tukholmassa keskimäärin 2005 (Statistik efter ämne 2007b) Keskustaperheiden ostovoima on asuntojen korkeista hinnoista huolimatta parempi kuin monilla muilla alueilla, vaikka se tosin laskee huomattavasti enemmän kuin muilla alueilla (Berlin 2005: 65–67).

Keskustan lapsiperheet asuvat muita ruotsalaisperheitä yleisemmin omistusasunnossa. Omistusasunnossa asui ensisynnyttäjistä 45 % (Berlin 2005:62–63). Yksi syy tähän on se, että omistusasuntoja on keskustassa huomattavasti enemmän kuin muualla Tukholmassa

(kuva 12). Tukholman keskustassa on suhteessa erittäin vähän ns. kaupungin vuokra-asuntoja ja pientaloja.

Kuva 12. Asuntotyyppi talotyyppin ja luovutustyyppin mukaan 31.12.2004 (Statistisk årsbok för Stockholm 2007 2007:220–221).

Tukholman keskustan asunnot ovat pääosin pieniä (Statistik efter ämne 2007c). Tukholmassa asutaan ylipäänsä ahtaammin kuin muualla Ruotsissa ja Tukholman keskustassa asutaan huomattavasti ahtaammin kuin muualla kaupungissa (Statistisk årsbok för Stockholm 2007 2007:193–196).

Keskustan lapsiperheistä monet ovat kaksilapsisia. Tukholmalaisista keskustassa asuvista lapsiperheistä 80 % saa toisen lapsen. Kolmas lapsi saadaan useammin lähiössä ja erityisesti sellaisessa, jossa asuu paljon maahanmuuttajia (Berlin 2005:57–58). Keskustassa kolmannen lapset saavat ne, joiden tulot ovat joko erittäin hyvät tai huonot (Berlin 2007).

Ruotsissa on vakiintunut alun perin norjalainen ilmaisu ”lattemammat”. Haastattelemiini henkilöt naurahtavat lähes kaikki, kun kysyn mitä assosiaatioita ilmaisu herättää. Sillä viitataan haastateltujen mukaan uuteen ilmiöön katukuvassa: äiteihin, jotka istuvat pienten vauvojen kanssa kahviloissa. Lattemammat ovat herättäneet paljon keskustelua, heitä on mm. kritisoitu siitä, etteivät lapset saa tarpeeksi liikuntaa jos äidit vain istuvat kahvilla. Saraccon

ja Strandlundin mukaan "lattemamma" ilmaisulla viitataan trendikkäisiin ja urbaaneihin vanhempiin, jotka asuvat keskustassa lasten kanssa. Björkin (2007) mielestä ei enää voi puhua ainoastaan "lattemammoista", vaan myös "lattepapat" kuuluvat katukuvaan. Tosiasia onkin, että ruotsalaisisät ja erityisesti keskustassa asuvat isät ovat aktiivisia vanhempainrahan käyttäjiä. Södermalmilla lähes neljäsosa vanhempainrahapäivistä oli vuonna 2006 isien pitämiä (kuva 13). Myös keskustan muilla alueilla isät olivat aktiivisempia kuin esikaupungeissa ja maakunnassa (Försäkringskassan 2007).

Kuva 13. Isät ulkoilevat keskellä päivää pienten lasten kanssa Hammarby Sjöstadissa Södermalmin kaupunginosa-alueella (kuva Johanna Lilius).

3.3. Miksi perheet valitsevat Tukholman keskustan asuinalueeseen?

Käsitykset keskustan suosion syistä lapsiperheiden keskuudessa vaihtelevat jonkin verran haastateltujen mukaan. Yhteistä on kuitenkin käsitys siitä, että keskustassa asuu hyvin toimeentulevia ja aktiivista elämää viettäviä perheitä. Tukholman entinen stadsbyggnadsråd Py Börjessonin (2007) vastaa ensiksi että lasten kanssa keskustassa asuminen on käsittämätöntä, mutta toteaa sitten, että ihmiset kai haluavat olla siellä missä tapahtuu. Hän pitää kuitenkin lasten kanssa keskustassa asumisen tulevaisuutta epävarmana – mitä tapahtuu tulevaisuudessa, kun ihmiset tietävät enemmän keskustan ilmanlaadusta? Joakim Larsson, exploateringsnämndenin puheenjohtaja, joka itse asuu perheensä kanssa Tukholman keskustassa ja on itse kasvanut keskustassa uskoo, että suosio johtuu siitä, että keskusta tarjoaa paljon lapsiystävällisiä toimintoja: ohjattua puistotoimintaa puistoissa (kuva 14),

monia vetonauloja sekä paljon viheralueita. Erityisesti Hammarby Sjöstadissa, jonka suunnittelua on kritisoitu lapsiperpektiivin puutteesta (esim. Hallemar 2003), on hänen mukaansa huomioitu lapset hyvin, esim. autot eivät ole ensisijaisia, vaan lapset voivat liikkua turvallisesti alueella. Stressaavassa arjessa kaupunkiasuminen on Larssonin mielestä helppoa, sillä asunto ei tarvitse huoltoa ja kaikki on lähellä. Larsson kuitenkin myöntää että keskustasumisessa on kyse myös rahasta, sillä kaikilla ei ole varaa asua keskustassa. Monilla, jotka ovat onnistuneet saamaan asunnon kaupungissa, on Larssonin mukaan pieni paikka maalla, tai vene. Näin heilläkin on halutessaan mahdollisuus kokea "aito luontoelämys" (den riktiga naturupplevelsen).

Kuva 14. Tukholmassa on myös viikonloppuisin paljon toimintaa lapsille keskustan puistoissa. Tässä yksi esimerkki. (kuva Johanna Lilius).

Margareta Björk (2007), joka on kasvattanut poikansa Södermalmilla ja toimii Södermalmin kaupunginosalautakunnan puheenjohtajana sekä kunnanvaltuutettuna uskoo että lapsiperheet hakeutuvat Södermalmilla viheralueiden läheisyyden takia. Alueella on paljon vihreätä ja paljon tapahtumia. Sen lisäksi alueen sijaitsee liikenteellisesti ihanteellisesti. Lapsiperheet arvostavat myös Södermalmin laadukkaita kouluja ja päiväkoteja. Nykypäivän vanhemmat ovat hyvin tietoisia valinnanmahdollisuuksista. Margareta Björk uskoo, että kuin lapsiperhe on ostamassa asuntoa, he katsovat alueen hintatasoa, mutta myös liikenneyhteyksiä, asunnon sijainti suhteessa työpaikkoihin, palveluja sekä koulujen ja päiväkotien laatua. Hän on

kuitenkin ollut yllättynyt Södermalmin suosiosta lapsiperheiden keskuudessa (kuva 15). Kun hän 1970-luvulla muutti Tukholmaan hän sai miehensä kanssa lähes heti vuokra-asunnon Södermalmilta, sillä alue ei ollut haluttua.

Kuva 15. Margaretha Björk kehotti minua menemään Hammarby Sjöstadiin tarkastelemaan lastenvaunurallia (kuva Johanna Lilius).

Statistiska centralbyrån tutkija ja *Bostaden, storstaden och barnfamiljen* -teoksen kirjoittaja, Marie Berlin (2007), joka asuu kahden lapsensa kanssa keskustassa, korostaa myös omien kokemuksensa perusteella, että ihmiset arvostavat ennen kaikkea läheisyyttä kaikkeen. Töihin mennään joka päivä, joten työpaikan on sijaittava lähellä. Viikonloppuisin voidaan sitten lähteä pidemmällekin, jos siihen on tarvetta. Hän ei yleensä vietä viikonloppuja kotona, vaan käy perheineen museoissa tai jollain virkistysalueella eli ”*man sitter inte i asfalten hela helgen*”. Henkilökohtaisesti hän arvostaa sitä, että alueella on jalkakäytäviä, että on muita ihmisiä ja että talvella on valoisaa. Hammarby Sjöstadin projektijohtaja Björn Cederqvist (2007) puolestaan uskoo, että Hammarby Sjöstadiin muutettiin aluksi ennen kaikkea siksi, että se oli ensimmäinen uudisrakennusalue melkein viiteen vuoteen. Nykyään alueelle muuttaa muitakin kuin lapsiperheitä. Alueesta on hänen mukaansa tullut Östermalmin kaltainen korkean statuksen alue ja sinne hakeutuvat ennen kaikkea ne, joilla on rahaa. Utrednings- och statistikkontoretin tutkija, arkkitehti Christina Norrby (2007) puolestaan sanoo, että lapsiperheiden määrä keskustassa on seurausta markkinoista ja suunnittelusta. Miljonprogrammetin rakentamisen jälkeen neitseellinen maa oli loppu ja rakentaminen oli keskitettävä vanhoille teollisuusalueille. Traditio rakentaa kaupunkia sisältäpäin 1980-luvulta lähtien on ollut vahva. Toinen tavoite on myös ollut rakentaa isompia asuntoja kuin kolme

huonetta ja keittiö ja näin ollen perheet ovat voineet asettua keskustaan. Keskustasta on myös haluttu tehdä attraktiivinen, pihvoja on kunnostettu ja on satsattu puistoihin (kuvat 16 ja 17) ja istutettu katupuita. Kun kaupungista on tullut attraktiivisempi, siitä on myös tullut eloisampi, joten mahdollisuudet viihtyä lasten kanssa kaupunkikeskustassa ovat tänä päivänä paljon paremmat kuin 20–30 vuotta sitten. Norrby (2007) mukaan lapsiperheiden keskusta-asumisessa näkyy myös se, että nuoret vanhemmat haluavat pitää kiinni jostain tärkeästä osasta edellisestä elämästään.

Kuva. 16. Vasaparken aurinkoisena kevätpäivänä. Leikkijöistä ei ole puutetta (kuva Johanna Lilius)

Kuva 17. Pienten lasten vanhemmat tapaavat Vasaparkenin leikkipuiston vieressä (kuva Johanna Lilius).

Ewa Widergren (2007), yleissuunnittelija Stockholms stadsbyggnadskontoretin strategisen suunnittelun osastolta, halusi tuoda esiin että keskustelua siitä onko keskusta huono vai hyvä

asuinalue lapsiperheille käydään myös Tukholmassa. Jotkut ovat sitä mieltä, että keskustassa on enemmän kiinnostavia ja jänniä ympäristöjä. Toiset taas kiinnittävät huomiota siihen, että keskustassa on huonommin vapaita pintoja (friytor) ja enemmän ilmansaasteita. Monella yksityisellä päiväkodilla ei ole kunnollisia piha-alueita, mikä puolestaan tutkimusten valossa vaikuttaa negatiivisesti lasten kehitykseen. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että Södermalmilla on tukholmalaisittain viheralueita paljon, Norrmalmilla taas todella vähän.

Tukholman yliopistossa on valmistunut useita keskustan lapsiperheitä käsitteleviä opinnäytetöitä. Annika Hagelbergin ja Annika Lindgrenin (2005) haastattelututkimuksesta käy ilmi että monet vanhemmat haluavat asua keskustassa, koska se helpottaa uran ja lasten yhteensovittamisen. Lasten aika päiväkodissa lyhenee, mikä vanhemmista tuntui tärkeältä (Hagelberg & Lindgren 2005:26). Hagelbergin & Lindgrenin (2005:27–29) mukaan perheet arvostavat viihdepalveluiden läheisyyttä, mutta he eivät välttämättä ole aktiivisia kulttuurin kuluttajia. Sen sijaan he käyvät paljon kahviloissa sekä ravintoloissa. Monet vanhemmat myöntävät valinneensa kaupungin itsensä takia, vaikka lapsilla voisi olla mukavampaa erilaisessa ympäristössä. Osa vanhemmista kertoi kasvaneensa itse esikaupungissa, eivätkä he niiden kokemusten perusteella kokeneet sitä enää houkuttelevana asuinympäristössä, toiset olivat asuneet omakotitaloalueella ja pitivät sitä ihanteellisena lasten takia, mutta eivät itsensä puolesta. Hagelberg ja Lindgren (2005:34) toteavat, että keskustassa asuvat vanhemmat priorisoivat urbaania elämää ja niitä etuja, joita keskusta voi tarjota muiden seikkojen, kuten suuremman asunnon, puhtaan ilman tai lasten liikkuvuuden lisääntymisen kustannuksella. Heille on tärkeää, että heidän lapsensa kasvavat urbaaniin sosiaaliseen yhteyteen, joka heidän käsityksen mukaan on tärkeää nykyajan maailmassa.

Hagelberg ja Lindgren (2005:34–35) jakavat keskustassa asuvat perheet neljään ryhmään. Ensimmäiseen kuuluvat ne, jotka ovat muuttamassa keskustasta pois lasten takia. Toiseen kuuluvat ne, jotka haluavat asua keskustassa vastareaktion omalle kasvuympäristölle. He eivät ole kokeneet esikaupunkia ihanteellisena kasvuympäristönä ja pitävät keskustaa parempana kasvuympäristönä kuin esikaupunkia, pikkukaupunkia tai maaseutua. Kolmas ryhmä arvostaa esikaupunkeja ja pienkaupunkeja lasten kannalta parempina ympäristöinä kuin kaupunkikeskustoja, mutta arvostavat keskusta-asumista niin paljon, etteivät halua luopua siitä lastensa takia. Neljäs perheryhmä on valinnut keskustan asuinpaikakseen

käytännöllisistä syistä. Asumalla keskustassa lasten päivät päiväkodissa lyhenevät ja arki sujuu helpommin. Tällä ryhmällä ei ole yhtä vahvaa suhdetta kaupunkiin kuin muilla ryhmillä.

Toisen, Sabine Saraccon ja Lovisa Strandlundin (2007) tekemän tutkimuksen mukaan perheet arvostavat keskusta-asumisessa työpaikan, palveluiden (kaupat, ravintolat ja muu viihteellinen tarjonta) sekä viheralueiden läheisyyttä. Aikaa säästyy enemmän lasten kanssa olemiseen. Muita tärkeitä syitä keskusta-asumiselle oli myös sukulaisten ja ystävien läheisyys ja hyvät koulut sekä riippumattomuus autosta. Liikenne ja siitä syntyvät ilmanlaatuongelmat olivat perheiden mielestä keskusta-asumiseen liittyvä huono asia (Saracco & Strandlund 2007:40). Noin kymmenesosa Saraccon ja Strandlundin tutkimukseen osallistuneiden perheiden vanhemmista asui keskustassa, koska olivat itsekin kasvaneet siellä. Hyvin monella perheellä oli kesämökki ja auto (Saracco & Strandlund 2007).

3.4. Miten uudet tarpeet näkyvät kaupungin suunnittelussa?

Tukholmassa toivotaan, että koko kaupungissa olisi mahdollisimman sekoittunut asukaskunta. Kaikkialle kaupungissa halutaan toisin sanoen luoda myös lapsiperheille hyvä asuinympäristö (Björk 2007; Larsson 2007). Lapset yritetään huomioida Tukholman suunnittelussa. Kun kyseessä on ns. lapsi-intensiivisiä alueita, eli alueita, joilla asuu paljon lapsia, asemakaavoituksessa on aina tehtävä tästä erillinen selvitys ja silloin lapsinäkökulmaa korostetaan erityisesti (Widergren 2007). Tukholmassa kehitettiin 1990-luvulla suunnittelijoiden ja tutkijoiden yhteistyössä ns. sosiotooppikartta (sociotopkartan), jossa painotetaan vapaiden pintojen (friyornas) kulttuurisia ja sosiaalisia arvoja. Sosiotooppikartta huomioi myös ns. lapsinäkökulmaa (barnperspektiv). Lapsinäkökulma juontaa toisaalta juurensa YK:n lapsikonventioon, jossa lasten oikeudet luetellaan. Lapsikonvention mukaan lapset on aina huomioitava suunnittelussa. Toisaalta sosiotooppikartan avulla on haluttu ratkaista niitä ristiriitoja, jotka usein syntyvät esikaupunkialueiden käyttämättömien maa-alueiden ympärillä, kun niille kohdistuu rakentamispaineita. Kartoittamalla erityisesti lapsille tärkeät alueet etukäteen, voidaan rakentaminen ohjata muualle, jolloin ristiriitoja suunnittelijoiden ja asukkaiden välillä on vähemmän (Widergren 2007). Uusilla alueilla lapsiperheet otetaan huomioon jo exploateringsnämndenin työssä, eli siinä vaiheessa kun

rakentamiselle varataan maata, mutta jo rakennetuilla alueilla lapsinäkökulmaa ei ensisijaisesti painoteta (Larsson 2007).

Larsson (2007) ja Börjesson (2007) korostavat, että tukholmalaiset ovat olleet kovia suojelemaan viheralueitaan. Täten keskusta on säilynyt vehreänä. Keskusta-alueen puistoleikeillä ("parklek"), eli leikkipuistot joissa on ohjattua toimintaa, on pitkät perinteet. Vaikka ne ovat taloudellisista syistä olleet uhan alla keskustan ulkopuolisissa kaupunginosissa, keskusta-alueella niistä on pidetty hyvää huolta. Toisaalta keskustan puistojen ei välttämättä tarvitse olla luonnonomaisia. Börjesson (2007) ihmettelee kuinka Södermalmilla sijaitseva Nytorget on aina täynnä lapsiperheitä, sillä hän pitää sitä virikkeettömänä (kuvat 18 ja 19).

Kuva 18. Py Börjesson pitää tätä Södermalmin Nytorgetilla sijaitsevaa puistoa luonnottomana eikä ymmärrä, kuinka se lähes aina on täynnä lapsiperheitä (kuva Johanna Lilius).

Kuva 19. Kuten Vasaparkenissa pienten lasten vanhemmat levittäytyvät leikkipuiston viereen (kuva Johanna Lilius).

Miten lapsiperheet huomioidaan liikennesuunnittelussa? Exploateringsnämndenin puheenjohtajasta on tärkeää, että lapsinäkökulmaan kiinnitetään huomiota, kun uusia teitä ja liikennettä suunnitellaan, sillä suunnittelun avulla voidaan vaikuttaa liikenneturvallisuuteen monella tavalla (Larsson 2007). Myös yleissuunnittelussa olisi Widergrenin (2007) mielestä kiinnitettävä enemmän huomiota tieverkostoihin, jotta ne olisivat sellaiset että lapset voivat liikkua vapaasti alueella. Lasten kannalta yksi turvallisuusaspekti on myös se, että ihmisiä liikkuu tilassa ja myös valaistus on tärkeää (Larsson 2007). Larsson kiteyttää ajatuksensa seuraavasti:

Det är en kombination, att försöka få det här samspelet mellan boende och också en levande stad i övrigt med trafik, trafiken tillhör ju stan, det är svårt...

Toisaalta lapset jotka kasvavat keskustassa pärjäävät yleensä hyvin liikenteessä, koska he ovat tottuneet siihen (Larsson 2007).

Tukholman heikkoon ilmanlaatuun ja sen vaikutukseen lasten terveyteen on viime aikoina kiinnitetty huomiota suurimmissa päivälehdissä kuten Dagens Nyheterissä (esim. Eldh 2004; Folcker 2007a; 2007b), Svenska Dagbladetissa (Atterstam 2007; Gustavsson 2007) ja Aftonbladetissa (Carlsson 2007). Saracco & Strandlundin (2007:31) tutkimuksessa käy ilmi, että Tukholman keskustassa ei voida soveltaa muilla alueilla käytettäviä melun ja saasteiden määriin liittyviä suuntaviivoja, koska muuten rakentaminen ei olisi mahdollista.

Millaisia palveluja perheille on Tukholman keskustassa? Tukholman keskustassa on yli 12 000 päivähoitopaikkaa. Päivähoitopaikoista on viime vuosina ollut huutava pula. Margareta Björk (2007) painottaa, että päivähoitopaikat ja koulut ovat tärkeitä suunnittelussa. Södermalmilla ei aina kuitenkaan ole onnistuttu tarjoamaan päivähoitoa suunnitelmien mukaan (Sidenbladh 2006). Yksi syy on Hammarby Sjöstadin odottamaton baby boomi. Margaretha Björk myöntää, että aluksi ongelmana oli se, ettei kaupunginosalautakunta yksinkertaisesti osannut varautua lapsiperheiden määrään. Myöhemmin asiaan on puututtu jo asemakaavoitusvaiheessa. Tästä huolimatta Södermalmilla joudutaan tulevana syksynä (2007) kirjaamaan yksi lapsi lisää jokaiseen lapsiryhmään. Björkin mukaan se tulee herättämään vastustusta vanhempien kesken, mutta vaihtoehtoja ei ole. Södermalmilla kehitetään lisäksi kaksi- ja kolmeperhepäivähoitoa, jossa kolme tai kaksi perhettä palkkaa

lastenhoitajan hoitamaan perheiden lapsia perheiden luona. Söderillä selvitetään myös tällä hetkellä mahdollisuuksia perustaa ns. mobiilipäiväkoteja. Ns. mobilförskola-käsite tulee Köpenhaminasta, jossa järjestelmä on käytössä. Bussi hakee lapset aamulla asuinalueelta ja ajaa sitten jollekin isommalle luontoalueelle, jossa lapset saavat ulkoilla. Osa bussista on rakennettu sellaiseksi, että lapset voivat levätä siellä. Björk pitää järjestelmän vahvuutena sitä, että lapset saavat olla paljon ulkona. Södermalmilla, kuten koko Tukholman keskustassa on paljon päiväkotia, joilla ei ole omaa pihaa (kuva 20). Hornsbergs Strandissa taas ei Saracco & Strandlundin (2007:26;38) mukaan ole varattu riittävästi tilaa päiväkodeille ja kouluille. Siellä viheralueet eivät riitä tähän tarkoitukseen ja rakennuttajat haluavat rakentaa asuntoja muiden tilojen sijaan.

Kuva 20. Päiväkotilapsia viedään puistosta päiväkotiin. Keskustan päiväkotien yhteydessä ei aina välttämättä ole leikkipihaa tai se on hyvin pieni ja ahdas (kuva Johanna Lilius).

Kotona oleville vanhemmille ja lapsille on olemassa runsaasti toimintaa. Keskustassa toimii 11 avointa päiväkotia ja 12 puistoleikkiä (parklek), joissa on ohjattua toimintaa. Merkittävää suomalaisnäkökulmasta on se, että monessa puistoleikissä on toimintaa myös viikonloppuisin, esimerkiksi Östermalmin kaupunginosassa sijaitsevassa Humlegårdenissa voi viikonloppuisin grillata. Ohjattujen puistoleikkien lisäksi on olemassa suuri määrä leikkipuistoja. Keskustassa on myös kahdeksan kirjastoa, joissa järjestetään viikoittain loruja satuhetkiä pienille ja isommille lapsille. Sergels torgetilla sijaitsee suuren suosion saavuttanut lasten oma kirjasto Rum för barn. Keskustassa sijaitsee myös moni lapsille ja perheille suunnattu viihde-elämys, kuten Skansen. Tukholman keskustan museoissa on myös viikonloppuisin runsaasti ohjelmaa perheille.

Miten lapset on huomioitu Tukholman uusilla alueilla? Kuten sanottua yleisen käsityksen mukaan lapsia ei ole huomioitu Tukholman keskustan uusimman asuinalueen Hammarby Sjöstadin suunnittelussa (Hallemar 2003). Tukholmalaiset ovat hyvin perillä siitä, että Hammarby Sjöstad rakennettiin alun perin eläkkeelle siirtyneille omakotitalojen asukkaille. Väestöennusteiden mukaan alueesta olisi pitänyt tulla nimen nimenomaan lapsiperheitä, mutta rakennuttajat halusivat houkutella sinne eri asukasryhmän, joka perustui heidän omaan ennusteeseen. Hammarby Sjöstadiin rakennettiin aluksi perheiden näkökulmasta aika epäkäytännöllisiä asuntoja, ne oli mm. rakennettu monikerroksisiksi. Myöhemmin asuntoja on rakennettu myös lapsiperheitä varten. Rakennuttajat ovat kuitenkin haluttomia rakentamaan isoja asuntoja, vaikka niiden rakentamista on kaupungin taholta pyritty edistämään (Cederqvist 2007). Hammarby Sjöstadin projektinvetäjä kertoo, että monet vanhemmat ovat huolestuneita alueen liikenteestä. Hän on kuitenkin sitä mieltä, että miljonprogrammetin mukaisesta liikenteen ja jalankulun eriyttämisestä seurasi turvattomuutta, joten nyt on pyritty erilaisten liikennevaihtoehtojen sekoitukseen. Cederqvist ei myöskään pidä liikennettä ongelmana, sillä lapsiperheet kuitenkin tulevat Hammarby Sjöstadiin, vaikka muutakin olisi tarjolla.

Kun Hammarby Sjöstad rakennettiin, yhtenä tavoitteena kuitenkin oli, että kaikki asukkaat eivät hankkisi autoa. Näin ollen julkiseen liikenteeseen panostettiin. Tukholman uusimpien asuinalueiden yhteydessä tähän ei enää pyritä, sillä kantakaupungin hyvin toimeentulevat perheet ovat yleensä autonomistajia (Saracco & Strandlund 2007:30). Hammarby Sjöstadia on kritisoitu myös siitä, että siellä on paljon vesialueita, jotka eivät ole millään tavalla aidattuja. Tähän kritiikkiin Cederqvist (2007) vastaa viittaamalla Boverketiin, jonka mukaan lapset eivät ole ”*så jävla korkade*”, että he tippuvat veteen, jos he selvästi näkevät, että edessä on vaaratilanne. Ainakaan ihan pienet lapset ovat kuitenkin niin hölmöjä että ne juoksevat kohti vettä heti äidin silmän välttäessä (kuvat 21 ja 22).

Kuva 21. Tässä äidit vietävät aikaa lastensa kanssa nurmikolla Hammarby Sjöstadissa ja tilanne näyttyy idyllisenä.... (kuva Johanna Lilius).

Kuva 22. ... Hetken päästä näen kuitenkin äidin ryntäävän lapsensa perään, sillä lapsi juoksee nopeasti kohti vettä (kuva Johanna Lilius).

Margaretha Björk (2007) kertoo että kaupunginosalautakunta on huomauttanut Stadsbyggnadskontoreille Hammarby Sjöstadin suunnittelusta mm. siitä että koulun piha on liian pieni sekä siitä, että uudesta alueesta tulee liian pimeä. Se on myös painostanut varaamaan tarpeeksi tiloja päiväkoteja varten.

Saraccon ja Strandlundin (2007:26) mukaan Tukholman keskustaan nyt suunnitteilla olevan alueen, Hornsbergs strandin rakentamisessa lapsinäkökulmaa ei ole erityisemmin huomioitu.

Jopa aluearkkitehti toteaa heidän haastattelussaan, ettei alueesta tule erityisen lapsiystävällistä, mutta syyttää poliitikkoja sekä rakennuttajia siitä, että nämä haluavat rakentaa niin tehokkaasti arvokkaalla maalla. Rakennuttaja tosin väittää, että alueella on runsaasti viheralueita kompensoimassa rakennusten korkeutta. Rakennuttajat näkevät lapsiperheet positiivisena lisänä alueella, mutta suunnittelussa heihin ei ole kiinnitetty erityistä huomiota (Saracco & Strandlund 2007:26). Saraccon ja Strandlundin tutkimuksesta selviää että tällä hetkellä keskustassa asuvien perheiden ihanneympäristö on rauhallinen alue keskustassa, jossa rakennukset ovat kohtuullisen matalat ja jossa on mukavia piha-alueita talojen yhteydessä missä lapset voivat leikkiä (Saracco & Strandlund 2007:27–28). Oma, lapsiystävällinen piha olikin monen mielestä tärkein asuinympäristöön liittyvä ominaisuus (Saracco & Strandlund 2007:29). Hornsbergs Strandin pääarkkitehdin mukaan asuintalojen yhteyteen ei kuitenkaan enää tarvita isoja pihvoja, sillä lapset ovat päivisin päiväkodissa ja vanhemmat töissä ja toisaalta muut asukkaat eivät arvosta pihjoilla leikkiviä lapsia. Pihjoille rakennetaan kuitenkin leikkipaikkoja ja ne ovat autottomia. Pääarkkitehti on ajatellut, että perheet voivat oleskella alueelle rakennettavalla rantapromenadilla. Monet Saraccon ja Strandlundin (2007:29) haastattelemista vanhemmista pitävät kuitenkin lähipuistoja tärkeämpänä kuin sitä, että asuinalueen yhteydessä on iso puistoalue. Saraccon ja Strandlundin (2007:36–37) kirjoittavat, että jos USK:in tekemiin väestöennusteisiin on luottamista, osa alueen lapsista joutuu käymään päiväkodissa naapurialueilla – alueelle ei yksinkertaisesti mahdu enemmän päiväkotia koska niitä ei ole alun perin suunniteltu. He kritisoivat myös sitä, että kun keskustassa jo nyt usein on päiväkotitarkoitusta huonosti palvelevia yksiköitä epäkäytännöllisissä asunnoissa ilman omaa pihvaa, miksi uudella alueella ei suunnitella kunnolla, kun siihen olisi mahdollisuus?

Niin rakennuttajat kuin kaupunki ovat tietoisia uusien alueiden suosioista lapsiperheiden keskuudessa ja siksi Saraccon ja Strandlund (2007) ihmettelevät miksi mitään erityistä suunnittelua tai tutkimusta ei ole syntynyt.

3.5. Ei vastakaupungistumista, mutta erilaistumista näkyvissä

Tukholman muuttovoitto on 2000-luvulla, vuotta 2004 lukuun ottamatta, ollut positiivinen (Norrby 2007). Eniten Tukholmaan saapuu noin 25-vuotiaita. He ovat suorittaneet

korkeakoulututkinnon jossain päin Ruotsia ja tulevat sitten suurkaupunkiin hakemaan töitä. Mitä lähemmäs keskustaa mennään, sitä korkeampi on muuttovoitto (Berlin 2007). Niistä henkilöistä, joita tähän tutkielmaan haastattelin, kukaan ei tunnistanut Tukholmassa vastakaupungistumista, vaan heidän mukaansa kehitys on päinvastainen. Erityisesti Tukholman keskusta vetää uusia korkeakoulutettuja ja hyvin tienaavia asukkaita ennennäkemätöntä vauhtia (Berlin 2007). Tukholman seudulla hyvin toimeentulevat perheet asuvat joko Tukholman keskustassa tai tietyissä esikaupungeissa. Tukholmalaisessa strategisessa suunnittelussa ei olla huolissaan keskustan kehityksestä, vaan sen sijaan esikaupungeista (Widergren 2007). Useampi haastateltava kuitenkin pohti milloin kehitys tulee kääntymään asuntojen korkeiden hintojen takia. Myös entinen stadsbyggnadsråd Py Börjesson (2007) piti mahdollisena, että keskustan suosion laskee, kun ihmiset saavat lisää tietoa keskustan ilmanlaadusta.

Toki Tukholmasta muuttaa myös paljon perheitä lähikuntiin. Mutta koska tulijoita on paljon, heitä jää myös paljon Tukholmaan. Tukholman läänin kasvusta puhutaan nimellä *regionförstoring*. Pendelöinti on Tukholman seudulla lisääntynyt ja mm. sen vuoksi kunnat tekevät paljon yhteistyötä. Norrbyn (2007) mukaan Tukholman lähikuntiin muuttaa jonkin verran lapsiperheitä, koska heillä on siellä mahdollisuus toteuttaa unelmansa omakotitalosta. Tällainen muutto on lisääntynyt, mutta ilmiön mittakaava on edelleen pieni. Tukholmaan jää riittävästi työllisessä iässä olevia ja hyvin toimeentulevia asukkaita.

Vuonna 2006 oikeiston valtaan nousun myötä Tukholman kaupungissa yhdeksi asuntopoliittiseksi tavoitteeksi on tullut sosiaalisen asuntotuotannon vuokra-asuntojen myyminen vuokra-asukkaille. Monien mielestä tämä tulee johtamaan siihen, että kaupunki segregoituu entisestään (esim. Cederqvist, Börjesson 2007). Oikeistopoliitikko Larssonin (2007) mukaan tavoitteena on saada keskustaan enemmän vuokra-asuntoja ja keskustan ulkopuolelle enemmän omistusasuntoja. Vasemmistopoliitikko Börjesson ja Cederqvist (2007) eivät kuitenkaan usko, että tämä tulee toteutumaan, vaan kohtuuhintaiset vuokra-asunnot tulevat häviämään keskustasta. Uusia vuokra-asuntoja ei synny myytyjen tilalle, sillä Larssonin (2007) mukaan harva rakennuttaja haluaa rakentaa vuokra-asuntoja. Yleiskaavasuunnittelussa asiaan ei kiinnitetä erityistä huomiota, sillä keskusta-alueiden katsotaan pärjäävän. Sen sijaan esikaupunkialueilla on tehtävä parannuksia asuntojen

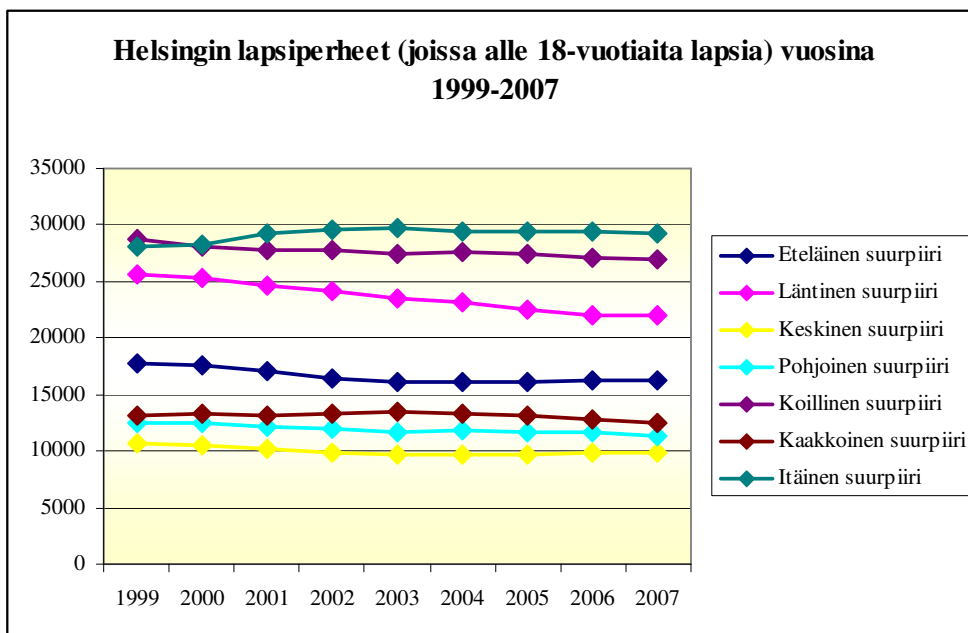
hallintamuotojen monipuolistamiseksi (Widergren 2007). Larssonin (2007) mielestä on tärkeää, että uusille alueille rakennetaan hieman kalliimpia asuntoja. Niihin muutetaan edullisemmista asunnoista ja näin vaihtoketju (byteskedjan) pysyy elävänä, huokeampaan asuntoon pääsee muuttamaan esimerkiksi opiskelija.

4. HELSINGIN KESKUSTA JA LAPSIPERHEET

Tässä luvussa tarkastelen ensin onko Helsingin keskustassa tapahtunut muutosta perheiden, syntyvyyden ja lasten määrässä (luku 4.1). Tämän jälkeen esittelen tarkemmin millä Helsingin keskustan alueilla asuu lapsia (luku 4.2). Lopuksi kuvaan vielä millaisia erityispiirteitä Helsingin keskustan perheillä on niiden tilastojen valossa, joita tämän tutkimuksen puitteissa oli mahdollista saada (luku 4.3).

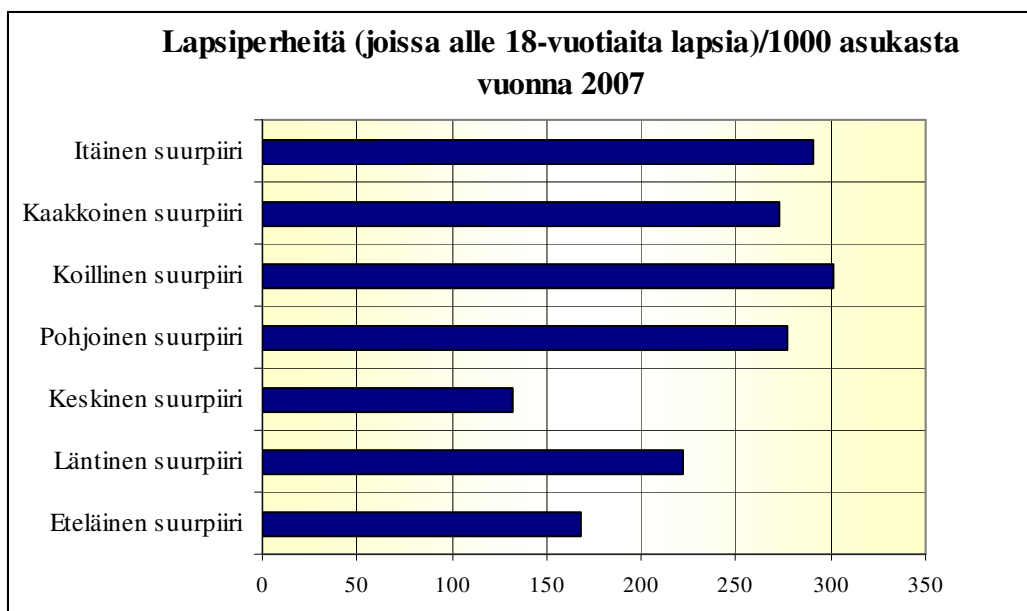
4.1. Onko lasten määrä keskustassa lisääntynyt?

Helsingiläisten lapsiperheiden määrä on kääntynyt laskuun 1990-luvun lopun tasolta lähes kaikissa suurpiireissä (kuva 23). Tämä koskee perheitä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia.

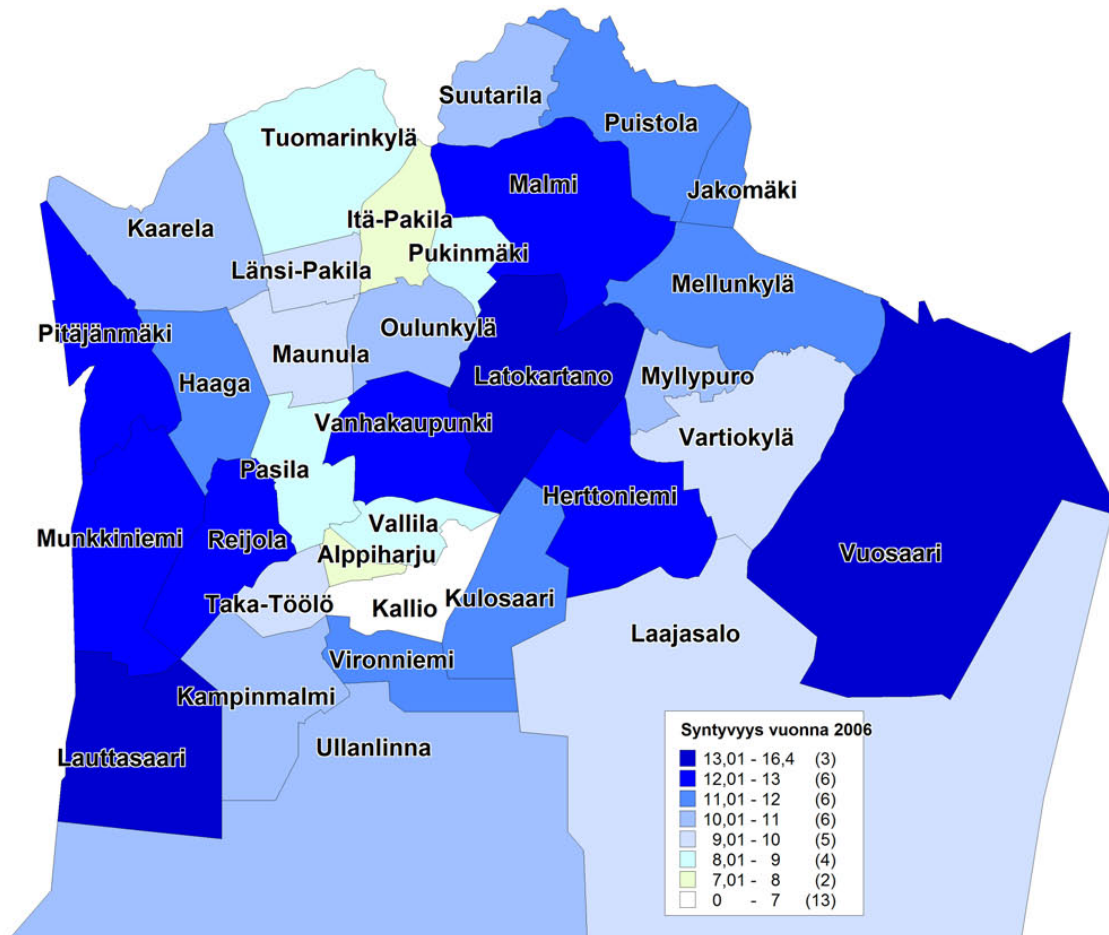
Kuva 23. Lapsiperheiden määrä Helsingin suurpiireissä vuosina 1999–2007 (Aluesarjat.fi 2007).

Suhteessa väestömäärään perheitä on huomattavan vähän keskisessä ja eteläisessä suurpiirissä (kuva 24). Määrällisesti perheitä on kuitenkin neljänneksi eniten eteläisessä suurpiirissä (Aluesarjat.fi 2007).

Kuva 24. Lapsiperheiden määrä 1000 asukasta kohti Helsingin suurpiireissä vuonna 2007 (Aluesarjat.fi 2007).

Viimeisten kymmenen vuoden aikana myös syntyvyys on laskenut Helsingissä. Suurpiirien tasolla syntyvyys on noussut ainoastaan eteläisessä suurpiirissä. Vaihtelut ovat kuitenkin suhteessa hyvin pienet. Korkein syntyvyys on koillisessa, kaakkoisessa ja itäisessä suurpiirissä (Aluesarjat.fi 2007). Peruspiiritasolla (vuonna 2006) näkyy, että syntyvyys on myös suhteellisen korkea keskustassa. (kuva 25).

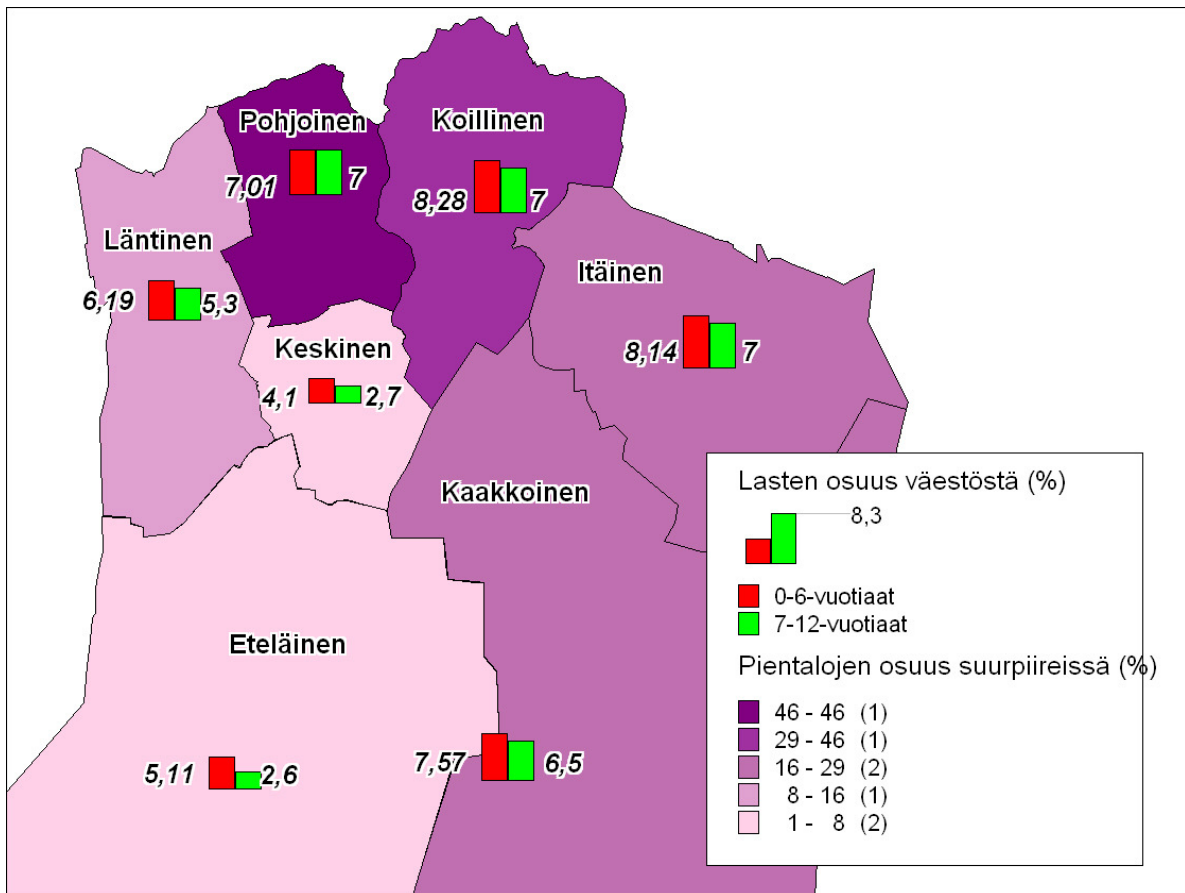

Kuva 25. Syntyvyys Helsingin peruspiireissä vuonna 2006 (Aluesarjat 2007; Seutu CD 2003).

Vuotuiset vaihtelut syntyvydessä vuosien 1998-2006 välillä peruspiiritasolla liikkuvat noin 1-2 promilleyksikön välillä. Vahvaa kasvua syntyvydessä on ollut esim. Lauttasaassa, jossa nousu on vuodesta 1998 vuoteen 2006 lähes 3,5 promilleyksikköä. Tämä selittänee pitkälti koko eteläisen suurpiirin syntyvyyden nousun. Mutta myös eteläisen suurpiirin muissa peruspiireissä, Kampinmalmia lukuun ottamatta, syntyvyys oli vuonna 2006 korkeammalla tasolla kuin vuonna 1998. Suomalaisten syntyvyys oli vuonna 2000 11,0 tuhatta henkeä kohti. Helsingissä syntyvyys oli vuosina 1998–2006 keskimäärin 11 promillea (Aluesarjat.fi 2007).

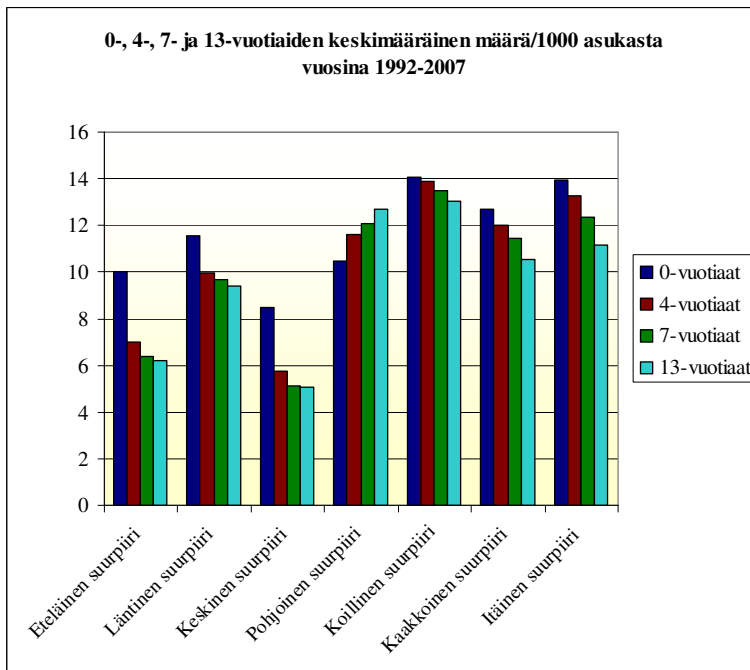
Myös lasten määrä Helsingissä on kääntynyt laskuun. Helsingissä oli alle kouluikäisiä (0-6-vuotiaita) lapsia vuonna 2007 suhteessa muuhun väestöön vähiten keskisessä suurpiirissä ja toiseksi vähiten eteläisessä suurpiirissä (kuva 26). Ala-asteikäisiä (7-12-vuotiaita) näissä

suurpiireissä oli suhteessa vielä vähemmän. Näyttää siis siltä, että lapsiperheet muuttavat Helsingin kerrostalovaltaisimmilta alueilta ennen kuin lapset aloittavat koulun. Helsingin omakotitalovaltaisin suurpiiri, pohjoinen suurpiiri, on ainut, joka ei ole merkittävästi menettänyt lapsia lasten tullessa kouluikään.

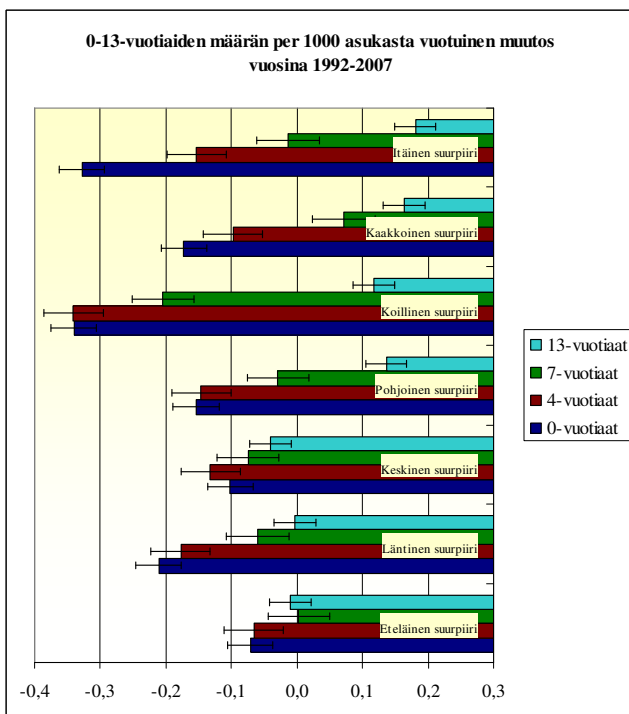
Kuva 26. Kartalla on esitettyä pientalojen osuus (vuonna 2004) Helsingin suurpiireissä sekä 0-12-vuotiaiden osuus väestöstä eri alueilla (vuonna 2007) (Aluesarjat.fi 2007; Seutu CD 2003).

Lasten määrä on siis kääntynyt laskuun Helsingissä. Millaisia eroja laskussa on ollut Helsingin suurpiirien välillä? Olen tarkastellut asiaa vertailemalla muutoksia 0-, 4-, 7-, ja 13-vuotiaiden määrässä tuhatta asukasta kohti. Nollavuotiaita on vuosina 1992-2007 ollut eniten suhteessa muihin tarkasteltuihin ikäluokkiin kaikissa suurpiireissä paitsi omakotitalovaltaisessa pohjoisessa suurpiirissä. Pohjoinen suurpiiri on ainut suurpiiri, jossa lasten määrä on kasvanut iän myötä, kaikissa muissa suurpiirissä 4-vuotiaita on ollut vähemmän suhteessa 0-vuotiaisiin ja 7-vuotiaita taas vähemmän suhteessa 4-vuotiaisiin jne. (kuva 27).

Kuva 27. 0-, 4-, 7- ja 13-vuotiaiden keskimääräinen määrä 1000 asukasta kohti vuosina 1992–2007 Helsingin suurpiireissä (Aluesarjat.fi 2008).

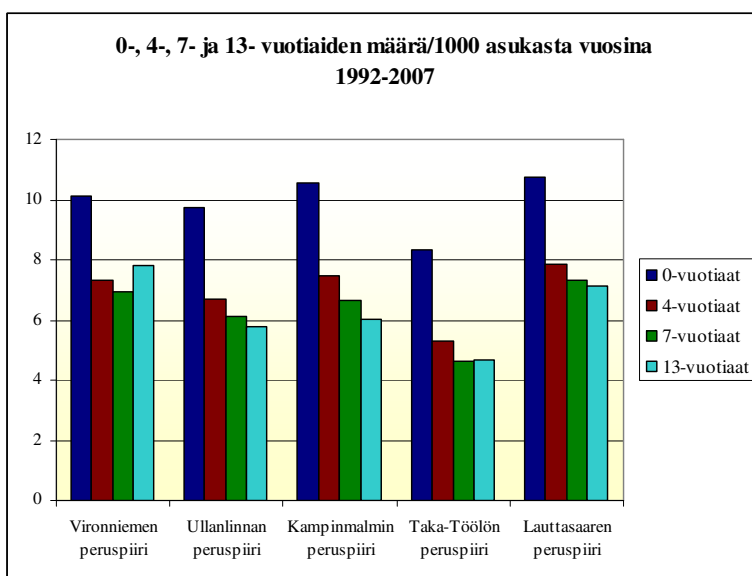
Muutoksen suunta on ollut seuraava. Vauvojen, eli nollavuotiaiden määrä on vuosina 1992-2007 laskenut kaikissa suurpiireissä (kuva 28).

Kuva 28. 0-, 4-, 7- ja 13-vuotiaiden määrän per 1000 asukasta vuotuinen muutos vuosina 1992–2007 Helsingin suurpiireissä (Aluesarjat.fi 2007).

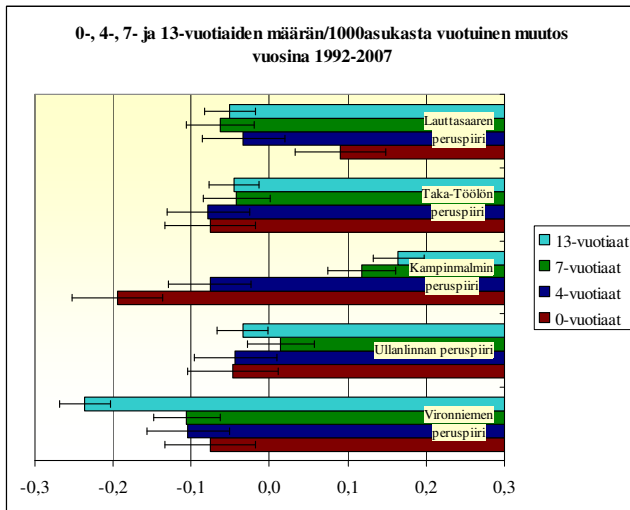
Vauvojen määrän suhteellinen lasku on kuitenkin ollut suurinta koillisessa ja itäisessä suurpiirissä. Eteläisessä suurpiirissä 0-vuotiaiden määrä on pysynyt tasaisimpana ja laskenut ainoastaan hieman. Eteläisessä suurpiirissä myös nelivuotiaiden lasku on ollut tasaisempaa kuin muissa suurpiireissä, erityisesti koilliseen ja itäiseen suurpiiriin verrattuna. Seitsemänvuotiaiden määrä on taas noussut hieman kaakkoisessa peruspiirissä. Eteläisessä ja itäisessä suurpiirissä 7-vuotiaiden määrä on pysynyt samana. Muissa suurpiireissä 7-vuotiaiden määrä on hieman laskenut. 13-vuotiaiden määrä on laskenut ainoastaan keskisessä suurpiirissä. Nousua on sen sijaan tapahtunut esikaupungeissa.

Muutokset ovat siis olleet eteläisessä suurpiirissä tasaisempia kuin muualla kaupungissa. Miltä tilanne näyttää eteläisen suurpiirin peruspiireissä? On jo todettu, että Lauttasaarassa syntyvyys on noussut merkittävästi. Nollavuotiaita on vuosina 1992-2007 ollut lähes yhtä paljon kaikilla alueilla, poikkeuksena Taka-Töölö, jossa määrä on ollut hieman alempi (kuva 29). Lasten kasvaessa heidän suhteellinen määrä alueen väestöstä laskee. Poikkeuksena on ollut ainoastaan 13-vuotiaat Vironniemen peruspiirissä.

Kuva 29. 0-, 4-, 7- ja 13-vuotiaiden keskimääräinen määrä per 1000 asukasta vuosina 1992–2007 eteläisen suurpiirin peruspiireissä (Aluesarjat.fi 2008).

Eteläisen suurpiirin sisällä nollavuotiaiden määrä on laskenut eniten Kampinmalmin peruspiirissä (kuva 30).

Kuva 30. 0-, 4-, 7- ja 13-vuotiaiden määrän per 1000 asukasta vuotuinen muutos vuosina 1992–2007 eteläisen suurpiirin peruspiireissä (Aluesarjat.fi 2008).

Tämä lasku saattaa johtua siitä, että 1990-luvulla, Ruoholahden valmistuttua, alueelle syntyi paljon vauvoja. Tämän huipun jälkeen syntyvyys alkoi todennäköisesti laskea. Lauttasaassa nollavuotiaiden määrä on kuten sanottua noussut. Suurpiiritasolla tapahtunut kehitys selittyy osittain siitä, että Lauttasaassa on aikaisempaa enemmän 0-vuotiaita. Kampinmalmin peruspiirissä on myös nelivuotiaiden määrä laskenut eniten. Laskua on tapahtunut myös muissa peruspiireissä. Seitsemänvuotiaiden määrä on laskenut kaikissa muissa peruspiireissä paitsi Kampinmalmin ja Ullanlinnan peruspiirissä. Kampinmalmin peruspiirissä 7-vuotiaiden määrä on jopa noussut jonkin verran. Tämän kehityksen selittänee myös Ruoholahden rakentaminen 1990-luvulla. Seiskaluokkalaisten (13-vuotiaiden) määrä on laskenut jonkin verran kaikissa muissa peruspiireissä kuin Kampinmalmin peruspiirissä, jossa määrä on noussut. Erityisesti Vironniemen peruspiirissä lasku on ollut suurta suhteessa muihin peruspiireihin (Aluesarjat.fi 2008).

Keskustelu siitä, että Helsinki menettää lapsiperheitä pitää paikkansa. Helsingissä ei myöskään ole nähtävissä Tukholman kaltaista baby-boomia. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että syntyvyys tai nollavuotiaiden määrä ei suhteessa ole laskenut yhtä paljon eteläisessä suurpiirissä kuin muissa suurpiireissä. Tämä antaa viitteitä siitä, että ainakin ensimmäisen lapsen saaminen keskustassa tai keskustan läheisyydessä sijaitsevilla alueilla ei ole lainkaan tavatonta. Lapsen ollessa 3-vuotias hän tavallisesti aloittaa viimeistään päiväkodissa, joten tämä on ajankohta, jolloin perheet todennäköisesti ovat valinneet sen alueen, jonne he

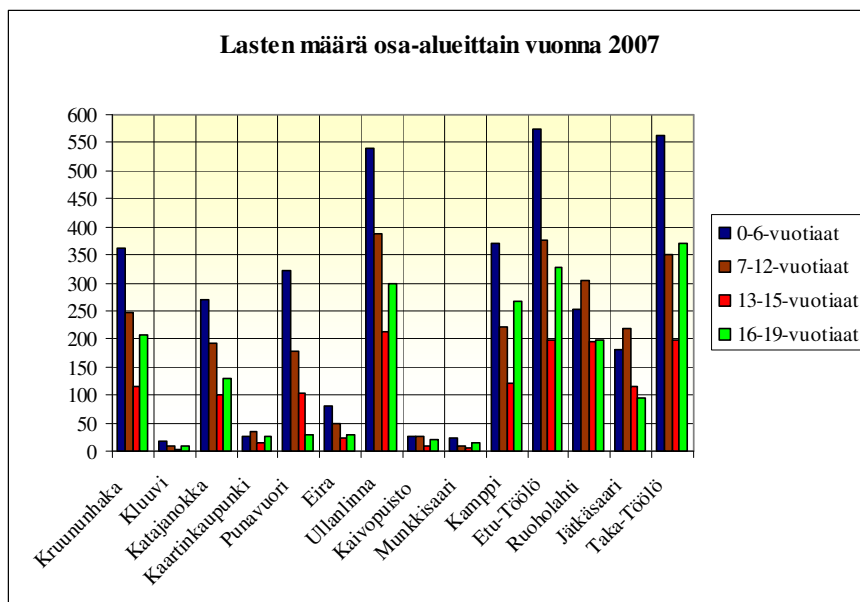
haluavat asettua. Tässä vaiheessa monet perheet ovatkin jo muuttaneet pois keskustasta, sillä nelivuotiaiden määrä on keskustassa keskimäärin pienempi kuin nollavuotiaiden. Tämän jälkeen suhteelliset erot eri ikäluokkien välillä tasoittuvat. Erot lasten määrässä ovat keskustassa pysyneet huomattavasti tasaisempina kuin muualla kaupungissa.

Seuraavassa tarkastellaan vielä lyhyesti muuttoliikkeen vaikutusta edellä käsiteltyyn kehitykseen. Alueellista muuttovilkkausta kuvataan esimerkiksi suhteuttamalla lähtömuuttojen lukumäärä alueen asukaslukuun (Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja 2006;37). Kun muuttovilkkausta kuvataan suhteuttamalla alle 18 vuotiaiden lähtömuutto alle 18 vuotiaiden määrään, poismuutto Helsingissä oli suurpiirien tasolla vuonna 2006 vilkkainta keskisessä ja eteläisessä suurpiirissä. Toisaalta eteläiseen ja itäiseen suurpiiriin myös muutti eniten alle 18-vuotiaita suhteessa alle 18-vuotiaiden määrään. Keskustan alueilla alle 18-vuotiaiden negatiivinen muuttovilkkaus oli suurinta Kluuvin, Kaartinkaupungin, Munkkisaaren sekä Jätkäsaaren osa-alueilta. Vähiten lapsia muutti pois Kaivopuistosta, Jätkäsaaresta, Etu-Töölöstä, Kruununhaasta sekä Katajanokalta. Lapsia muutti puolestaan eniten Kaartinkaupunkiin, Kruununhakaan, Munkkisaareen sekä Kamppiin. Kaartinkaupunki sekä Munkkisaari ovat kuitenkin väestöltään niin pieniä, ettei tätä voida pitää millään tavoin suunta-antavan kehityksenä muille keskustan alueille. Vähiten lapsia muutti Kaivopuistoon, Eiraan sekä Katajannokalle. 0-6-vuotiaiden kokonaisnettomuutto oli lähes poikkeuksetta negatiivinen ja 7-17-vuotiaiden puolestaan positiivinen (Aluearjat.fi 2007).

Väestöennusteen mukaan 0-7-vuotiaiden määrä on eteläisessä suurpiirissä nousussa vuoteen 2016. Suurimmassa osassa eteläisen suurpiirin osa-alueista kehitys tulee kuitenkin olemaan kutakuinkin sama kuin tänä päivänä. Kampissa ja Töölössä tulee olemaan hieman enemmän alle 6-vuotiaita, Ruoholahdessa taas lasten määrä tulee laskemaan kaikissa ikäryhmissä, mutta erityisesti tämä koskee yli 7-vuotiaiden määrää. Jätkäsaareen odotetaan taas väestönkasvua kaikissa ikäryhmissä (Aluesarjat.fi 2008).

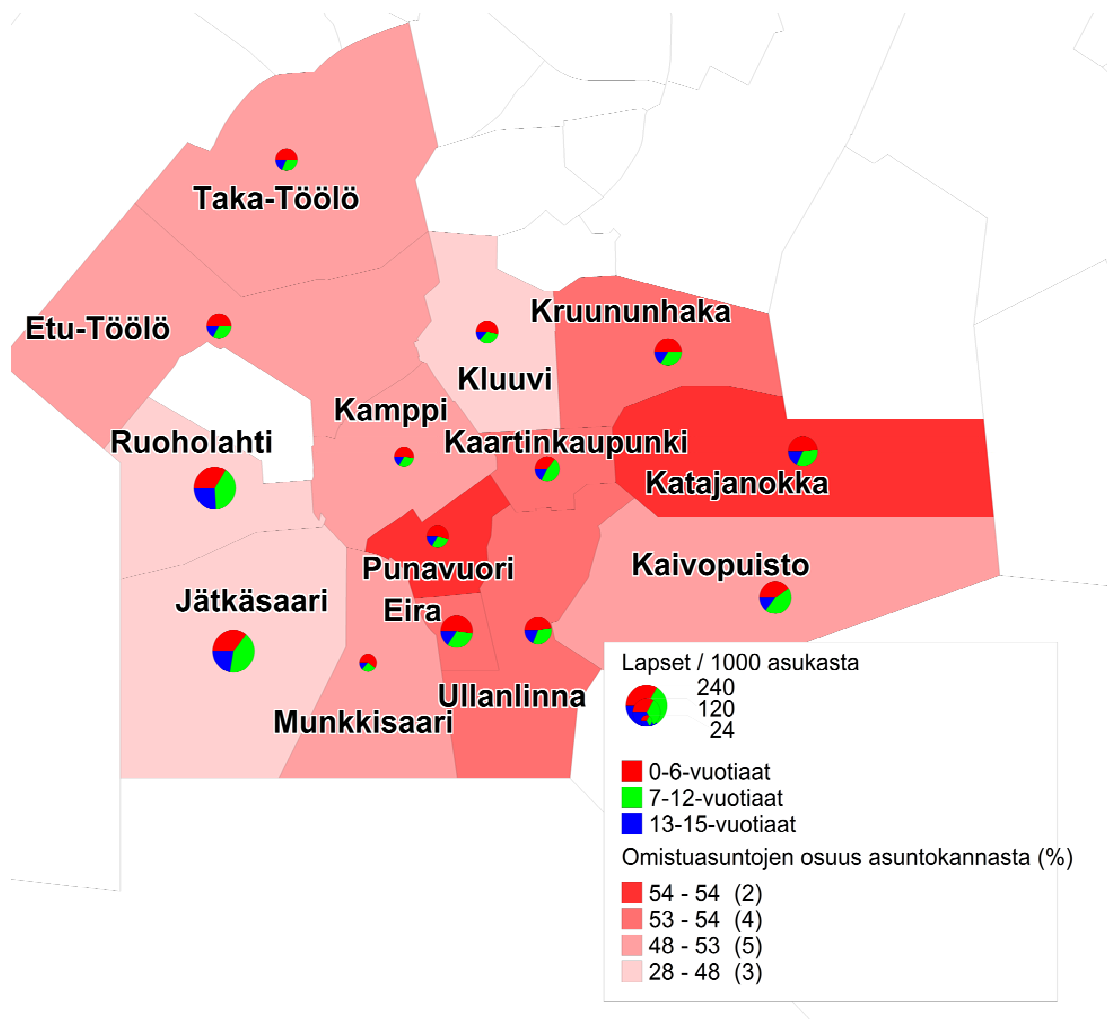
4.2 Missä keskustan kaupunginosissa lapset asuvat tällä hetkellä?

Määrällisesti Helsingin keskustassa asui vuonna 2007 eniten lapsia Kruununhaassa, Ullanlinnassa, Kampissa sekä Etu- ja Taka-Töölössä (kuva 31).

Kuva 31. Lasten absoluuttinen määrä Helsingin keskustassa (Aluesarjat.fi 2007).

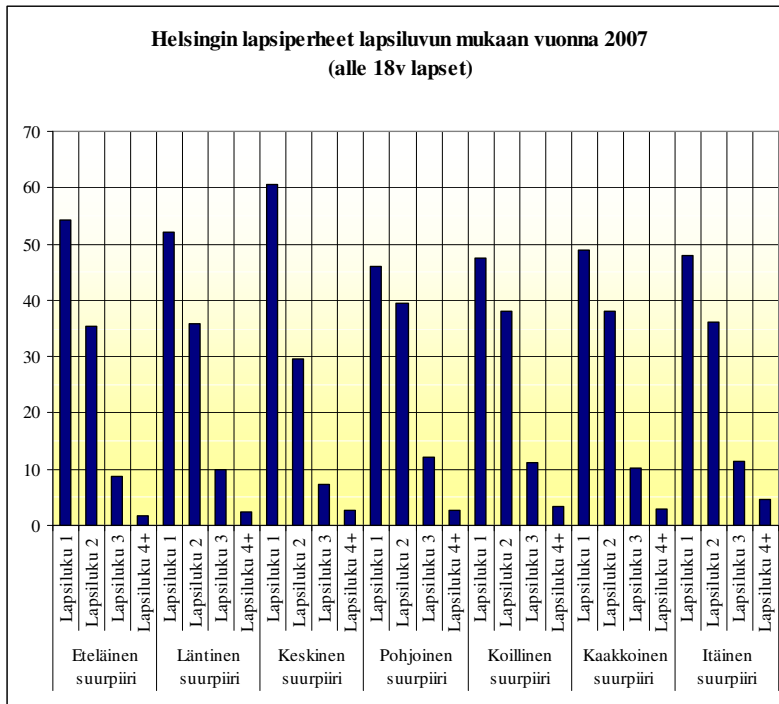
Suhteellisesti tarkasteltuna (kuva 32) pieniä lapsia oli vuonna 2007 eniten Jätkäsaarella, Ruoholahdessa, Eirassa ja Katajanokalla. Ala-asteikäisiä oli puolestaan eniten Jätkäsaarella, Ruoholahdessa, Kaivopuistossa ja Eirassa. Yläasteikäisiä taas oli eniten Ruoholahdessa, Jätkäsaarella, Eirassa ja Ullanlinnassa. Lukioikäisiä oli eniten Ruoholahdessa, Kaivopuistossa, Jätkäsaarella ja Kruununhaassa. Lapsia näyttää olevan suhteessa hieman enemmän niillä alueilla, joilla on runsaammin vuokra-asuntoja.

Kuva 32. Lasten määrä vuonna 2007 ja omistusasuntojen määrä vuonna 2007 keskustan eri alueilla (Aluesarjat.fi 2007, Seutu CD 2003).

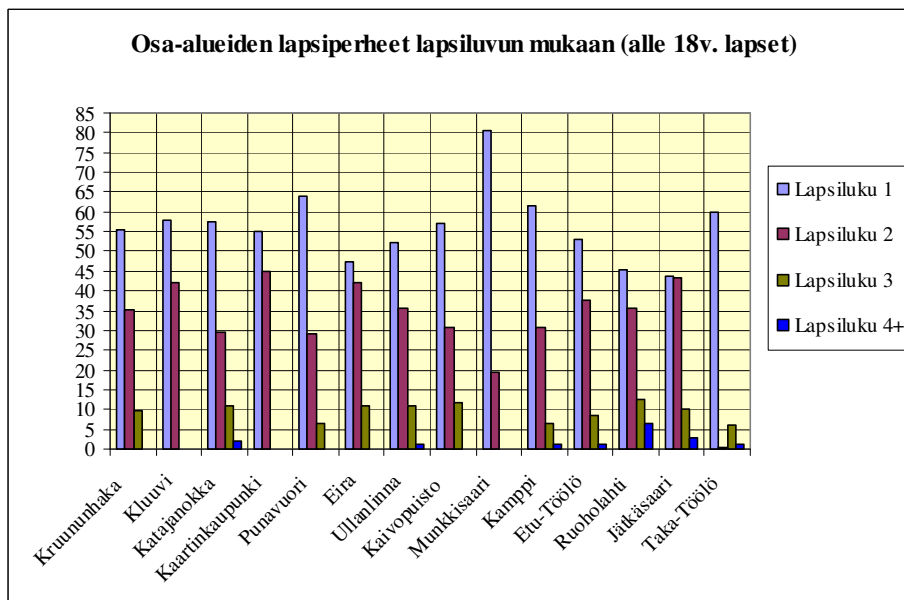
4.3. Millaisia erityispiirteitä keskustan perheillä on?

Valtaosa Helsingin lapsiperheistä on pieniä (kuva 33). Keskustassa yksilapsisia perheitä on hiukan enemmän kuin esikaupungeissa. Kaksilapsiset perheet ovat lähes yhtä tavallisia keskustassa kuin muualla kaupungissa, mutta kolmelapsisia perheitä on keskustassa hieman vähemmän. Nelilapsisia perheitä on suunnilleen yhtä paljon koko kaupungissa.

Kuva 33. Helsingin perheet lapsiluvun mukaan (Aluesarjat 2007).

Lapsiperheiden koko eroaa hieman keskustan eri osa-alueilla. Paljon yksilapsisia perheitä on suhteellisesti Punavuossa, Munkkisaarella ja Kampissa, eli vanhoilla työväen asuinalueilla (kuva 34).

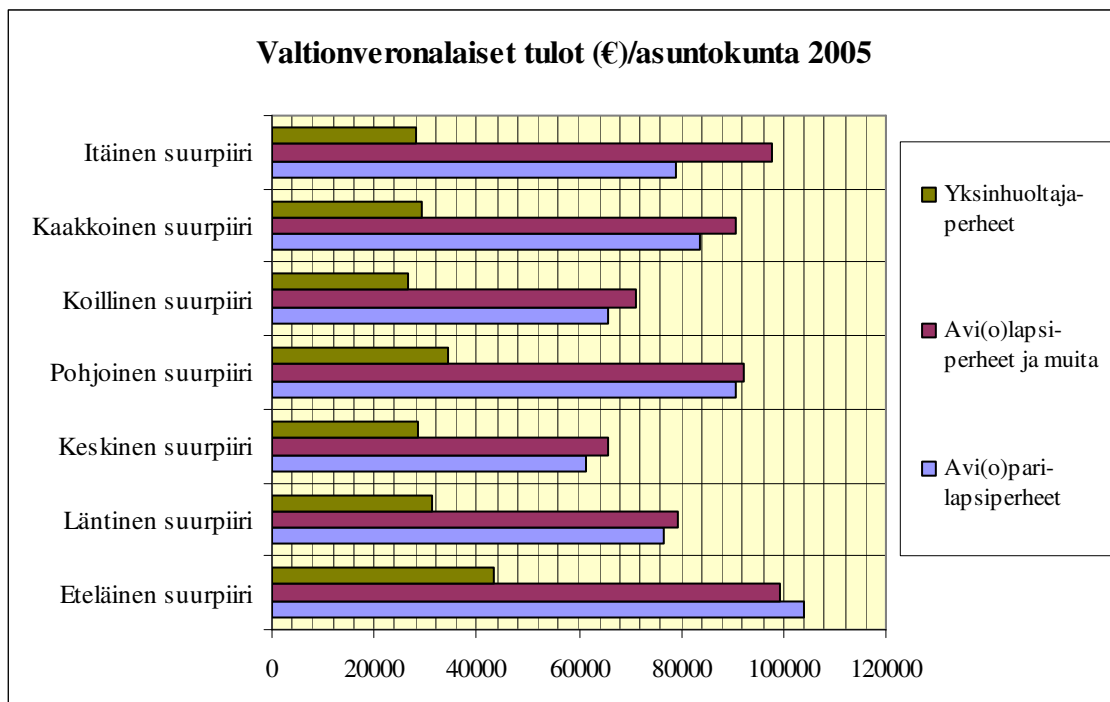

Kuva 34. Perheiden koko Helsingin keskustassa (Aluesarjat.fi 2007).

Näiltä alueilta 0-6-vuotiaiden poismuutto on myös suhteellisen vilkasta, joten näyttäisi siltä, että näiltä alueilta muutetaan usein pienistä asunnoista ensimmäisen lapsen synnyttyä muualle. Kaksilapsisia perheitä on suhteessa paljon Kluuvissa, Kaartinkaupungissa, Eirassa ja Jätkäsaassa. Kolme- ja neljälapsisia perheitä on suhteessa eniten Kruununhaassa, Katajannokalla, Eirassa, Ullanlinnassa, Kaivopuistossa, Etu-Töölössä, Ruoholahdessa sekä Jätkäsaassa.

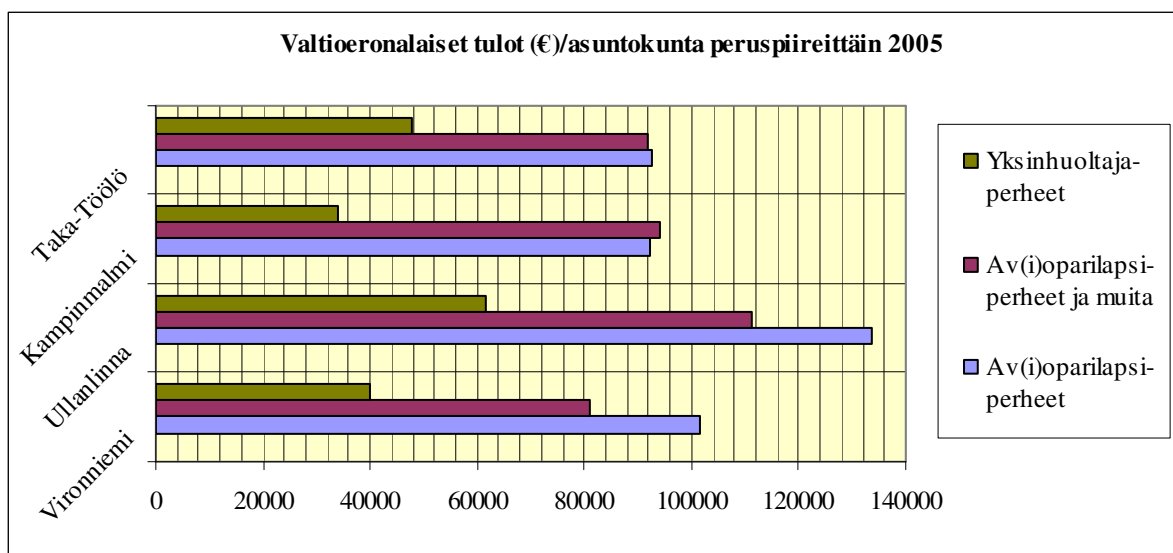
Lapsiperheistä yksinhuoltajaperheitä on suhteellisesti kutakuinkin yhtä paljon koko kaupungissa. Keskustassa yksinhuoltajaperheitä on kuitenkin vähemmän kuin muualla kaupungissa. Keskustassa asuvien lasten vanhemmat ovat useammin naimisissa kuin muualla kaupungissa. (Aluesarjat.fi 2007).

Keskustan perheiden tulot ovat keskimäärin korkeat (kuva 35). Niin yksinhuoltajaperheiden kuin kahden vanhemman perheissä tulot ovat keskimäärin korkeammat kuin muualla kaupungissa. Sellaisissa talouksissa, joissa asuu vanhempien ja lasten lisäksi myös muita aikuisia esim. sukulaisia, tulot ovat kuitenkin huomattavan suuret myös itäisessä suurpiirissä (Helsingin kaupungin tietokeskus 2007).

Kuva 35. Eteläisessä suurpiirissä asuvilla perheillä on korkeat tulot (Helsingin kaupungin tietokeskus 2007)

Keskustassa keskimäärin parhaiten ansaitsevat perheet asuvat Ullanlinnan peruspiirissä (kuva 36). Muilla alueilla tulot ovat keskimäärin kutakuinkin samansuuruiset (Helsingin kaupungin tietokeskus 2007).

Kuva 36. Keskustan peruspiireissä asuvat lapsiperheet ansaitsevat hyvin (Helsingin kaupungin tietokeskus 2007)

Perheiden tulotasosta kertonee myös jotakin se, että eteläisessä suurpiirissä maksetaan korkeimmat päivähoitomaksut. Päivähoitomaksut määräytyvät tulojen mukaan ja toisaalta tässä suurpiirissä on suhteessa pienin määrä lapsia maksuttomassa päivähoitossa (Siukola 2006:65/65).

Eteläisen suurpiirin lapset ovat harvemmin päivähoitossa kuin muissa suurpiireissä. Kun 40 % lapsista osallistuu kunnalliseen päivähoitoon eteläisessä suurpiirissä, kaikissa muissa suurpiireissä yli 55 % lapsista on päivisin päiväkodissa (Helsinki alueittain 2006). Eteläisessä suurpiirissä on kuitenkin eniten lapsia yksityisen tuen piirissä (Siukola 2006:59–61). Tämä tarkoittanee, että eteläisessä suurpiirissä on suhteessa enemmän lapsia yksityisessä päivähoitossa esim. yksityisen perhepäivähoitajan luona. Kyse voi myös olla siitä, että keskustassa on suhteessa paljon kotiäitejä. Eteläisessä suurpiirissä on vähiten kotona alle kouluikäisiä lapsista kodinhoitotuen turvin. Erot ovat kuitenkin pieniä. (Siukola 2006:56–65; Aluesarjat.fi 2007).

Eteläisessä suurpiirissä asuu hyvin paljon ruotsinkielisiä tai kaksikielisiä (ruotsi-suomi) lapsiperheitä. Koko kaupungissa tällaisia perheitä on 7 % lapsiperheistä, eteläisessä suurpiirissä 16,3 %. Todennäköisesti Lauttasaaren peruspiirissä asuu paljon ruotsinkielisiä lapsiperheitä, joten jos tarkastelun kohteena olisi ainoastaan tämän tutkimuksen kohteena olevat alueet, määrä todennäköisesti laskisi hieman. Tarkastelualueella sijaitsee kuitenkin huomattava määrä kunnallisia ruotsinkielisiä palveluita. Muunkielisiä perheitä eteläisessä suurpiirissä asuu vähemmän kun Helsingissä keskimäärin (Helsingin väestö... 2007:27).

Suhteessa muihin suurpiireihin eteläisessä suurpiirissä hyvin moni aloittaa lukion, mutta määrää tosin nostavat erityisesti Lauttasaaren peruspiirin nuoret. Myös Taka-Töölössä yli 70 % aloittaa lukion. Vironniemen peruspiirissä taas vain vähän yli puolet nuorista menee lukioon (Helsingin kaupungin tietokeskus 2007).

5. MIKSI HELSINGIN KESKUSTASSA ASUU LAPSIPERHEITÄ?

Tämän luvun kohteena ovat Helsingin keskustan Kruununhaassa asuvat lapsiperheet. Haastattelututkimuksen tarkoituksena on selvittää, miksi perheet asuvat keskustassa ja miltä heidän elämänsä keskustassa näyttää. Luku jäsentyy seuraavasti: haastateltavien perheiden taustatietojen esittelyn (luku 5.1) jälkeen siirryn tarkastelemaan mitkä seikat ovat vaikuttaneet perheiden asuin ympäristön valintaan (luku 5.2) ja miltä heidän elämä naapurustossa näyttää (luvut 5.3 ja 5.4). Luvussa 5.5 kuvaan vanhempien käsitystä lastensa kasvu ympäristöstä. Tämän jälkeen pyrin kuvaamaan mitä yhteisiä piirteitä Kruununhaan perheillä on (luku 5.6). Lopuksi kysyn vielä mihin haastateltavien mielestä tulisi kiinnittää huomiota keskustan uusien alueiden suunnittelussa (luku 5.7).

5.1. Haastateltujen perheiden taustaa

Haastateltavat ovat sekä ruotsin- että suomenkielisiä perheitä. Valintakriteerinä on ollut saada mukaan mahdollisimman erilaisia perheitä: pienten lasten vanhempia, koululaisten vanhempia, eri ammatissa toimivia vanhempia, vuokra- ja omistusasunnoissa asuvia perheitä sekä kotona ja työelämässä olevia vanhempia. Pääsääntöisesti perheet ovat korkeasti koulutettuja ja omistusasunnossa asuvia. Haastateltavana ei ole ollut perheitä, jotka olisivat ostaneet asuntonsa sijoituskohteena. Viisi haastateltua kuuluu Kruununhaassa toimivaan, ”mammaringiin”, joka tapaa yhtenä iltana kuukaudessa jossain alueen ravintolassa. Haastateltavia oli yhteensä 14, 12 eri perheestä. Haastateltavista äitejä oli 10 ja isiä 3. Haastattelujen aikana keskusteltiin myös puolison mieliympäristöistä ja käsityksistä asuin ympäristöistä.

Tähän tutkimukseen osallistuneet perheet ovat pääosin viettäneet lapsuutensa muualla kuin Helsingin keskustassa. Keskustaan ja Kruununhakaan suurin osa perheistä ovat muuttaneet jo ennen ensimmäisen lapsensa syntymää. He, jotka ovat muuttaneet Kruununhakaan ensimmäisen lapsen synnyttyä, ovat myös saaneet ainakin yhden lapsen Kruununhaassa asuttaessaan. Naiset ovat saaneet ensimmäisen lapsensa keskimäärin 30 vuotiaina, miehet ovat olleet hieman vanhempia, 32-vuotiaita. Mediaani-ikä naisilla on ensimmäisen lapsen syntymän aikana kuitenkin 31 ja miehillä 33. Perheistä ainoastaan yksi on avopari, muut ovat naimisissa. Enemmistö perheistä on 2 lapsisia, 1 lapsisia perheitä on kolme ja 3 lapsisia kaksi, yhdellä perheellä on kaksi lasta ja he odottavat kolmatta lastaan. Perheiden lapsista

kuusi on kouluikäisiä (syntymävuodet 1992-2000), kymmenen on yli kolmevuotiaita, mutta alle kouluikäisiä (syntymävuodet 01-04) ja seitsemän alle 3-vuotiaita (syntymävuodet 05-06).

Perheistä 9 asuu Kruununhaassa. Yksi perhe asuu Pihlajanmäessä, mutta on asunut perheellisenä Kruununhaassa yhdeksän vuotta. Tämän perheen lapset käyvät edelleen koulua ja päivähoidossa Kruununhaassa, sillä vanhempien työpaikka sijaitsee keskustassa. Yksi perhe asuu Katajannokalla, mutta on asunut myös Kruununhaassa lasten kanssa. Yksi perhe on muuttamassa paritaloon Käpylään. Keskustasta pois muuttaneiden tai muuttavien ensisijaisena syynä muutolle on asuntojen korkeat hinnat.

Lähes kaikki perheet ovat asuneet useammassa asunnossa Kruununhaassa. Perheiden asuntojen keskikoko on vähän yli 100 m². Enemmistö asunnoista on kuitenkin alle 100 m² tai juuri 100 m² paikkeilla. Tavallisin asunto on 3-4 huonetta ja keittiö. Perheillä on asumistilaa per henkilö noin 20–30 m². Asuntojen kokoon näyttää liittyvän tulotaso merkittävämminkin se ajankohta, jolloin asuntomarkkinoille on lähdetty. Isoissa asunnoissa asuvat sanovat, ettei heidän olisi enää tänä päivänä mahdollista ostaa samankokoista asuntoa. Perheistä kolme ei omista autoa. Loput perheet omistavat yhden auton. Kaikilla perheillä paitsi yhdellä on mahdollisuus mökkeillä sukulaisten mökeillä. Yhdellä perheellä on myös oma mökki, toisella siirtolapuutarhamökki.

Lähes 90 prosentilla haastatelluista on korkeakoulututkinto ja lähes 60 prosentilla ylempi korkeakoulututkinto. Ammatit ovat perheissä suhteellisen monipuolisesti edustettuina; sairaanhoitajia, lääkäreitä, vakuutusten korvauskäsittelijöitä, pelastuspäällikkö, diplomaatti, toimittajia, toimitusjohtajia sekä yrittäjiä. Haastatelluista äideistä on ansiotyössä kuusi ja heistä puolet tekee lyhennettyä työpäivää. Yksi haastateltava opiskelee ja toinen tekee freelancetöitä lapsenhoidon ohella. Kolme äitiä on täyspäiväisesti joko vanhempainvapaalla tai kotiäitejä. Haastateltavat isät olivat kaikki ansiotyössä.

5.2. Miten asua lasten kanssa?

Keskusta-asukkaaksi ei useinkaan tulla sattumalta, vaan keskustaan hakeudutaan asumaan tietoisesti. Usein keskustassa on asuttu jo ennen lasten syntymää. Aikoinaan keskustaan on houkutellut ennen kaikkea palveluiden läheisyys sekä hyvät liikenneyhteydet. Keskustaan on myös saatettu muuttaa jos kumppanilla on ollut asunto siellä. Jos keskustassa on asuttu jo

ennen lapsen saantia, osalle on ollut selvää, että kun lapset syntyvät keskustasta muutetaan pois:

...koko ajan mul oli että jos meille tulee lapsia niin sit me ainaki lähetään täältä, et mä en ainakaan tääl asvaltiteitä kävele sen lapsen kanssa. Kyl sit pikkuhiljaa ennen lapsen syntymää jo niin sit mä rupesin oikeesti tykkään täst, että tota et kun on kaikki palvelut ja julkisil liikennevälineil pääsee minne vaan... Sit jossain vaiheessa meil jäi ne Sipoot ja Inkoot ja muut, mä rupesinkin miettiin et ei hitsi mä oon siel sit ihan yksin jollain omal pihal, et ei se oookaan sit sitä et sit varsinki ku lapsen kans alko liikkuun enemmän ja tääl oli ihan hirveesti lapsiperheitä ja oli niinku tosi kiva ku sit taas kuuli et joku kaveri joka asu Sipoossa, et se on tosiaan niiku yksin siel sitte, niin siitä tuli sit kyl ihan juttuki, et kuinka joku yleensä voi niinku olla sillä lailla että täällä on niin paljon sitä sosiaalista sitte kyllä, ja just se että tota tämmönen ankee syyspäivä ei mitään tekemistä niin aina melkeen löytyy jotain lapsen kanssa, sä voit mennä kuitenkin tohon kaupunkiin (Äiti)

Toiset taas ovat muuttaneet keskustaan vasta lasten saannin jälkeen ja kokeneet sen yhteydessä että se on hyvä paikka kasvattaa lapset:

...tiettyjä asioita sillai vaakakuppiin kaikis tällasissa isossa asioissa laittaa ja mä luulen että aika mones asiassa asioita tekee tai päätöksiä tehdään puhtaasti tunnepohjalta, jotka perustellaan järjellä ainki mulla on et mitä me ollaan puhuttu sitä et se että kun muutettiin tänne 2001 ja aika pian poika alotti siinä syksynä sitte päiväkodissa et kaikki oli hirveen helppoa et 500 metriä päiväkotiin ja tota... (lapset riehuu) (Isä)

... et se tuli nopeesti sellanen tunne et kuuluu tänne... (Äiti)

...niin, et se että sitä kautta tietenkun tuli kontaktia, vaikka ei nyt välttämättä mitään ystäviä tai silleen mutet muutos niinku esimerkiks edelliseen elämään... Ylipäätän sellainen ihmisten niinku oleminen oli sellasta niinku hirveen ystävällistä ja tuttavallista ja siitä tuli hyvä fiilis... (Isä)

...ja siin on semmonen et mä oon aina ajatellu et asuminen vaatii vähintään kaks vuotta tai yhen vuoden et siit tulee koti, mut tääl se meni tosi nopeesti jotenki, et varmaan on toi yhteisö... (Äiti)

...se on varmaan sellanen niinku tietynlainen perustellusti tai järjellä tai järjellistä et tuli sellanen tunne aika nopeesti siinä et tää on aika lailla sellanen kyläyhteisö ja ihmiset ottaa kontaktia, hyvin silleen selkeesti... sellainen asenne elämään ja ympäristöön joka tuntu siltä että jollain lailla että täs on ihan esimerkiks lasten tai lapset on hyvä kasvattaa, et se mikä oli aikaisemmin oli vihamielinen... (Isä)

...ja sit toinen että jos me ei tunneta niin meidän lapset tuntee ja lapsia kohtaa ollaan ystävällisiä, se on tietenkun suuri muutos et me oltiin niin tervetulleita (Äiti)

Keskusta tai edes kaupunki ei kuitenkaan välttämättä ole ollut tai ole tähän tutkimukseen osallistuneiden perheiden ehdoton asuinalue. Osa on haaveillut maalle muutosta, mutta vähitellen ajatus autoriippuvuudesta sekä yksinäisyydestä ovat alkaneet ahdistaa. Taajamaympäristökin on nähty houkuttelevana ensisijaisesti oman pihan ja asuntojen hintojen takia. Mutta myös tässä ympäristössä yksinäisyys ja mahdollisuuksien vähäisyys koetaan ahdistavina elementteinä. Yksi perhe muutti vuokra-asunnosta Kruununhaassa omistusasuntoon pääkaupunkiseudun kehyskuntaan, mutta palasi 1.5 vuoden jälkeen takaisin Kruununhakaan. Syynä oli ennen kaikkea yksinäisyys sekä yhteisöllisyyden ja tekemisen puute:

... kyl mä koin sen kaikkineen siis jotenki kauheen ahdistavana sen siellä (taajamassa), et kyl mä tosi yksin koin olevani siellä. Et siel täytyy niinku väkisin lähtemällä lähtee hakeen sitä seuraa ja myös lapsille, et kyl meil mejän poika raukka, siis se oli niin yksinäinen tos kesällä et se huuteli suurin piirtein ylä-asteikäisille lapsille jotka ajo fillarilla ohi et moi moi et mul teki niin paha ku ei sil ollu kavereit et suurin osa oli tietysti

päiväkodissa, mut et eipä siel nyt muutenkaan ollu, et toisin ku täällä nyt on aina joku ees puistos et vaik ne olis sit pieniä lapsii mut et on ees elämää ympärillä (Äiti)

Monet Helsingin keskustan läheisyydessä olevat alueet kuten Munkkiniemi tai Lauttasaari on ainakin jossain vaiheessa ollut monille potentiaalisia asuin ympäristöjä. Molemmat sijaitsevat keskustan läheisyydessä, mutta ovat keskustaa vehreämpiä. Muuttoon saakka ajatukset eivät kuitenkaan näissä tapauksissa ole johtaneet. Joko alueilta ei vaan ole löytynyt sopivaa asuntoa tai keskusta on kuitenkin tuntunut vahvemmin omalta asuin ympäristöltä. Erityisesti moni nainen on ollut myös Käpylästä kiinnostunut. Siellä naisia houkuttelee ennen kaikkea pientalovaltaisuus, keskustan läheisyys ja raitiovaunuyhteys sekä yhteisöllisyys, jonka uskotaan vallitsevan alueella. Monet epäilevät kuitenkin jaksavansa hoitaa omakotitaloa. Tähän tutkimukseen osallistui yksi perhe, joka on muuttamassa Käpylään. He etsivät Kruununhaasta kauan asuntoa, mutta asunnot olivat liian kalliita. Käpylästä löytyi huonokuntoinen paritalo, joka oli sijaintinsa suhteen edullinen.

Kruununhaka on keskustan eri alueista yleensä valikoitunut sattumalta. Alueelta on löytynyt sopiva vuokra-asunto tai kooltaan ja hinnaltaan sopiva omistusasunto. Vähitellen juuri Kruununhakaan on sitten syntynyt suhde, ”tunneside”, joka tekee sen, että alueelle halutaan jäädä. Keskusta käsitetään erilaisina alueina, joilla on omat identiteetit. Esimerkiksi Katajanokka ja Kruununhaka, jotka sijaitsevat lähekkäin, houkuttelevat selvästi erilaisista syistä. Katajanokka olisi monen mielestä mieluisa asuinalue, sillä se on rauhallisempi ja siellä on vähemmän liikennettä. Toisaalta Katajannokalla palveluiden puute ja hiljaisuus mietityttää. Tähän tutkimukseen osallistui yksi perhe, joka on muuttanut Kruununhaasta Katajanokalle. He etsivät ensisijaisesti asuntoa Kruununhaasta, mutta ovat tyytyväisiä asumiseensa Katajannokalla. Vaikka ruotsinkielinen koulu sijaitsee Kruununhaassa, äiti kokee, että erityisesti kun lapset ovat ylittäneet leikki-iän vähäistä liikennettä ja rauhallisuutta osaa arvostaa. Keskustan alueista Töölö näyttäytyy houkuttelevana alueena vehreytensä ansiosta, mutta sitä pidetään myös liikenneväylien pirstomana asuinalueena tai liian mummovaltaisena. Etelä-Helsinkiä pidetään taas liian kaukana keskustasta olevana, pimeänä ja se koetaan myös usein liian selkeästi homogeenisenä parempituloisten alueena:

Jos meet sit Eiraan niin siel on, selvästi näkyy se elintaso paremmin et siel kyl sit oikeesti kävellään Burberryn huivit päällä ja ei täällä silleen korostu se et mul on näin paljon rahaa, et kyl näis paikois on selvä ero (Äiti)

Kallio on myös monelle ollut vaihtoehto, lähinnä taloudellisista syistä, mutta monelle se edustaa kuitenkin asukas pohjaltaan erilaista ympäristöä, kuin mitä Pitkän sillan eteläpuolella on:

Mä en ees ajatellu Kalliota, et ku mä kävelin Kallios ja näin et noi on noit samoi jätkii joita mä tuol yöt myötä kyyssä, nii ei todellakaan kiinnosta vapaapäivinä katella niitten naamoja, vaik ne nyt on eri ihmisii, mutta tota ihan samaa tasoo (Isä)

Ruoholahtea taas monet pitävät ihan mukavana alueena, mutta liian lähiömäisenä. Varsinaista kaupunkielämää siellä ei koeta olevan. Sen sijaan alueen kanavaa pidetään mukavana. Harva voisi kuitenkaan kuvitella muuttavansa alueelle.

Äitiyden ja isyyden myötä suhde asuinalueeseen on muuttunut. Ensinnäkin, sen myötä on tutustunut alueella asuviin muihin vanhempiin:

Muulla kuvitellaan että täällä ei oo muita lapsia mut mä ainaki oon tutustunu paljon ihmisiin niinku lasten kautta (Äiti)

Ensin äitiyslomalla, monet äidit ovat kokeneet lapsia edeltäneen elämän jatkuneen vielä jossain muodossa. Elämästä ei olekaan tullut eristäytynyttä, kuten lehdissä saatetaan kirjoittaa tai synnytysvalmennuksissa saatetaan varoittaa:

Jotenki se tunne, et varsinki ku oli äitiyslomal, et sä oot niinku siinä hollilla, et vaikka et lähtis mihinkään et sä tiedät niinku et on kymmenen minuuttii Stockalle, niin jotenki se, että niinku et siin tulee sellanen fiilis et sä et oo millään tavalla syrjääntyny tai eristyksissä ulkomaailmast, vaan sä oot niinku siinä, tapahtumien keskipisteessä jollain tapaa... (Äiti)

Monet ovat tykänneet viettää päiviä nimenomaan kaupungissa pienen vauvan kanssa. Kävelyjen teko kauniissa ympäristössä on monen mielestä ollut antoisaa. Monet vanhemmat ovat ajatelleet ennen lasten syntymää lähtevänsä takaisin töihin lapsen ollessa noin 1-vuotias, mutta kotona onkin viihdytty luultua paremmin:

Siitä mä oon ihan varma et mä oon viihtyny paljon paremmin kotona ku mä oisin ehkä viihtyny muuten (jos olisi asunut toisella alueella), et se oli ehkä yllätys kuinka mukavaa ja kivaa, et ku kauheesti peloteltiin et sit täytyy muistaa et ku on ollu ihan yksin koko päivän lasten kans, et ku aviomies tulee kotiin niin ei saa höpöttää ihan hirveesti et se ei jaksa kuunnella, et meil on ihan päinvastoin et mä en jaksa kuunnella ku se höpöttää mulle, et mul on ollu niin monipuolinen ja aiherikaspäivä ja mä oon höpöttäny kaikki asiani et ei ollu yhtään mitään et olis ollu yksin ongelmiensa kanssa tai mutten niinku et olis ollu rasittavaa tai et rasittavaa mut ei ainakin sosiaalisten suhteiden vähyydestä johtuen et älyttömän kivaa on ollu ku on ollu näitä ihmisii ympärillä... (Äiti)

Alueella viihtymiseen ovat vaikuttaneet ennen kaikkea sosiaaliset suhteet, jotka alueella on syntynyt lasten syntymän jälkeen. Suurimmalle osalle uuden sosiaalisen verkoston syntyminen on ollut yllätys:

Mulla ainaki yllättäny se lasten määrä ainaki täs Kruununhaas et on ollu tosi paljon siis lapsia ja äitejä siis sitä sosiaaliverkostoo siis ihan tosi paljon et aina on joku joka on melkeen puistossa tai joku jonka saa mukaan et ei tarvii yksikseen tosiaan olla (Äiti)

Sosiaaliset suhteet ovatkin monelle syy siihen, ettei voisi kuvitella muuttavansa alueelta pois. Esimerkiksi Puolasta Suomeen muuttanut äiti kertoo, että vasta lasten synnyttyä hän sai mahdollisuuden tutustua suomalaisiin.

Asuinalueen valintaan näyttää vaikuttavan ainakin osittain omassa lapsuudessa koettu tai koetut asuinympäristöt. Osalla keskusta-asuminen on luonnollinen valinta, koska se on oma lapsuuden asuinympäristö:

kyl me mietittiin tos ku muutettiin kaksioista kolmioon et pitäiskö kokeilla jotain muuta et kuinka paljon suuremman asunnon sais ja vähän metsää ympärillä, et ei välttämättä ees mitään omaa pihaa, mut et ois sitä kunnan niinku luontoo ympärillä, metsät ja muuta, mut ku me ei olla koskaan kumpikaan olla asuttu, niin ei me uskalleta, ja sit me ajateltiin et me päästään kumminki aina eroon tosta asunnosta ja me voidaan muuttaa maalle jos me halutaan, mut melkeen pitäis ensin vähän kokeilla (Äiti)

Toiset haluavat asua keskustassa, koska se on erilainen kuin omassa lapsuudessa koettu asuinympäristö. Omakotitaloasumista on pidetty työläänä, jos on joutunut osallistumaan talon ja pihan ylläpitotoihin, koulumatka on tuntunut pitkältä tai omakotitaloasuminen on koettu ahdistavana tai epäsosiaalisena asumismuotona:

Musta se oli vähän ankeeta siel omakotialueella, mulle se ei ollu mikään semmonen onnela että mä tykkään enemmän olla sillai ihmisten kans tekemisis, niin mun mielestä täällä keskustassa pääsee helpommin ihmisten kanssa tekemisiin (Äiti)

Rivitalo on koettu hyväksi ja huonoksi asumismuodoksi. Hyväksi siitä on tehnyt vahva yhteisöllisyys, huonoksi yksityisyyden puute keskustaetäisyydestä huolimatta. Jos lapsuuden ympäristö on ollut kaupunki, se voi tuntua kaikkein turvallisimmalta ympäristöltä kasvattaa omat lapset:

Mä taas koen hirveen turvattomaks sellasen, niinku mä pelkäisin jossain talossa et ku on ollut tai et mun mielest se merkkää tosi paljon et missä sä oot pienenä asunu, et sen kokee turvalliseks sen minkä on lapsena kokenu ja tavallaan sit ku on omii lapsii niin haluu just sen saman (Äiti)

Turvallisuus on tekijä, joka saa perheet pysymään Kruununhaassa. Turvallisuuden tunnetta luovat ympärillä olevat ihmiset ja elämä niin päivisin kuin öisin:

Ja sitte tääl on turvallista, se just sellanen pikkukaupunkimaisuus varmaan tuo sitä turvallisuuden tunnetta ja se varmaan että täällä yöaikaankin liikkuu ihmisii paljon, niin tuntuu siltä et voi itseki liikkua (Äiti)

Myös isovanhempien asuminen lähiseudulla on monelle perheelle tärkeä syy jäädä keskustaan. Heistä on paljon apua lastenhoidossa.

Se, että alueella on selkeä identiteetti, nousee epäsuorasti esiin tärkeänä asuinalueen ominaisuutena. Kun haastateltavat miettivät mitä Kalasataman ja Jätkäsaaren suunnittelussa tulisi huomioida, juuri identiteetti-kysymys nousee tärkeäksi. Identiteettiin liittyy alueen ainutlaatuisuus ja tunnistettavuus, alueella olevat palvelut kuten ravintolat, kahvilat ja kaupat sekä arkkitehtuuri. Alueella pitää olla oma luonne, eikä luonteen tarvitse välttämättä olla yhtä oman luonteen tai omien ihanteiden kanssa. Esimerkiksi Kruununhaan luonnetta kuvaillaan

sanalla arvokas, mutta tätä ei kuitenkaan pidetä välttämättä tärkeänä asuinalueen ominaisuutena.

Kruununhaan huonoihin puoliin liittyy monen äidin mielestä luonnon puuttuminen. Mielenkiintoista on se, että vehreämmät alueet näyttävät olevan nimenomaan naisia houkuttelevia, miehille keskustassa asuminen on usein ehdottomampaa. Vaikka vehreyden tarve onkin selkeä, muiden ihmisten läheisyys näyttää kuitenkin olevan tärkeämpi:

Täs on kaikki lähellä paitsi luonto, että sitä luontoa ehkä ite kaipais ja sitä omaa pihaa, mut et äidin mielenterveydelle tekee hyvää asua keskustassa (Äiti)

Monet tyydyttävät luonnossa olemisen tarvetta maalla. Monelle juuri aito luonto, jonka voi kokea maaseudulla, on tärkeää. Pitkään keskustassa asuvilla näyttää olevan vahvimmin tyypillinen dualistinen suhde asumiseen. Syksy, talvi ja kevät vietetään kaupungissa ja maalla, luonnon helmassa, ollaan kesällä. Lähes kaikilla perheillä on halutessa mahdollisuus mennä maalle. Yksi vaihtoehto mökille on hankkia Helsingistä siirtolapuutarhamökki. Siirtolapuutarhamökin yhtenä etuna on se, että sinne voi kulkea julkisilla ja yöksi voi palata kotiin. Monelle vanhemmalle on myös tärkeää, että lapsi oppii luonnosta ja viettää aikaa erilaisissa ympäristöissä. Kaupunki koetaan kuitenkin osittain yksipuoliseksi ympäristöksi ja lapsen kuvaa ympäristöstä halutaan laajentaa:

On se kuitenkin ihan kiva et ainaki on se mahdollisuus et mä en oo sit se joka tavallaan päättä tai suljen pois siltä jonkun osan elämää (Äiti)

Toisaalta luonto saattaa olla kaupunkilaiselle kiinni pienistä asioista. Luontoa voi edustaa esimerkiksi se, että ikkunasta näkyy puu. Yhdelle perheelle uuden asunnon yhtenä kriteerinä oli se, että ikkunasta näkyisi puu. Puun myötä perhe voi seurata vuodenaikojen vaihtumista.

Monelle luontoa ei myöskään edusta suomalaisten metsälähiöiden viheralueet:

Me ollaan mietitty Roihuvuorta et ku meil on paljon kavereita siellä, mut jotenki mä en kauheesti osaa arvostaa sitä vihreyttä, tai se ei oo mulle niinku semmonen et jos mä haluan metsään niin mä lähen mielummin tai jos mä haluan niinku vihreetä niin mä lähdän mielummin maalle et kaupunki on mulle kaupunki et saa olla betonia ja taloja et ehkä se enemmän merkkää et on niinku kavereita et meilläki on tosi monet (lapset keskeyttävät) niin se on niinku aika et missä sul on ystäviä (Äiti)

Kaupunki voi olla luontokokemukseen verrattava kokemus:

Siin on jotenki sellanen vapauden tunne, tietynlainen sellanen, se on varmaan vähän sellanen et niinku jos jollain on sellanen polttava tarve päästä luonnon helmaan, niin ei mul oo koskaan ollut mitään sellasta et vaik on hienot näkymät ja muuta mut et mulle enemmän niinku kaupunki on myös esteettinen niinku ja sit siin on sellanen filis... (Isä)

Jos naisten mielestä luonnon puute oli Kruununhaan huono puoli, niin monia miehiä keskustassa näyttää kiehtovan vanhat asuintalot. Myös palveluiden läheisyys on tärkeää.

Erityisesti miehet arvostavat lähikauppaa, jolloin kaikkea ei tarvitse muistaa kerrallaan. Miehet arvostavat myös keskustan palveluita kuten leffateattereita ja sitä, että ystäviä on helppo tavata keskustassa.

Vaikka monet perheet asuvatkin suhteellisen ahtaasti (20-25m²/henkilö), niin vuokralla kuin omistusasunnossa asuvat perheet pitävät asuntojaan yleensä toimivina. Pohjat ovat usein epäkäytännöllisiä, mutta hukkaneliöitä pidetään myös "luksuksena", jota on "ihana suoda itselleen". Asuntojen valintaan on useimmiten vaikuttanut ennen kaikkea asunnon sijainti. Tärkeää on myös ollut sijainti vanhassa talossa. Rappukäytävän kauneus on ollut mukava lisä. Asunnoissa arvostetaan erityisesti huonekorkeutta ja jos asunnossa on parveke, sitä pidetään erityisen hyvänä asiana. Kukaan ei kuitenkaan sanonut kaipaavansa parvekettä, vaikka suurimmassa osassa asuntoja ei ole parvekettä. Moitteita saavat sen sijaan usein asuntojen pienet keittiöt ja niiden pimeys. Monelle asunnonvalintaan on vaikuttanut joko asunnon huonokuntoisuus jolloin asunnon on joko saanut tarpeeksi edullisesti tai sen on voinut muokata "omannäköiseksi", tai toisaalta asunnon hyväkuntoisuus, jolloin siihen on voinut muuttaa saman tien. Vuokra-asuntojen suurimpana puutteena pidetään sitä, ettei niihin aina saa tai kannata tehdä muutoksia. Se, että useita asuntoja on muokattu vanhaa kunnioittamatta harmittaa myös joitain asukkaita. Vanhojen rakennusten korjauskustannukset ovat myös asia, jota pidetään ongelmallisena. Monessa talossa tehdään juuri nyt suuria remontteja, kuten putki-, ikkuna- ja julkisivuremonttia.

Tällä hetkellä kruununhakalaiset perheet haluavat ennen kaikkea asua Kruununhaassa. Jos rahaa olisi enemmän, kaikki alle 100 m² asunnoissa asuvat muuttaisivat isompaan asuntoon. Usein toiveena on isomman asunnon lisäksi myös mökki, joka toimisi kakkosasuntona.

5.3. Kylämäisyyttä kaupunkikeskustassa

Yhteisöllisyys näyttää siis olevan perheiden mielestä yksi nykyisen asuinalueen vetovoimaisimpia asioita. Vahva yhteisöllisyys on asia, joka on yllättänyt vanhemmat ja se on myös asia joka saa ihmiset pysymään alueella. Lähes kaikki haastateltavat perheet mainitsevat "kylämäisyyden" Kruununhakaa kuvaillessaan. "Kylämäisyydellä" he tarkoittavat juuri yhteisöllisyyttä, sitä, että kaduilla törmää usein tuttaviiin ja että on pieniä kauppia, joissa myyjät tuntevat asiakkaansa:

Mä arvostan täällä sellasta, tääl on vähän niinku semmonen pikkukaupunkimainen henki. Tää on tietenki, Kruununhaka on semmonen oma maailmansa, että aina ku mulle tulee vaikka Tampereelta vaikka jotain sukulaisia kylään, niin ne aina ihmettelee että kuinka sä tunnet niin paljon ihmisiä, että aina vaihdetaan pari sanaa, että se on täällä semmonen kiva, että ei nyt voi sanoo että kaikki tuntee toisensa, mutta paljon tuntee toisensa (Äiti)

Jonki verran varmaan sellasta et tää on sellanen pieni kylä, must se on kauheen kiva vertaus silleen että ku tääl alkaa tuntee toisia ja muuta, että kaduilla näkee tuttuja ja tuolla kaupoissa, niin jotenki tuntuu sellaselta lämpimämmältä ja omammalta tää kaupunginosa ihan sen kautta vaan että tuntee muita ihmisiä ja tulee sellanen kylämainen ja ku tääl on kuitenkin aika paljon niitä pieniä kauppvoja jäljellä ja tää kaava on sellanene et tää on aika selkee ja tääl ei oo mitään hirveet läpikulkuliikennettä (Äiti)

Osalle kylämäisyyden viehätys on juuri siinä, että alueella liikkussa tapaa tuttavias ja voi vaihtaa pari sanaa. Kiireisessä elämässä tämä riittää sosiaaliseksi kanssakäymiseksi. Kylämäisyys on kuitenkin monelle myös sitä, että lapset voidaan viedä muihin perheisiin hoitoon tarvittaessa, että se äiti, joka pääsee helpommin pihalle käy hyssyttelemässä vaunuissa nukkuvaa lasta sen herätessä, että lainataan naapureilta esimerkiksi sokeria tai kananmunia tai että lapset voi jättää hetkeksi puistoon muiden äitien luo ja käydä kaupassa. Kun lapset ovat vanhempia on myös tärkeää, että lapsilla on muitakin aikuisia, joihin voivat tarvittaessa turvautua:

Aina lapsilla on joku läheinen täs jolle ne voi mennä jos on joku hätä (Äiti)

Kylämäisyyteen liittyy myös se, että lapsilla on lyhyt matka kavereiden luo. Tätä asiaa monet vanhemmat pitivät myös tärkeänä.

Yksittäisten talojen tunnelmat ovat kuitenkin hyvin erilaisia. Taloyhtiöiden tunnelmaan näyttää vaikuttavan jonkin verran asuntojen tyyppi (vuokra- tai omistusasuntoja) ja myös se, kuinka paljon muita lapsiperheitä talossa asuu. Taloissa, joissa on paljon pieniä vuokra-asuntoja ja joissa asutaan väliaikaisesti saatetaan panostaa vähemmän esim. pihan viihtyvyyteen. Toiset lapsiperheet samassa talossa luonnollisesti vaikuttavat positiivisesti viihtymiseen. Lähes kaikkien haastateltavien taloissa kuitenkin asui muita lapsiperheitä ja lasten iästä riippuen perheet olivat enemmän tai vähemmän tekemisissä keskenään.

Millaisista ihmisistä yhteisö sitten muodostuu? Kruununhakalaisten perheiden mielestä Kruununhaassa asuu hyvin erilaisia ihmisiä, mutta pääosin korkeasti koulutettuja. Monen mielikuva on aikoinaan ollut se, että keskustassa asuisi erityisesti hyvin toimeen tulevia, mutta sitä ei pidetä täysin oikeana kuvana. Hyvätuloisia alueella tosin uskotaan tai tiedetään olevan, mutta tätä ryhmää ei pidetä mitenkään yliedustettuna. Monen mielestä alueen asukkaita luonnehtii suvaitsevaisuus:

...sellasii, sellasii avarakatseisii kaupunkilaisia ja semmosia ja ne on just vähän niinku semmosia humaaneja (naurua), humaaneja humanisteja että tänne mahtuu niin monenlaista ja tuntuu että täällä on kaikille tilansa (Äiti)

Se on aika jännä ku on tuol lapsen kans ollu, niin ei sil oo niinku merkitystä et mikä sun ammatti on tai et just et minkälainen tai just et kaikilla on jonkunäkönen sellanen yhteenkuluvuuden tunne aika monelta välittyny sellanen et me tykätään olla tääl Kruununhaas ja tää on hyvä paikka et ei sit muulla oo välii. Et hirveen eritaustasii ihmisii. Ehkä kuitenkin niinku sellast yliopsitotaustast on aika paljon sit ku ne on tullu selville mut siin vaihees ku niinku tapailee ja noin niin se on niinku ihan sivuseikka et mitä joku tekee ja et onks sil niinku kesämökki ja auto ja sitä mammonaa niin ei se sitä et ei se niinku yhtään korostu (Äiti)

Suvaitsevaisuus näkyy myös avarakatseisuutena muita kulttuureja kohtaan. Puolasta tuullut äiti esimerkiksi on törmännyt rasismiin muualla, mutta ei koskaan Kruununhaassa:

Minulle ei ole koskaan ollut ongelma täällä Kruununhaassa tästä syystä että puhun puolaa, koska se kuulostaa venäjältä, en ole huomannut mitään sellaista katseita tai mitään semmoista en todella muista (Äiti)

Aluetta pidetään myös sosiaalisesti monipuolisena. Tämä ajatus perustuu siihen, että alueella tiedetään olevan myös vuokra-asuntoja. Alueen sosiaalinen rakenne tai ihmisten väliset tuloerot eivät näy kovin selvästi perheiden välisessä seurustelussa puistoissa. Suvaitsevaisuus vallitsee niin hyvin kuin vähemmän hyvin toimeen tulevien kesken. Rikkaita kohtaan saatetaan tuntea sympatiaa, koska hekin asuvat "täällä keskustassa, jota täytyy koko ajan puolustaa". Ihmisten taloudellinen tilanne ei myöskään näy ulospäin niin selvästi:

Tuttavaperheen isä (Kruununhaasta) joskus sano hyvin, en muista nyt ihan täysin, mut se idea et ku Espoossa asuvat tutut ku se kai on meklari tai onks se nyt analyttikko niin tota sano, et siel on sellanen tietty elintasokilapailu kuitenkin et siel pihal katotaan et millanen auto naapuril on et ku ei tääl oo mitään sellasta et tääl asuu, et koti on oikeestaan aika yksityinen paikka... eikä välttämättä tiedetä et mikä auto muilla on eikä sil oo merkitystä (Isä)

...ei se niin kauheesti näy (että edustaa sitä niin sanottua alemmaa luokkaa), sen pystyy niinku sillei häivyttään siellä (puistossa) et siellä ollaan vaan ihmisinä et sitte kaikki ammatit ja muut tulee vasta sitte joskus myöhemmin, niin se ehkä helpottaa sitä, koska eihän niitten ihmisten kanssa en mä usko et mä niinku muuten olisin koskaan ajautunu heidän kanssa, ei mul oo heitä mitään vastaan mut mä uskon et he ei ois ehkä hakutunu mun seuraan koska mä en oo samoista piireistä niin sanotusti (Äiti)

Pääosin perheitä ja ylipäänsä ihmisiä näyttää siis yhdistävän Kruununhaassa asuminen, ei niinkään sosiaalinen status. Toinen keskustassa asuvia perheitä yhdistävä piirre on sosiaalisuus:

Oisko se se sosiaalisuus ja se niinku että se oma reviiiri ei oo kauheen suuri, että semmoset ihmiset joita hirveesti jurppii esimerkiks mennä lasten kanssa leikkipuistoon että ne kokee sen jotenki että se on kauheen epämielilyttävää ku siel on paljon muita ihmisii niin mä luulen et semmoset ihmiset ei täällä kauheen kauan viihdy (Äiti)

Toisaalta asuntojen hintojen nousujen myötä osa vanhemmista kokee alueen muuttuvan entistä porvarillisemmaksi, koska yhä harvemmalla on mahdollisuus ostaa alueelta asuntoa. Porvarillistuminen käsitetään niin, että työnteon tärkeänä päämääränä on rahan tekeminen. Asukaspuhjan muuttuminen liian yksipuoliseksi nimenomaan tulotasoon liittyen, nähdään

uhkana. Kruununhaasta ei haluta ainoastaan rikkaiden asuinalueita. Toisaalta monet katsovat, että keskustassa tulee aina asumaan kaikkienikäisiä ihmisiä. Perheiden suurin huolenaihe on kuitenkin asumisen kalleus. Sen uskotaan uhkaavan myös muita lapsiperheitä, sillä vanhempien keskeisissä keskusteluissa käy usein ilmi, että perheet joutuvat muuttamaan tilantarpeen kasvaessa. Monet pelkäävät, että Kruununhaan lapsiperheille suunnattujen palveluiden taso heikkenee entisestään, jos perheet eivät taloudellisista syistä pysty jäämään alueelle.

5.4. Elämää keskellä kaupungin keskustaa

Kruununhakalaisten elämä on hyvin pitkälti sidottua omaan asuinalueeseen. Oman asuinalueensa vanhemmat rajaavat keskimäärin oheisen kartan mukaan (kuva 37).

Kuva 37. Kruununhakalaisten asuinalue (Seutu CD 2003).

Kotiäidit viettävät suurimman osan päivästänsä Kruununhaassa, hyödyntäen Kruununhaan palveluita. Lapset käyvät päiväkotia ja koulua pääosin Kruununhaassa. Ainoastaan ranskalaiseen kouluun, johon Kruununhaasta on suora bussiyhteys, on houkutelut

haastateltavia perheitä sijoittamaan lapsensa alueen ulkopuolisiin kouluihin. Monet vanhemmat tekevät työtä Kruununhaassa tai keskusta-alueella. Ostokset hoidetaan pääosin Kruununhaassa. Kirjasto- ja muiden kulttuuripalveluiden perässä perheet joutuvat kuitenkin liikkumaan asuinalueensa ulkopuolella.

Amsterdamilais- ja tukholmalaisperheiden keskuudessa työpaikan läheisyys nousi esiin yhtenä tärkeänä syynä keskusta-asumiselle. Kruununhakalaisperheiden keskuudessa työpaikan läheisyys ei sinällään nouse esiin kovin tärkeänä asiana. Sen sijaan perheille näyttää olevan tietynlainen itsestänselvyys, että työmatkoihin halutaan käyttää mahdollisimman vähän aikaa. Aika monet tekevät myös töitä kotoa käsin. Tätä pidetään hyvänä ratkaisuna mm. koska se antaa mahdollisuuden olla lasten kanssa enemmän, kun lapset voi viedä ja tuoda hoidosta nopeasti. Työn teko kotoa käsin (kun koti on keskustassa) mahdollistaa myös luonaan syömisen ulkona, mitä pidetään mukavana vaihtoehtona. Kokouksia on myös helppo järjestää keskustassa. Toisaalta työpaikan läheisyys saattaa myös olla syy palata töihin aikaisemmin vanhempainvapaalta, sillä työn ja perheen yhteensovittaminen käy helpommin, kun matkoihin ei mene ylimääräistä aikaa. Tähän viittaa myös Kruununhakalaisen Virkkulan päiväkodin lastentarhaopettaja Sinikka Savola (2007) kun hän kertoo, että keskustassa päiväkotilasten hoitopäivät ovat lyhyempiä kuin muualla kaupungissa, sillä vanhempien työpaikat sijaitsevat lähellä. Päiväkotiryhmät täyttyvät esimerkiksi usein vasta kello 9-10:n maissa, myöhemmin kuin keskustan ulkopuolella. Osa haastateltavien perheiden vanhemmista on myös töissä pidemmällä, mikä näyttää harmittavan työmatkan keston lisäksi siksi, ettei kaupungin tarjontaa pysty hyödyntämään samalla tavalla kuin jos työpaikka sijaitisi keskustassa:

Et mieshän on päivät Espoossa töissä ja sitä harmittaa et se ei voi hyödyntää tätä kaupunkia niin paljon ku se haluis. Se lähtee amul sinne töihin ja tulee illal kotiin takas eikä se sillon kauheesti kävele kaupungis tai käy ostoksil tai mitään muuta että nyt ku se jonki verraan tarkotuksel käyttää vähemmän autoo niin sit ku se kulkee bussil Kampin kautta niin se pystyy tekeen kaikkee niit ostoksii mitä se tykkää et se voi hyödyntää tätä kaupunkia myös sillä tavalla ja sit me molemmat tykätään siitä et tääl on ihmisii ja tääl on niinku sellasta kaupunkimaista ympäristöä et voi katella kaikkee virikkeitä ympärillä ja muuta että et sit siin kävelymatkal tapahtuu (Äiti)

Palvelut ovat yhteisöllisyyden lisäksi yksi alueen tärkein vetovoimatekijä:

...mä arvostan täällä tota niin sanottua keskustan läheisyyttä, sitä että pääsee kävellen kaikkialle että pääsee sinne Stockmannille (naurua) nopeesti tarvittaessa (Äiti)

Päivittäistavaraostokset tehdään lähes poikkeuksetta asuinalueella. Se, että kaupasta on helppo hakea täydennystä jos jokin on unohtunut, pidetään ehdottoman tärkeänä:

Sehän on ihan loistavaa et siis palvelutarjonta on niinku niin lähellä siis että toi, se et mä en vois kuvitella eläväni sillee et mä olisin jonku auton varassa matkal kauppaan tai ylipäänsä se et mä kävisin jossain kauppakeskukses et se on niinku niin kauheet, et niinku et sitä pyrimme välttämään kaikin tavoin, et niinku se et lähikauppa on tos vieres niin se on niinku tosi tärkeä, et se on suorastaan mejän jääkaappi et me saatetaan hakee sielt kolme kertaa päivässä kamaa (Äiti)

lähikauppa (on tärkeä) et ei tarvii niinku tehdä mitään suunnitelmii et mä ahdistuisin siitä et jos mun pitäis tehdä jotain kauppalistoja niinku että vaik kaksi maitoo et niinku viikkoa varten et ihan kammottava ajatus et pitäis elää niinku sellasta elämää (Äiti)

Yksi äiti sanoo, että lähikauppa on tärkeä siksi, ettei heillä ole varastotilaa koko viikon ruokaostoksille. Monet toivoisivat silti Kruununhakaan myös paremmin varusteltua kauppa. Nykyisillään monet käyvät viikoittain Hakaniemen tai Kasarmintorin S-Marketeissa tai Stockmannin Herkussa. Näihin mennään kävellen. Isomman päivittäistavarakaupan puutteen pari perhettä on ratkaissut tekemällä ostokset autolla kohtuullisen ajomatkan päässä sijaitsevilla kauppakeskuksissa kuten Arabiassa tai Ruoholahdessa. Se sujuu ilman autoakin:

et sit sellaset isommat ostokset tai just vaipat ja tommost ne on niin kalliit nois pienis kaupois, tai sit mun mies niinku käy just ku se on sanonu et ihmiset varmaan luulee sitä ihan hulluks et se ostaa niinku ihan mielettömästi niinku viikon vaipat ja ku meil on korvikemaitoo ollu aika pitkään niin ja ku ei meil oo autoo niin se tulee metrolla mut et kyl voi ihan hyvin ilman autoakin... (Äiti)

Kauppojen sijaintia kivijalassa arvostetaan paljon, eikä kauppakeskuksia pidetä suuressa arvossa:

Mä en vois ikinä kuvitellakaan että mä lähtisin jonneki tämmösiin Cellooihin tai Jumboihin ostoksille musta se on jotenki ihan, mä en voi ymmärtää että siitä on tullu perheille joku yhdessäolemisen muoto että mennään viikonloppuna johonki kauppakeskukseen ostoskeleen (Äiti)

Myös Kruununhaan muita kaupallisia palveluita kuten suutaria pidetään arvossa, mutta näitä palveluita käytetään hyvin vaihtelevasti. Tärkeinä lähialueen palveluina pidetään myös Kauppatoria sekä Hakaniemen toria ja hallia. Sieltä perheet hakevat mm. tuoretta kalaa, hedelmiä ja vihanneksia sekä kukkia. Monet käyvät myös torikahvilla, mitä pidetään erityisen mukavana kesä- tai lauantaiohjelmana. Sen sijaan esimerkiksi huonekalujen osto voi käydä keskustasta käsin hankalaksi ja kalliiksi. Valikoimat ovat huomattavasti heikommat kuin Kehä 3:n huonekalumyymälöiden keskittymissä. Jos keskustan valikoima ei tyydytä, eikä ole omaa autoa, ei auta muu kuin vuokrata auto.

Varsinaista shoppailua Helsingin keskustassa tähän haastatteluun osallistuneet perheet eivät harrasta. Keskustasta haetaan esim. vaatteita silloin kun niitä tarvitaan, mutta varsinainen ajanviete ostoskelu ei ole.

Kulttuuri- sekä ravintola- ja kahvilapalveluiden käyttö on muuttunut lasten saannin myötä. Näitä palveluja perheet käyttävät nykyään vähemmän. Kulttuuripalveluita käytetään kohtalaisesti, mutta niiden käyttöön liittyy sattumanvaraisuus. Esimerkiksi Jugendsalissa saatetaan poiketa ohi mennessä tai jossain museossa saatetaan käydä jos huomataan että siellä tapahtuu jotain erikoista. Hyvin usein erilaiset tapahtumat menevät perheiltä "ohi" ja ne huomataan esim. vasta illalla uutisia katsottaessa. Ravintola- ja kahvilapalveluita käytetään erityisesti silloin kun lapset ovat hoidossa. Sitä, että ehtii puolisonsa kanssa ulos syömään tai elokuviin vaikka lastenhoitajan saisi vain muutamaksi tunniksi, pidetään ehdottoman hyvänä. Ravintolapalveluiden läheisyys on hyvä myös silloin kun lapset saa pidemmäksi ajaksi hoitoon:

seki on yks sellanen kauhukuva et jos me asuttais jossain kauempana niin kuinka me jaksettais lähteen minnekään millonkaan. et ku meil on lapset kerran kuukaudessa päivän mun äidin luonna ku meil on vapaa viikonloppu niin todella me käydään sillon ulkona, että mennään ulos syömään ja mennään elokuviin tai baariin tai jotain muuta keskustaan. Et me ollaan kyl tosi innokkaana menossa johonki ku on vaan se mahdollisuus (Äiti)

Osa vanhemmista käy myös lastensa kanssa kahvilla ja ravintoloissa säännöllisesti. Se on mukavaa ohjelmaa ja myös eräänlaista tapakasvatusta:

kiva ku tääl on niit kahviloit ja must on ehkä ihan kiva opettaa niitä siihen et no me mennään niinku kahvilaan ja tääl istutaan kiltisti koska sit niitki tilanteita tulee et pitäis osata istuu kiltisti (Äiti)

Me syödään usein (lauantaisin) jossain kahvilassa johon mahtuu (kaksostenrattaiden kanssa) (Äiti)

”Lattemamma”-aikaa ovat viettäneet myös osa kruununhakalaisvanhemmista:

No ku poika oli vauva ja ei enää niin vauvakaan mut pienempi eikä ollu töissä niin sillon me kyl käytiin tosi paljon itse asiassa, tavattiin jotain muita äitejä ja lapsia samal käytiin jossain puistos ja käytiin jossain lounaalla et nykysin tulee harvemmin tehtyy sitä mut et se on jotenki kauheen kiva kun tietää et se on mahdollista et se on tosi helppoo et ei tartte nähdä vaivaa et lähtee et just mejän tutut asuu nykysin Espoossa niin joskus ku sit pitää tavata jossain keskustassa niin sielt saattaa käydä just silleen et menee pari bussii mihin ei pääse rattaiden kanssa et tää on kyl paljon helpompi (Äiti)

Lasten harrastusmahdollisuuksia pidetään hyvinä ja huonoina. Alueella on pienten lasten harrastusmahdollisuuksia, kuten musiikkileikkikoulu, mutta se tuntuu joidenkin mielestä kalliilta. Pojille on olemassa Kruununhaan oma jalkapallojoukkue SAPA, joka harjoittelee Kaisaniemen puistossa. Mitä jalkapalloilijoiden kentälle tapahtuu Kaisaniemen kunnostamisen yhteydessä, on kuitenkin vielä avoin kysymys.

Alueen perheille suunnattuja palveluita kiitellään paljon. Pienten lasten palveluja kuten kerhoa, puistotätejä ja päiväkoteja pidetään hyvinä. Myös koulut ovat arvossa. Kaisaniemen koulun suurina heikkouksina tosin pidetään toisaalta sitä, että sinne mentäessä on ylitettävä

Kaisaniemenkatu ja sitä, ettei koululaisten iltapäiväkerholla ole tällä hetkellä sopivia tiloja, joten lapset joutuvat olemaan käytävillä. Erityisen harmittavana asuinalueen palvelutarjonnan kannalta perheet pitävät terveystakeskuksen muuttamista Viiskulmaan. Se hankaloittaa erityisesti pienten lasten vanhempien elämää. Osa perheistä on siirtynyt yksityisten lääkäripalveluiden piiriin, sillä ne ovat Kruununhaasta helpommin saavutettavissa. Monet perheet käyttävät myös kirjastopalveluja, pääosin Richardinkadun ja Kallion kirjastoja.

Miten perheet liikkuvat asuinalueellaan ja kaupungissa? Kruununhaan perheitä selkeästi yhdistävä piirre on autojen vähäinen käyttö. Alueella asuu useita perheitä, joilla ei ole omaa autoa:

Me itse asiassa myytiin se auto pois heti kun me mutettiin tänne, et se oli ihan ekologinen kannanotto ja myöski ku sehän on siis ihan turha täällä, et me liityttiin siihen City Car Clubiin saman tien sitte (Äiti)

Aikasemmin mul oli oma auto, silloin vielä kauankohan siit on, niin likuin paljon autolla paikast toiseen ja noin, nii sitte ku nytte meil on vaan yks auto niin tosi paljon ruvennu käyttään noit julkisii, niin oikeestaan huomannu et nehän toimii itse asias aika hyvin, et melkeen minne vaan pääsee tosi kätevästi, et välillä mä melkeen ajattelen bussissa ku mä istun et onpas tää helpoo ja mukavaaki, että jos on siis aikaa ja sillälaila et ei oo hirvee hätä minnekkään niin tosi helposti pääsee kyllä (Äiti)

Niillä, joilla on auto, auton käyttö on myös vähäistä:

Meillähän on auto mikä nyt on suuri vitsi joka tyhmyyksissämme hankittiin ikään ku mökkimatkoja varten, se on ollu silleen monesti et se seisoo kaks kuukautta välissä (Kahden lapsen äiti)

Sitä, että autosta ei olla riippuvaisia pidetään asumisen ja perhe-elämän laatutekijänä:

...et ei tarvitse lähtee muualle autolla et se on meidän suurimpia kynnyksiä et jos me asuttais jossain muualla niin sit meidän pitäis aina olla valmiita lähtee autolla jonneki ja lapset pitäis heittää autol harrastuksiin ja niin pois päin et tääl on kaikki oikeesti lähellä et me voidaan kulkee jalan kaikkialle... et jotenki mua hirvittäis sellanen niinku vanhemmuus et joka iltä me viedään vuorollaan autolla haetaan ja viedään lapsia (Äiti)

Tilanne auton suhteen muuttuisi kuitenkin, jos asuttaisiin jossakin muualla. Kehyskuntaan muuttaneen perheen äiti kuvaa, millaista on asua taajamassa ilman autoa:

Jos sitä ajatellaan meidän arkee ku mä oon kotona just verrattuna sinne niinku siellähän mulla ois pitäny olla auto, koska ku mul ei ollu autoo niin mä olin siel jumissa neljän seinän sisäl. Täs on kauppa vieres, täst pääsee julkisil, siellähän ei päässy julkisil mihinkään et täällähän julkiset on siis aivan kertakaikkiaan mielettömän hyvät ja sitte joka paikkaan on mun mielestä tosi lyhyt matka et täällä se jotenki se liikkuminenki mutttuu et ku jos Hyvinkäällä piti kulkee kolme kilometrii niin se tuntu niinku tappavan pitkält matkalt mut täs jotenki tää miljöö tekee sen et kolme kilsaa ei ees huomaa (Äiti)

Kävely on perheiden tavallisin liikkumismuoto. Pyöräily ei ole kovin tavallista, joskin pyöräilijöitäkin löytyy. Julkista liikennettä käytetään paljon ja sitä pidetään suuressa arvossa. Tosin matalalattiaisia raitiovaunuja kaivattaisiin enemmän. Tuplarattailla ei edes pääse vanhoihin raitiovaunuihin sisään. Avun pyytäminen ei tavallisilla rattailla aina ole niin yksinkertaista:

Se on jännä tunne et ku näkee et matalalattia tulee niin aah, kuinka helppoa vaik aina löytyy tosi avuliaita ihmisiä jotka auttaa mut silti se on jotenki se on vaan et miks se tuntuukin niin henkisesti hankalalta (Äiti)

Osa miehistä käyttää autoa työmatkoihin. Mutta vaikka perheellä onkin auto ja työpaikka sijaitsevat pidemmällä, auto ei silti aina ole ehdoton työmatka-ajoneuvo. Kuten sanottua yksi isä käyttää bussia, jotta saisi keskusta-asumisesta mahdollisimman paljon irti. Taloudellisesti tämä ei kuitenkaan ole järkevä ratkaisu:

Mut kyl se kalliimmaks tulee käyttää sitä bussia et se on kyl selvä uhraus, et se on sama kun luomu maksaa enemmän niin toiki maksaa enemmän että käyttää sitte tota bussia (Äiti)

5.5. Millaista kasvuympäristöä vanhemmat tarjoavat lapsilleen?

Kruununhaassa ei asuta lasten takia. Sen sijaan ajatellaan yleisesti että jos vanhemmat voivat hyvin, myös lapsilla on hyvä olla:

Mä ajattelen sen ehkä itsekkäästi enemmän itseni kautta että mä viihdyn keskustassa ja täällä on niinku mulle sellanen turvallisempi olo kun että mä asuisin vaikka omakotitalossa jossain lähiössä, että mulle tuo niinku sellasta turvaa että mä kuulen naapurien ääniä ja jos mulle tulee sellanen olo että nyt on vähän yksinäinen olo tai muuten ahdistaa, niin mun ei tartte mennä kun ovaesta ulos niin mä yleensä nään jonkun tutun ja kauppojen kassat on tuutuja ja muuta. Niin mä pidän niinku semmosesta että mulle se on niinku sellasta yhteisöllisyyttä. Ja sitte mä ajattelen niin itsekkäästi että kun mä itse viihdyn siellä missä mä asun niin sillon myös mun lapset viihtyy (Äiti)

Keskustaan suhtaudutaan hyvin eri tavoin, kun sitä ajatellaan lapsen kasvuympäristönä. Suhtautumiseen näyttää vaikuttavan erityisesti omien lasten luonne ja ikä. Positiivisena pidetään sitä, että lasten kaverit asuvat lähellä, joten lasten on helppo tavata ja leikkiä. Osa toivoisi lapsilleen kuitenkin monipuolisempia ja/tai luonnonomaisempia leikkiympäristöjä, esimerkiksi mahdollisuuden kiivetä kallioilla tai leikkiä ojan ääressä:

...meijänkin pojat molemmat tykkää kerätä kiviä ja keppejä ja muuta et ois kiva että se Tervasaarikin on niin muokattu et oliskin luonnontilanen et meijän äiti asuu tos Taka-Töölös se asuu ihan keskuspuiston vieres niin ne käy sit siellä metsis ne tykkää ihan älyttömästi ku siel on puroja ja voi uittaa keppejä ja siellä ja niinku se on jotenki rikkaampaa mielikuvitukselle et ne voi itse keksii kaikkee, kaikki majaleikit ja muut et niit ei pysty millään leikkiin täällä mut sit mä jotenki aina lohduttaudun et okej meil on mökki ja me voidaan lähtee viikonlopuks mökille tai kesällä voidaan tehdä kaikkee muuta mut ehkä just niinku se on huono puoli et tääl ei oo sellast vapaata luontoo lainkaan lapsille (Äiti)

Mutta kuten sanottu, tähän tutkimukseen osallistuneet perheet eivät ole valinneet asuinympäristöään lastensa takia, kuten sama äiti jatkaa:

Ehkä lapset ei vaikuta täs tääl hetkel koska me on kauheesti mietitty sitä et jos lapset vaikuttais niin en tiedä kannattaisko tääl ehkä asuu kuitenkaan, et ehkä enemmän sitä et me ollaan itse asuttu täällä et tää on meille se omin ympäristö mist me tykätään ite ihan kauheesti (Äiti)

Osa kuitenkin pitää keskustaa mahdollisuuksien ympäristönä myös lasten kannalta. Mahdollisuuksina nähdään esimerkiksi harrastusvaihtoehtojen paljous:

...mä ajattelen et täs on niinku jotenki kuitenkin, et ku ihmiset sanoo et mitä tääl nyt voi tehdä, mut et täshän on ihan rajattomat mahdollisuudet, et jos jossaki on mahdollisuus harrastaa, niin tässä on, et ku mihin tahansa tarttee lähtee niin sinne on helppo mennä... (Äiti)

Huonona asumisessaan perheet pitivät ehdottomasti sitä, ettei lapsia voi päästää yksin liikkumaan ennen kun he ovat kouluikäisiä. Monet mainitsevat, että olisi mukava jos lapset voisi laskea pihalle leikkimään ilman valvovaa silmää. Keskustassa asuminen vaatii lähes aina lähtemistä puistoon. Harvalla on nimittäin sellaista pihaa, jossa lasten tarpeet olisi otettu huomioon. Toisaalta, joidenkin mielestä puistoon lähteminen pihan sijasta ei ole huono asia:

Mähän oon saannu jatkuvasti kuulla ja eteenki se niinku edellinen sukupolvi on mun mielestä on se joka on että kyllä sitte ku teil on lapsia niin kyllä te sitte halutte maalle. Mutet niinku sitte ku siellä asu, et me yritettiin niinku miettiä et mikä niinku tässä on se juttu, mikä tekee tästä paremman. Se että me saadaan ovi auki ja lapset pääsee ulos itekseen, jollon meidän ei tarvii vaivautuu astumaan ovest ulos jos ei me haluta? Okei kaks kuukautta vuodes pystyy grillaan terassilla, niinku siin oli se kaikki et onks se todellaki sit se et, ja kaikkihan sanoo et siellä on niinku rajattomasti lapsilla mahdollisuuksii tehdä vaik mitä, miten niin täällä ei olis, et mä en niinku nää sitä, et mä en niinku ymmärrä ollenkaan sitä, ja tietysti helppo on se ku on asunu ja nähny tässä jo lapsen kanssa et eihän se oo sen ihmeempää et muutaku et se vaati äidiltä vähän et pukee ne vaatteet ja lähtee itseki sinne puistoon, mut itse asiassa se on paljon kivempää ku siel on niitä toisia äitejäki. Et ku sä meet siellä maalla niin sä meet yksin kököttään sinne pienelle pihalle. (Äiti)

Yksi vanhempi mainitsee myös negatiivisena sen, että lapsilla on kaupungissa enemmän sääntöjä liikenteen takia ja että revii pysyy pienempänä alle kouluikäisenä. Keskustassa itse kasvanut äiti pitää omaa lapsuuden ympäristöään mielikuvitukselle rikkaana, mutta pohtii mikä tilanne on tänään, kun monet pihat ovat lukittuja:

Meidän lapsuudessa kaikki sisäpihat oli auki ja niille pääs leikkimään. Meidän pihalla leikki varmaan koko kadun lapset ja sit me juostiin niitä pihvoja ympäri ja sit pysty niinku toisen pihan kautta kiertämään niinku toiselle pihalle hyppimään roskisten yli ja sit pääsi niinku kadulle ympärille et se oli hirveen kiva ympäristö, puhumattakaan sit kaikist muista sisäpihoista joil me leikittiin yllättävän paljonkin. Muistan myös et kuljettiin sisäpihoja pitkin, meil oli välil sellasii tyttö-poika leikkejä et jahdattiin toisia ja muuta mut tosi voimakkaasti mä muistan niitä leikkiä et jotenki toivois et meidänki lapsilla et se ei oo must yhtään paha ympäristö et ku monet on kans sanonu et mitä te teette siel keskustas lasten kanssa et mitä ne lapset siellä tekee ja eikö se ole kauhea ympäristö ja sit me ollaan aina miehen kanssa verrattu siihen et meil on ollu ihan kiva lapsuus ja me ollaan tykätty eikä meist oo koskaan tuntunu et me oltais jääty jostain paitsi niin nyt me mietitään et apua et jääks meidän lapset kuitenkin jostain paitsi sitte ku noi sisäpihat on kiinni, tosin nyt mä oon kyllä kiinnittänyt huomiota siihen et ei ne kaikki oo kiinni mutet aika monet. (Äiti)

Alueen kauneutta ja historiallisuutta pidetään myös rikkautena lapsen kannalta:

...meil kävi tääl Rovaniemelt sukulaisii ja ne oli et asutte tällasel historiallisella alueella mitä ei ollut tajunnu niinku, et mikä etu se tavallaan on et kaikki, ja kyl mä nautin siitä et ku me lähetään tästä niin meil on niinku Säätytalo, lapset niinku kasvaa sellaseks, niinku tosi kauniis, se niinku näkee kauniimpia rakennuksia Helsingissä (Äiti)

Keskustassa asuminen nähdään myös yhtenä syynä siihen, että töihin ei ole palattu heti vanhempainrahakauden loputtua:

Varmasti, ihan varmasti olisin lähteny töihin aikasemmin mutta ku täällä saa niin paljon niitä sosiaalisii kontakteja sillai vaivattomasti kävelemällä vaan ovesta ulos niin ja sitte ku tääl on äideillä niin tiivisti se omaa toimintaa niin sen avulla ikään kun jaksaa olla siellä kotona (Äiti)

Yksi toisaalta ärsyttävä ja toisaalta vähän kipeäkin asia keskustassa asumisessa on se, että vanhempien valintaa asua keskustassa lasten kanssa saatetaan toisten taholta arvostella avoimesti. Vanhempien keskuudessa se herättää ennen kaikkea hämmennystä, sillä vanhemmat kokevat, etteivät hekään arvostele muiden valintaa kasvattaa lapsensa esim. "landepaukuiksi":

Se on ihan absurdia että sen voi sanoa ääneen koska jos sä sanoisit sen ääneen että te ootte tosi junteja ku te asutte tuol missä Nurmijärvellä et vaan juntit asuu siellä niin sehän ois sellanen ihan et kuin sä kehtaat et se on okei niinku jollain tavalla meillä kuitenkin viel näkyy se, et se on niin lähellä se sellanen maalaisromantiikka ja muu... (Äiti)

Vanhemmat kokevat myös, että kaupunkilapsilta vaaditaan "maalaisia" ominaisuuksia, kun taas katsotaan, että on ihan normaalia, jos maalta tullut lapsi ei pärjää liikenteessä kuten samanikäinen kaupunkilaislapsi pärjää:

...mun poika ei osaa hiihtää mut... (Äiti)

...ei niin, eikä tarviikaan... (Isä)

...osaa monta muuta et... (Äiti)

...se ei oo mikään sellanen suomalaisuuden mittari mun mielestä se et vetelee viidentoist kilsan hiihtomaikan talvipakkasil et mun mielest se on niinku joku ihan muu, et se on niinku päinvastoin et se mikä tulee jotain on niinku enemmän semmosta moniarvoisuutta ja suvaitsevaisuutta niinku esille perustavaa ku niinku jotain tällasii fyysisi suorituksii... (Isä)

Keskustassa pelätään vaihtelevasti ns. suurkaupungin lieveilmiöitä kuten että lapset joutuisivat huonoon seuraan tai kosketuksiin huumeidenkäytön kanssa esimerkiksi puistossa:

voihan sitä ajatella että on suurempi riski sitte myöhemmällä iällä joutua sitte väärälle polulle koska tääl on kans sit se lähempänä kaiken maailman huume ja Kaisaniemen puisto kuitenkin on sellanen maineeltaan ja muuta, mut mä uskon et se on aika paljon kasvatuksest kiinni, mut et onhan se tietysti se riski suurempi täällä ku sit tuol jossain jos ei oo ees ketään ympärillä (Äiti)

Hyviä puolia keskustassa kasvamisessa on vanhempien mukaan se, että lasten uskotaan kasvavan sosiaalisiksi ja suvaitsevaisiksi. Suvaitsevaisuutta pidetään ominaisuutena, joka on tärkeä tulevaisuudessa:

kyllä tääl on kans paljon monimuotosempaa, kulttuurisempaa, miten se sanotaan monikulttuurisempaa, suvaitsevaisuus tulee must varmaan paljon helpommin ja se on ehdottomasti tänä päivänä tärkeetä koska sitä on niin paljon (Äiti)

Sosiaalisuuteen liittyy myös se, että lapset oppivat nuorena liikkumaan laajoillakin alueilla yksin. Liikkuminen julkisilla kulkuvälineillä uskotaan vaikuttavan toisaalta positiivisesti liikunnallisuuteen ja toisaalta siihen, että julkista liikennettä oppii arvostamaan. Monet

uskovat, että erityisesti kouluikään tulleet lapset tulevat olemaan selkeitä kaupunkilaisia, joilla ei ole tarvetta muuttaa maalle:

Mä ainakin haluan ajatella niin että niistä tulee sosiaalisempia ja mä kyllä jotenki ajattelen että niistä kyllä kasvaa ihan kaupunkilaisia että ois vaikee kuvitella että meidän poika (15v) suostuis muuttamaan isompaa ainakaan mihinkään niinku tonne maalle tai ylipäänsä pois Helsingistä, että se on niin helsinkiläistynyt että enemmän jos se jonneki muuttais niin se muuttais johonki isompaan kaupunkiin ulkomaille (Äiti)

Niille, jotka ovat itse muualta kuin Helsingistä kotoisin, näyttää olevan positiivista myös se, että lapset kasvavat epäsuorasti sisään sellaiseen sosiaaliseen verkostoon, jota voi hyödyntää vanhempana esim. työnhaun yhteydessä. Elämää ei tarvitse lähteä rakentamaan nollasta:

Se on aina oma rakentaminen et jos sä tuut Rovaniemest Helsinkiin (Äiti)

Perheet eroavat toisistaan suhtautumisessaan liikenteeseen. Suhtautuminen ei näytä kovin paljon eroavan lasten iän mukaan, vaikka huoli liikenteestä näyttää olevan aavistuksen verran suurempi pienten lasten perheiden keskuudessa. Osa perheistä näkee liikenteen hyvinkin uhkaavana asiana. Toiset taas kokevat, että se on osa keskustassa asumista ja sen kanssa "täytyy vaan osata elää". Liikenne on kuitenkin se asia, jonka vanhemmat kokevat kaikkein huonoimmaksi puoleksi keskusta-asumisessa:

Liikenne on lisääntynyt ja sitte autoilijoiden käytös liikenteessä on tullu sellaseks hyökkäävämmäks, aggressiivisemmäks että niinku jalankulkijaa ei enää varota ja lapsi ei oo niinku enää mikään niinku sellanen niinku varotusmerkki, et ennen autot pysähty jos näki lapsen et nyt ne ei niinku pysähdy, et ne ajattelee et ehdin alta pois ennen lasta, et se on niinku se ongelma (Äiti)

hitsi tätä liikennettä et sitä on enemmän ja autot ajaa nopeemmin, et onneks, et tääl ei oo varmaan kukaan lapsi kuollu mut joskus se viel tapahtuu ja sit toi Kaisaniemi mist on aika paljon puhuttu ku meki kuljetaan siit päivittäin, niin siin menee aina autoja ja busseja punasia päin. Et mä en oikeesti ihmettele jos se olis joku semmonen syy et miks täält täytyy lähteä pois et ei niinku kestä sitä pelkoo mut meil on aikaa siihen ku lapset menee kouluun ja sit mä en kyl oikeesti luule et me saatais ikinä aikaseks et me muutettais täältä johonki (Äiti)

Kännykät tuovat kuitenkin helpotusta, jos lasten koulumatkan yhteydessä täytyy ylittää Kaisaniemenkatu:

... elämä on erilaista kun on kännykät, mut et en mä tiedä mitä se ois jos ei ois kännykkää, niin kyl mä sit et jos sen täytyy ylittää ton ison tien niin se ois tylsä tunne, et näinä päivinä se soittaa ennen ku se lähtee et mä tiedän... (Äiti)

Vanhempia harmittaa se, että muualta tulevat eivät käsitä, että keskustassa asuu lapsia, joita on varottava.

... ku oma lapsi on jäämässä auton alle liikennevaloissa (toisena koulupäivänä) niinku kävellessä vihreitä et siin syntyy niinku sellanen rasismi kyllä et painukaa helvettiin jos ette osaa niinku että täs on päiväkoteja ja kouluja et niinku Kruunuhaka täynnä pikkulapsia. (Isä)

Mut tossaki ku taksi tulee ja hakee jonku niin se ajaa aina täysil tohon, et sä joudut aina varottaan poikaa ku se menee portista, et varo sielt voi tulla joku hullu auton kanssa kovaa, et näit pitäis kehittää kaikki katuverkot niin

et kukaan ei pystyis kaahaan sellasella alueella jolla, ainahan lapsi voi juosta sinne alle mut et se ei olis se todennököisyys, vaan et se ois pienempi ja se lisää yleistä viihtyvyyttä ku nää hullut ei niinku lataa sataa siinä kotikadulla sitä vauhtia, koska ei ne tossaki jengi joka tulee hakeen tosta päiväkodista kakruja niin ne tulee omalla autolla ne otta hirveet vauhdit sit ne pörää tos noin, meepäs niiden kadulle ajaan samal tavalla niin ne on nyrkit pystyssä siellä et se on ihan uskomatonta (Isä).

Vanhempia suututtaa myös se, ettei liikenneturvallisuuden parantamiseksi tehdä riittävästi töitä. Kaupunginjohtaja Jussi Pajusen ajatus sitä, että keskustassa yksityisautoilua tulisi edistää suututtaa. Ylipäänsä ihmetellään suomalaisten rakkautta autoiluun ja autoihin. Ilmanlaadun huonontuminen ei nouse vanhempien kesken esiin keskustan huonoista puolista puhuttaessa. Jos saasteita ajatellaan, niiden vaaraa pidetään hyvin rajallisena:

Aina sanotaan että kaupungissa ilma on niin saasteista mutta kyllä ne saasteet myös sinne esikaupunkiin menee yhtä lailla (Äiti)

Lastenvaunut ovat usein ongelma liikkeessa. Esimerkiksi raitiovaunu 7 joka kulkee Kruununhaan läpi on, kuten edellä kävi ilmi, harvoin matalalattiainen. Lastenvaunujen ongelma on myös se, että kaikissa taloissa ei ole vaunujen säilytystiloja eikä niitä saa säilyttää rappukäytävissä.

Jos ruotsalaisäitien keskuudessa on noussut uusi käsite "lattemammat", niin kruununhakalaisten kotona olevien äitien ykköstapaamispaikka on puisto. Kruununhaassa ei oikeastaan ole kuin kaksi varteen otettavaa puistoa, Säätötalonpuistikko ja Tervasaari, joten on luonnollista että perheet tapaavat näissä:

et se on ehkä täs et ku on vaan se muutama puisto niin sit kaikki pakkautuu samoihin puistoihin mut et se on kivaa et on seuraa ja sit se on ehkä kans aiheuttanu sen että siin on tutustunu vanhempiin ja kauheen samanhenkistä porukkaa eli se on ollu ihan älyttömän kivaa ja varmaan se on lapsilleki kivaa et selvästi on kavereita ja muuta (Äiti)

Puistojen määrää ei sinällään pidetä vähäisenä, mutta puistojen kunto ja välineiden yksipuolisuus puhuttaa. Myös asukaspuiston puute puhuttaa vanhempia. Tervasaarta pidetään ehdottomasti alueen tärkeimpänä virkistysalueena, mutta sinne ei mielellään mennä talvella, sillä se on talvisin pimeä ja vähänkään tuulisessa säässä varsin kylmä paikka. Säätötalon puistikon vahvuus on se, että se sijaitsee lähellä. Mutta siellä ulkoilee myös yksi alueen päiväkodeista ja siellä toimii aamupäivisin kaksi puistotätiä, joten siellä voi ajoittain olla paljon ihmisiä (kuva 38).

Kuva 38. Säätytalon puistikko talvella (kuva Johanna Lilius).

Säätytalon puistikon virikkeellisyyttä vanhemmille lapsille pidetään myös huonona, toiminnallisuutta sinne toivottaisiin lisää. Kaisaniemen puiston kunnostusta vanhemmat ovat odottaneet pitkään. Nykyisellään puistoa käyttävät vain harvat vanhemmat. Osa vanhemmista kuitenkin pitää puistosta ja ulkoilee siellä viikoittain esimerkiksi matkallaan kaupunkiin. Toiset vanhemmat taas pitävät Kaisaniemen puistoa liian ränsistyneenä ja siellä oleskelevien nuorten läsnäoloa uhkaavana. Kaksi alueen päiväkotia ulkoilee Kaisaniemen puistossa, joten näille perheille puisto on myös tullut tutummaksi (kuva 39).

Kuva 39. Kruununhaan toinen ruotsinkielinen päiväkotia ulkoilee Kaisaniemen puistossa (kuva Johanna Lilius).

Kirjanpuistikossa ei usein käydä. Puistoa pidetään liian pimeänä, eikä se osu perheiden kulkureiteille.

5.6. Mitä yhteistä Kruununhaan perheillä on?

Kruununhaassa näyttää asuvan taustaltaan ja elämänarvoiltaan jokseenkin erityyppisiä perheitä. Selkeimpänä perheitä yhdistävänä piirteenä näyttää olevan sosiaalisuus. Perheet arvostavat sitä, että ympärillä on ihmisiä ja elämää. Toinen yhdistävä tekijä on vähäinen autonkäyttö, jota pidetään yhtenä suurimpana keskustassa asumisen etuna. Yhteistä perheille on myös se, että he elävät aktiivista elämää liikkumalla paljon joko kaupungin sisällä tai sen ulkopuolella. Joitain yhteisiä piirteitä on myös löydettävissä elämäntyyliissä sekä suhtautumisessa keskustaan asuinympäristönä.

Enemmistö haastatelluista perheistä elää selkeästi urbaania elämää. He pitävät keskustaa ainoana mahdollisena asuinpaikkanaan. Maalle tai luontoon he eivät erityisemmin kaipaa, heille tärkeämpää on kaupungin sosiaalisuus ja katuelämä. Keskusta edustaa näille vanhemmille turvallisinta elinympäristöä. Turvalliseksi ympäristön tekee ihmisten paljous ja ympärivuorokautinen katuelämä. Erityisesti ystävien tai muun perheen läheisyys on tärkeä osa keskusta-asumista. Näissä perheissä on käytetty keskustan palveluita runsaasti ennen lasten tuloa ja vanhemmat käyvät edelleen lasten kanssa vakituisesti esim. kahviloissa, ravintoloissa tai näyttelyissä. Perheissä liikutaan pääosin kävellen tai julkisilla kulkuvälineillä. Autoa ei ole tai sitä käytetään harvoin. Urbanit vanhemmat ovat tyypillisesti korkeasti koulutettuja ja tekevät ns. luovaa työtä, esimerkiksi tutkijoina tai toimittajina. Heidän joukostaan löytyy kuitenkin myös vähemmän koulutettuja ja tavanomaisempaa työtä tekeviä. Niin sanotusti luovaa työtä tekevät työskentelevät pääosin kotona tai sitten työpaikka sijaitsee lähellä kotia. Työpaikan sijoittumista mahdollisimman lähelle kotia pidetään tärkeänä. Perheissä ei olla huolissaan lasten kasvuympäristöstä, vaan sitä pidetään monessa mielessä virikkeellisenä. Vanhemmista on myös tärkeää, että lapset kasvavat suvaitsevaisessa ilmapiirissä jotta heistä kasvaa suvaitsevaisia aikuisia. Liikennettä vanhemmat pitävät vaarallisena, mutta luottavat lastensa kykyyn liikkua kaupungissa. Asuminen on näillä perheillä kohtuullisen ahdasta, keskimäärin n. 20 m² per henkilö ja he asuvat joko omistusasunnoissa tai vuokralla. Heille on selkeästi tärkeämpää missä he asuvat kuin miten he asuvat. Tyypillisesti näissä perheissä on useampi lapsi.

Tämän tutkimuksen puitteissa kävi ilmi, että vaikka monet perheet painottavat auton vähäistä käyttöä, auto on joissain perheissä myös tärkeä liikkumisväline. Näissä perheissä autoa käytetään paitsi töihin mentäessä myös omiin ja lasten harrastuksiin kulkiessa (jotka

sijaitsevat paljolti oman asuinalueen ulkopuolella). Ruokaostokset tehdään ydinkeskustan ulkopuolella sijaitsevista marketeista. Äidit liikkuvat kaupungissa lasten kanssa aktiivisesti ja pääosin jalan. Näille vanhemmille on tärkeää antaa lapsilleen myös muunlaisia ympäristökokemuksia kuin mitä kaupunki tarjoaa ja he vierailevat mm. sukulaisten luona erilaisissa asuinympäristöissä. Myös lasten luontokokemukset ovat näissä perheissä tärkeitä. Keskusta ei ole heille ehdoton asuinalue, vaan he voisivat kuvitella asuvansa myös muunlaisessa ympäristössä.

Keskustassa asuu myös perinteisiä "sesonkikaupunkilaisia", joille niin kaupunkimainen elämäntapa kuin luonto on tärkeä osa elämää. Tyypillisesti nämä asukkaat ovat asuneet lapsuutensa keskustassa tai keskustan läheisyydessä kerrostalossa ja viettäneet kesänsä maalla. Syksyllä, talvella ja keväällä he ovat kaupungin aktiivisia käyttäjiä. Palveluiden käyttö on näissä perheissä usein lapsikeskeistä, saatetaan esimerkiksi mennä luistelemaan rautatien Jääpuistoon tai käydä lähialueen kirjastoissa. Vanhempien työpaikat sijaitsevat pääasiassa lähellä kotia, joten perheiden elämä pyörii hyvin vahvasti keskustassa. Mökille ja maaseudulle he kaipaavat niin itsensä kuin lastensa takia. Maalle nämä perheet eivät voisi kuvitella muuttavansa. Vaikka tämä ryhmä haluaa asua keskustassa, he suhtautuvat kaikkein kriittisimmin kaupunkiympäristöön lasten asuinalueena. Erityisesti heitä näyttää huolestuttavan virikkeiden puuttuminen. Myös suhtautuminen liikenteeseen on näissä perheissä kielteisempää kuin muissa ryhmissä ja liikennettä pidetään suurena vaarana. Autoa nämä perheet käyttävät maltillisesti kaupungissa, autoa he tarvitsevat ennen kaikkea maalle mentäessä.

5.7. Jätkäsaaren tai Kalasataman tulevia asukkaita?

Kruununhakalaisvanhemmilla on paljon ja osittain toisiinsa nähden ristiriitaisia mielipiteitä siitä, millaisiksi keskustan uudet asuinalueet tulisi rakentaa. Harva pitää uusia alueita houkuttelevina, useimmiten siitä syystä, että he arvostavat vanhaa arkkitehtuuria enemmän kuin uutta:

Kyl se suurin ongelma on et ei voi ees ajatella jotain Kalasatamaa tai jotain tollasta et sinne haluis ku näkee niinku ne suunnitelmat mitä sinne ollaan rakentamas (Isä)

...niinku se pyramiditalo... Niin kyl mäki sitä ihmettelen et ku ennenvanhaa et ku nää vanhat talot ne on niin kauniita ja kaikki rakastaa niitä ja ne on ihania sit ku katot noit jotain Merihakoja sun muita niin minkä takia tommonen kaunis sit ku ne tulee just aina noille merenrannoille viel niinku et ku kaikki tietää et kaikki viihtyy tuol Eiran suunnal et ku ne on ihani matalii villamaisia ne talot, niin miks ei voitais tehdä taas jotain asuinaluetta sit semmoseks et ei ku halutaan se betoniseinä mahdollisimman yksinkertanen laatikkotalo niin ei... (Äiti)

Monet pitävät kuitenkin ensisijaisen tärkeänä, että alueille on hyvät liikenneyhteydet. Myös alueen palveluihin tulisi kiinnittää huomiota. Alueella tulisi olla toimivat julkiset palvelut. Ihanteena olisi, että kaupat sijaitsisivat asuinrakennusten kivijaloissa, mutta moni uskoo tämän olevan lähinnä utopistista ajattelua tänä päivänä. Palveluiden toivotaan kuitenkin olevan monipuolisia, kauppvoja, kahviloita ja ravintoloita, jotta alueella olisi mahdollisimman paljon elämää. Alueen rantojen tulisi olla kaikille avoimia, jotta myös ne houkuttelisivat alueelle muita kuin alueen asukkaita. Erityisen tärkeänä monet pitävät sitä, että alueella olisi identiteettiä antavia paikkoja, kuten esim. hyvä ravintola, jonka kaikki tietävät:

...ravintolat tiedetään ja tunnetaan ja ne muodostaa vähän niinku jotenki sellasii kiinnekohtii ja maamerkkejä et ku tänne tullaan nii tiedetään Kolme Kruunua (Isä)

Tunnistettavuus, juuri jonkin paikan perusteella on tärkeää ja uusien alueiden anonyymiyttä pelätään. Uusien alueiden identiteetin puuttuminen on myös syy, miksi osa ei voisi kuvitella muuttavansa uudelle alueelle:

mä katon että siin menee oma aikansa ennenku asuinalueelle tulee sellanen henki et semmosen uuden asuinalueen kohdalla se on aika haasteellista (Äiti)

Monet kokevat, että alueet olisi rakennettava tiivisti ja kaupunkimaisesti. Toiset taas kokevat että alueet saisivat olla väljempää, eikä "niin täyteen ahdettuja". Yhden ison puiston sijasta alueella saisi olla paljon pieniä puistoja ja puistikkoja. Yleisvaikutelma alueella saisi olla vehreä:

Kyl mä ehkä tykkäisin et se ois se kokonaisuus sellanen vehree eikä niin et muuten on sit betonia ja asvalttia ja sit on vaan joku yks keskus mihin mennään et kyl se varmaan sitä yleist viihtyvyyttä nostaa et sä näät sitä vehreyttä vähän muuaallaki ku et sä kävelet jonneki keskelle puistoo (Äiti)

Lasten puistoihin tulisi kiinnittää huomiota, jotta niistä tulisi virikkeisiä. Puistotäti on palvelu, jota pidetään tärkeänä ja sitä toivotaan myös uusille alueille. Myös päivähoito on asia, jonka perheiden mukaan pitäisi toimia alueella kun sinne muutetaan.

Rakennusten julkisivujen suunnitteluun toivotaan kiinnitettävän huomiota:

Siinä julkisivun suunnittelussa vois olla jotain muuta kun DDR-talo se periaate mut nyt kai ne on aika kivoja tehny niitä terassitaloja se sopii aika hyvin siihen (Äiti)

Talojen julkisivujen tulisi ennen kaikkea olla vaihtelevia. Rakentamisen tulisi myös olla korkealaatuista, sillä monella on kuva siitä, että uusissa taloissa saattaa olla paljon rakennusvirheitä. Hyvin tärkeänä pidettiin myös siitä, että uusille alueille tulisi monipuolinen asukasrakenne, eli alueella tulisi olla niin vuokra-, omistus-, hitas- ja osaomistusasuntoja. Asuntojen pitäisi kruununhakalaisvanhempien mukaan myös olla kohtuuhintaisia.

6. HELSINGIN KESKUSTA LAPSIPERHEIDEN ASUINYMPÄRISTÖNÄ

Tässä luvussa tarkastelen miltä Helsingin keskusta näyttää lapsiperheen asuinpaikkana suunnittelun näkökulmasta, siis miten keskustan lapsiperheet huomioidaan sosiaalipalveluiden (luku 6.1), viheralueiden (luku 6.2) ja liikenteen (luku 6.3) suunnittelussa. Huomioin tarkastelussa niitä näkökantoja, jotka tulivat esille asukashaastatteluissa. Lisäksi tarkastelen millaisiksi ja kenelle Helsingin keskustan uusia alueita suunnitellaan (luku 6.4).

6.1. Perheiden sosiaalipalvelut

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto tarjoaa helsinkiläisille päivähoidon ja ylläpitää muita palveluita kuten perhetaloja, jotka ovat perheiden kohtaamispaikkoja sekä ohjatun toiminnan leikkipuistoja, joissa pienten lasten vanhemmat voivat viettää päiväänsä ja joissa järjestetään myös koululaisten iltapäivätoimintaa (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2008).

Koko Helsingissä on tällä hetkellä pula päiväkotipaikoista eikä keskusta ole tässä suhteessa mikään poikkeus. Ruuhkautunut tilanne johtuu Vironniemi-Ullanlinna-Taka-Töölö-päivähoitoalueen päällikön Ulla Lehtosen (2008) mukaan ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin hyvä työllisyystilanne houkuttelee äidit varhain takaisin töihin. Toiseksi on myös nähtävissä selkeä asennemuutos päivähoitoa kohtaan. Nykyään yhä useampi vanhempi pitää ihan pienen lapsen päivähoitossa kun tälle syntyy sisarus. Päiväkoti nähdään toisin sanoen tärkeänä lasten varhaiskasvatuksen kannalta. Keskustassa on pula erityisesti 1-vuotiaiden ja alle 1-vuotiaiden lasten paikoista Keskustassa päivähoitopaikkojen tarve pienenee hieman lasten tullessa vähän vanhemmaksi. Lehtonen (2008) arvelee sen johtuvan siitä, että tilatarpeen kasvaessa monet perheet muuttavat taloudellisista syistä muualle. Vironniemessä etsitään tällä hetkellä uusia tiloja päivähoiton eri muodoille. Hyvien tilojen löytäminen keskustasta on haasteellista ja sellaisten tilojen löytäminen, joihin liittyy oma piha, on erityisen haasteellista. Muitakin päivähoiton muotoja kuten kolmepäivähoitoa ja yksityisten hoitajien palkkaamista lisätään. Tällä hetkellä monet keskustassa asuvat perheet käyttävät yksityisiä hoitajia mikä johtuu paljolti huonosta päivähoitotilanteesta. Kolmepäivähoitossa ei ole tullut esiin sellaisia ongelmia, että perheiden tilat olisivat liian pienet. Mobiilipäiväkoteja Helsinkiin ei Lehtosen (2008) mukaan suunnitella.

Tämän tutkielman tarkastelualueella on yksi perhetalo ja neljä ohjatun toiminnan leikkipuistoa (LP Haukka, LP Seppä, LP Ruoholahti sekä LP Taivallahti). Näistä yksi, LP Taivallahti tarjoaa sisätilat pienten lasten vanhemmille jokaisena arki-aamupäivänä. LP Seppä sekä LP Taivallahti kuuluvat kaupungin eniten käytettyihin leikkipuistoihin (Siukola 2007:50–51). Koko Helsingissä on 71 leikkipuistoa. Monet tähän tutkimukseen osallistuneet perheet pitivät keskustassa sijaitsevien ohjatun toiminnan leikkipuistojen määrää liian pienenä ja monet toivovat, että Kaisaniemen puiston uudistamisen yhteydessä alueelle olisi myös saatu leikkipuisto. Tällainen oli sosiaaliviraston perheiden palveluiden suunnitelmassa alun perin tarkoitus tehdä. Leikkipuistosta kuitenkin luovuttiin, koska sosiaalilautakunnan hyväksymän palveluverkkokriteerin perusteella "uudet leikkipuistot rakennetaan alueille, joissa on paljon pieniä ja kouluikäisiä lapsia, lapsiperheitä ja varhaisen tuen ja perhetyön tarvetta" ja koska "Kaisaniemen puistoon suunniteltu leikkipuisto ei täytä leikkipuistojen palveluverkon uusien leikkipuistojen rakentamista koskevia kriteerejä". Vironniemen peruspiirissä ei sosiaaliviraston arvion mukaan ole "tarvetta leikkipuistojen nykyisen toiminta-ajatuksen mukaiseen toimintaan". Lasten määrä on myös väestöennusteen mukaan laskussa. Kaisaniemeen ei ole myöskään tulossa muita yhteistyötahoja (Päätösluettelonote 2007). Päätösluettelonotteessa (2007) mainitaan, että LP Linja sijaitsee Kalliossa Toisella Linjalla ja että Eteläisen Helsingin alueella sijaitsee paitsi jo mainitut puistot myös LP Lahnelahti Lauttasaaressa. Myös Jätkäsaareen ja Kalasatamaan rakennetaan mahdollisesti leikkipuistot (Päätösluettelonote 2007).

Puistotätejä, eli yksityisiä pienten lasten ulkoiluttajia, on eteläisessä perhekeskuksessa 10, eli huomattavasti enemmän kuin muissa perhekeskuksissa (Siukola 2007:54/65). Puistotädit ovat yksityisiä hoitajia, jotka hoitavat lapsia puistossa joko aamupäivisin tai iltopäivisin tai molempina aikoina (Luomanen 2008).

6.2. Viheralueet

Suhteessa muihin suurpiireihin eteläisen suurpiirin maankäytöstä kohtuullisen suuri osa, noin 31 prosenttia, on osoitettu viheralueeksi. Esimerkiksi pientalovaltaisessa pohjoisessa suurpiirissä vastaava luku on 22 prosenttia (Helsinki alueittain 2006). Todellisuudessa pohjoinen suurpiiri on luonnollisesti huomattavasti vihreämpi pientalopihojensa ansiosta. Eteläisen suurpiirin viheralueet ovat kuitenkin jakautuneet suhteellisen epätasaisesti.

Vironnimen peruspiirissä on vain n. 11 prosenttia viheralueita, kun taas Taka-Töölössä viheralueiden osuus maankäytöstä on lähes 50 prosenttia. Vastaava luku Ullanlinnassa on n. 32 prosenttia, Kampinmalmissa n. 22 prosenttia ja Lauttasaassa n. 41 prosenttia (Helsinki alueittain 2006).

Helsingin puistoja suunniteltaessa otetaan eteläisen suurpiirin aluesuunnittelijan Jussi Luomasen (2008) mukaan huomioon Helsingin kaupungin tietokeskuksen tilastoennusteet. Ydinkeskustan puistojen erityispiirteenä on se, että ne eivät ole selkeästi profiloituneet tietyn tyyppiseksi puistoiksi, vaan niissä on usein monia eri toimintoja. Toisin sanoen niissä voi vain istuskella tai niissä voi leikkiä. Keskustan leikkipuistojen erityispiirteenä taas on, että ne palvelevat monessa tapauksessa myös sosiaaliviraston päiväkoteja tai jonkin muun hoitoa järjestävän tahon kuten perhepäivähoitajan tarpeita. Keskustan päiväkodit sijaitsevat usein kerrostalossa, jossa ei ole oleskeluun soveltuvaa pihaa (tai taloyhtiö ei anna lupaa rakentaa pihalle sopivia oleskelutiloja). Siksi päiväkodit joutuvat ulkoilemaan kaupungin puistoissa. Kuten sanottua myös puistotädit ovat erityisesti keskustalle tyypillinen palvelu. Keskustan leikkipuistot eivät siten ole koko päivän julkisessa käytössä. Tämä aiheuttaa Luomasen (2008) mukaan joskus ongelmia. Tietyissä puistoissa on syntynyt jopa aika kriittisiä tilanteita puistotätien ja vanhempien välille puiston käytöstä.

Rakennusvirastossa on huomattu, että keskustan puistoissa riittää erityisesti pieniä leikkijöitä. Uutena trendinä on tullut esiin se, että pienten lasten ryhmät päiväkodeissa kasvavat kun yhä useampi pariskunta jää asumaan pieneen asuntoon vielä ensimmäisen lapsen synnyttyä. Keskustan vanhemmilta tulee Rakennusvirastoon palautetta lähinnä puistosuunnitteluun liittyen. Esim. huumeruiskut eivät ole keskustalle tyypillinen ongelma ja järjestyshäiriöt ovat toisaalta rajoittuneet tiettyihin puistoihin (Luomanen 2008).

Keskustan puistoja haluttaisiin suunnitella verkostomaisesti, siten että tiettyä aluetta palvelisivat monet eri puistot, joilla olisi oma käyttötarkoituksensa. Näin alueelle saataisiin koko asukasohjaa palvelevia puistoja, esim. vanhuksille rauhallisempia istuskeluun suunnattuja puistoja ja pienille ja isommille lapsille suunnattuja puistoja, joissa on kullekin ikäryhmälle sopivia leikkivälineitä. Asukkaat ovat kuitenkin vastustaneet tällaista ajattelua esim. Liisanpuistikon ja Kapteenin puistikon suunnittelun yhteydessä. Näissä ei alun perin ole ollut leikkipaikkaa, mutta 1970-luvun suunnitteluperiaatteen ”puistot kuuluvat lapsille ja

lapset kuuluvat puistoon” mukaan leikkipaikkoja on rakennettu moneen keskustan puistoon. Kruununhaan Liisanpuistikon suunnittelun yhteydessä aluesuunnittelija edusti ”verkostoajattelua” ja toi esiin historiallisen aspektin. Hän oli ajatellut, ettei puistoon tulisi leikkivälineitä, vaan että puisto olisi profiloitunut istuskeluun ja kukkien katseluun. Asukasyhdistyksen toiveesta puistoon kuitenkin sijoitetaan keinut. Puistoon on myös tulossa tyhjää tilaa, jossa voi esim. pelata petankia tai krokettia. Alkuperäisenä ajatuksena kuitenkin oli se, että Tervasaari olisi ollut alueella isompi satelliitti, jossa olisi leikkipuisto. Leikkipuistoja olisivat olleet myös Kirjanpuistikko ja Säätyalonpuistikko. Säätyalonpuistikkoa vaivaa Luomasen (2008) mukaan monen muun keskustan puiston lailla suunnitteluideaalien ja käytön yhteentörmäys, sillä Säätyalon puistikkoa (kuva 40) ei alun perin ole suunniteltu leikkipuistoksi.

Kuva 40. Säätyalon puistikko on suosittu arkiamuusin. Silloin puistossa ulkoilee päiväkotien puistotädit, perhepäivähoitajat ja vanhemmat lapsineen. Tällä kertaa päiväkotia ei ole paikalla (kuva Johanna Lilius).

Suurin Kruununhakaa koskeva satsaus on Kaisaniemen puisto, johon suunnitellaan iso leikkipuisto. Kaisaniemen puiston ongelmana on tien ylitys, mutta se soveltuu ainakin koululaisille ilman saattajaa (Luomanen 2008).

Asukkaiden toivomus luonnonomaisesta puistosta on tuotu esiin, paitsi kruununhakalaisvanhempien keskuudessa, myös Kaupunkisuunnitteluviraston Ruoholahteen tehdyn arvioinnin yhteydessä. Ruoholahtelaislapset (ja myös aikuiset) toivoisivat luonnonkiviä ja puita joissa voi kiipeillä ja joihin voi rakentaa majoja (Länsisatama 2006). Aluesuunnittelijan mukaan tällaiset toiveet on vaikea toteuttaa ensinnäkin siksi, että ne ovat

usein abstrakteja, eikä luonnonmukaisuutta varsinaisesti osata kuvata. Toisaalta luonnonmukaiset alueet eivät kestä kulutusta, minkä vuoksi ne soveltuvat huonosti leikkipaikoiksi väkitiheillä paikoilla. Kaupungissa turvallisuus on myös sellainen aspekti, johon mm. poliisi kiinnittää huomiota, ts. ”raiskauspensaita” eli luonnollisesti kasvavia korkeita pensaita ei mielellään istuteta (Luomanen 2008).

6.3. Liikenne, saasteet ja melu

Keskustan läpi kulkevat päivittäiset liikennemäärät ovat suuret. Hakaniemen sillan ylittää arkisin yli 40 000 ajoneuvoa ja Pitkänsillan yli 35 000 ajoneuvoa. Töölössä Mechelininkadulla ajaa yli 25 000 ajoneuvoa päivittäin ja Runeberginkadulla yli 20 000 ajoneuvoa. Lapinlahden sillan ylittää lähes 60 000 ajoneuvoa päivittäin. Vertailuna Turunväylää ajaa päivittäin noin 36 000 ajoneuvoa ja Länsiväylää 70 000 ajoneuvoa (Kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnitteluosasto 2007). Aikuisen valmiudet selviytyä liikenteessä lapsella on vasta 15-vuotiaana. Eniten liikenneonnettomuuksiin joutuvat kouluikäiset ja useimmiten he liikkuvat jalan onnettomuuden sattuessa. Helsingissä ei kuitenkaan tapahdu kuolemaan johtavia liikenneonnettomuuksia suhteessa yhtä usein kuin Helsingin ulkopuolella. Kuitenkin Helsingin keskustassa lapsen riski joutua liikenneonnettomuuteen on huomattavasti suurempi kuin muualla maassa. Jalan kulkevan lapsen (0-14v) onnettomuusriski on keskustassa 69 (Uhrin/100 000 asukasta), mutta 23 (Uhrin/100 000 asukasta) esikaupungissa. Keskustassa käydään kuitenkin koulua esikaupungeista, mikä osittain vaikuttaa riskiluvun suurentumiseen. Asukaslukuun suhteutettuna pyöräilevän lapsen riski joutua liikenneonnettomuuteen on suurempi esikaupungissa kuin kantakaupungissa. Mutta todellinen onnettomuusriski on kuitenkin suurempi kantakaupungissa, sillä todennäköisesti kantakaupungissa lapset pyöräilevät vähemmän kuin esikaupunkialueilla. Koulupäivän aikana tapahtuvat lasten liikenneonnettomuudet keskittyvät kantakaupungissa vilkkaiden pääväylien ja kokoojakatujen suojateille. Liikennenopeuksilla on merkitystä. Ihmisen kuolemanvaara lähes kolminkertaistuu kun auton nopeus kasvaa 30 km/h:sta 40km/h:een tai 50km/h:een (Nieminen 2004).

Helsingin keskustan liikennesuunnittelussa ei erityisesti keskitytä lasten turvallisuuteen, sillä lisääntynyt liikenneturvallisuus palvelee keskustan liikennesuunnittelijan Pekka Nikulaisen

(2008) mukaan luonnollisesti kaikkia liikenteessä liikkuvia. Päiväkotien ja koulujen lähialueet ovat kuitenkin keskustan alueella erikoistarkastelussa mitä liikenneturvallisuuteen tulee. Hidasteita kantakaupunkiin ei liikennesuunnitteluosaston linjan mukaan rakenneta, ellei kriteeristö, koulu tai päiväkotiki samalla kadulla täyty. Hidasteiden laajemman rakentamisen ongelmana on myös se, että niitä ei voida rakentaa kaikille tonttikaduille kustannussyistä. Jos hidasteita tehdään ainoastaan joillekin kaduille, tulisi liikenneosastolla olla jokin erityinen kriteeri, jonka perusteella niitä tehdään juuri näille kaduille, sillä muuten hidasteita pitäisi toteuttaa kaikkialla. Esikaupungeissa kriteeristö on löysempi. Kantakaupungissa ongelmana on myös historiallisuus, esim. Kruununhaassa katujen suojele saattaa estää hidasteiden rakentamisen. Nikulaisen (2008) mukaan tällä hetkellä on kuitenkin paineita rakentaa enemmän hidasteita keskustassa ja siksi liikennesuunnitteluosastolla pohditaan uutta linjanvetoa kantakaupungin hidastepolitiikassa. Päätettävänä on kuitenkin vielä, lähdetäänkö niitä rakentamaan jokaiselle kadulle tietyllä välillä tai niihin paikkoihin, joissa on onnettomuuspaikkoja. Suunnitelmia on jo tehty koalueelle Punavuoreen.

Tärkeä liikenneturvallisuutta lisäävä toimenpide tehtiin vuonna 2004, jolloin asuinalueiden nopeusrajoitukset alennettiin 40 km/h 30 km/h:een. Tällä hetkellä automaattista liikennevalvontaa ollaan lisäämässä. Tänä vuonna kantakaupunkiin tullaan sijoittamaan siirrettäviä nopeusnäyttöjä, joita pidetään eri kohteissa pari kuukautta. Tällä tavoin pyritään saamaan autoilijat huomioimaan nopeutensa. Nopeus on Nikulaisen (2008) mukaan ongelma lähes kaikilla keskustan alueilla. Ennen kaikkea kyse on asennekasvatuksesta. Kantakaupungin liikenneverkon yksi etu on kuitenkin tasa-arvoristeykset, jotka pakottavat autoilijoita hidastamaan vauhtia risteyksissä.

Nikulainen (2008) uskoo, että keskustatunnelin myötä liikenneturvallisuus parantuisi vähentyneen liikenteen ansiosta. Hän ei tue monien hankkeen vastustajien väitettä, jonka mukaan keskustatunneli tulisi entisestään lisäämään liikennettä kantakaupungissa. Kantakaupungissa liikennemäärät eivät ole juurikaan lisääntyneet kymmeneen vuosiin. Sen sijaan poikittaisliikenne on lisääntynyt. Kävelykeskustan suurentamista ei tällä hetkellä suunnitella, sillä jotta siihen pystyttäisiin, liikenteelle olisi osoitettava toinen reitti. Tietulleja Helsinkiin ei liikennesuunnitteluosaston näkemyksen mukaan tarvita.

Liikenne synnyttää ilmansaasteita ja melua. YTV:n keskustassa sijaitsevilla mittauspisteillä vuorokausipitoisuuden raja-arvot hengitettävälle hiukkasille ylittyi vuonna 2006 (Myllynen et

al. 2007:19). Myös melu on Helsingin keskustassa ongelma. Uusien asumisen, virkistysalueiden ja hoito- tai oppilaitosten ulkopuolisilla alueilla tulisi Valtioneuvoston päätöksen mukaan melutason pysyä päiväsaikaan 55 dB:ssä (Melutason ohjeavot 2008). Yli 60 dB vuorokausimelutasoa ylittäviä alueita on keskustassa erityisesti Kruununhaassa, Etu- ja Taka-Töölössä sekä Kampissa (Helsingin kaupungin meluselvitys 2008).

6.4. Helsingin keskustan uudet alueet - Jätkäsaari ja Kalasatama

Jätkäsaaren suunnittelun yhtenä tavoitteena on ”rakentaa kaupunginosa, jossa lapsiperheet viihtyvät” (Jätkäsaaren... 2008:4). Jätkäsaaren projektipäällikön Matti Kaijansinkon (2008) mukaan tarve suunnitella lapsiperheille on syntynyt nimenomaan siitä yleisestä keskustelusta, mitä Helsingissä on viimeisten vuosien aikana käyty ja edelleen käydään. Tarve näkyy myös tilastoissa, sillä Helsinki menettää jatkuvasti lapsiperheitä. Siksi Helsinkiin on suunniteltava lapsiperheitä houkuttelevia asuinalueita. Kaijansinkko (2008) pitää myös todennäköisenä, että Tukholmassa näkyvä trendi, eli keskustan suosion kasvu lapsiperheiden keskuudessa, tulee viiveellä Suomeen. Myös bensiinin hinnan nousu tulee hänen mukaan todennäköisesti herättämään kiinnostusta asua lähempänä työpaikkaa. Kaijansinkko (2008) ei usko, että Helsingistä poismuuttaneiden lapsiperheiden muuton syynä on ainoastaan ns. Nurmijärvi-ilmiö, vaan muuttojen takana on ennen kaikkea se, ettei perheillä ole varaa ostaa riittävästi neliöitä Helsingissä. Varsinkin kantakaupungissa tämä käy hänen mukaansa selvästi ilmi. Esim. Kampin alueella on vielä tarvetta 1-3-vuotiaiden päiväkotipaikoille, mutta tämän jälkeen asunnot käyvät perheille liian pieniksi ja ne muuttavat pois. Hän uskoo, että Suomestakin löytyy ”urbaaneja” perheitä, vaikka Suomi on urbanisoitunut myöhään. Kaikki eivät halua asua omakotitalossa, johon liittyy paljon lisätöitä kuten lumitöitä. Se, miten paljon lapsiperheitä alueelle lopulta muuttaa riippuu sen sijaan jonkin verran siitä, miksi alueen asuntorakenne muodostuu. Jätkäsaaren toivotaan tarpeeksi isoja asuntoja, vaikka rakennuttajat haluavatkin rakentaa paljon pieniä asuntoja. Tarpeeksi isot asunnot ovat kuitenkin Kaijansinkon (2008) mukaan edellytys lapsiperheiden houkuttelemiselle. Sosiaalisessa asuntotuotannossa tilanne on hieman erilainen, sillä isojen asuntojen vuokrat ovat usein niin korkeat, että ne, jotka pystyvät ne maksamaan pystyvät myös ostamaan itselleen oman asunnon. Hitas-asuntojen odotetaan tuovan alueelle keskiluokkaisia perheitä.

Kaijansinkon (2008) mukaan lapsiperheiden keskusta-asumisen suurin ongelma on liikenneturvallisuus. Siksi juuri tähän on panostettu erityisesti Jätkäsaaren suunnittelussa.

Kokoojakatujen varteen tulee ylikulkusillat, joten Jätkäsaarella on mahdollista liikkua ilman, että vilkkaasti liikennöityjä katuja tarvitsee ylittää. Mitään varsinaista ”lapsiselvitystä” kaavan yhteydessä ei ole tehty, mutta sen sijaan suunnittelussa on hyödynnetty Ruoholahden asukkaiden kokemuksia. Suunnittelijat ovat mm. paneutuneet Ruoholahden lasten ja nuorten mielipaikkoihin. Hyvin yleisesti miellyttäviksi ruoholahtelais- nuoret ja lapset kokivat leikkipaikat, joita Ruoholahdessa on onnistuneesti ”levitetty” ympäri aluetta. Omat pihat, vaikka nekin ovat hyvin suunniteltuja, eivät olleet ihan yhtä suosittuja. Jätkäsaarella kaikkien kortteleiden pihoilta tulee leikkipaikka ja se sijoitetaan pihan valoisimpaan kohtaan. Alueelle on myös suunniteltu suuri aluepuisto, eli Hyvänolonpuisto, joka kulkee alueen läpi. Puisto on saavutettavissa siten, ettei katuja tarvitse ylittää. Puistoa ympäröivät asuintalot, jolloin sosiaalinen kontrolli luo turvallisuutta. Ajatuksena on, että lapset voivat turvallisesti leikkiä Hyvänolonpuistossa myös yksin. Puistossa voi siis leikkiä ilman että autoja pitää varoa ja sinne tullaan sijoittamaan myös erilaisia ”paikkoja” kuten pulkkamäki. Idea pulkkamäestä on tulosta yhteistyöstä Ruoholahden asukkaiden kanssa. Jätkäsaaren rakennetaan myös uimaranta. Tämä oli ensimmäinen asia, jota Ruoholahden asukkaat toivoivat alueelle.

Ruoholahdessa on pääkaupungin mittakaavassa erittäin vähän autoja. Tämä tosiasia sekä ruoholahtelaisten kertomukset siitä, etteivät he halua omistaa autoa ekologisista syistä, eivätkä siksi että autolle ei ole tarvetta kun metroasema sijaitsee kodin lähellä ja kaupunkiin voi kävellä, on vaikuttanut siihen, että myös Jätkäsaarella pyritään pieneen autotiheyteen. Ajatuksena on, että julkinen liikenne toimii heti, kun ensimmäiset asukkaat muuttavat alueelle, jolloin sen käyttöön totutaan heti. Todennäköisesti City Car Club-yhteisautojärjestelmää tullaan myös toteuttamaan siten, että City Car Clubin autopaikkoja tulee jokaisen korttelin yhteyteen (Kaijansinkko 2008).

Jätkäsaaresta on varattu paikkoja kouluille ja päiväkodeille. Päiväkodeilla on useimmiten omat pihat, mutta kuinka moni päiväkodeista lopuksi toteutetaan ja millä aikataululla on Kaijansinkon (2008) mukaan toinen kysymys. Jossain määrin lapset tulevat todennäköisesti käymään myös Ruoholahdessa päiväkodeissa.

Jätkäsaaren toinen tavoite, urbaanisuus, tarkoittaa Kaijansinkon (2008) mukaan ”tiettyä määrää ihmisiä neliökilometrin alueella, jotta palvelut saavutetaan kävelyetäisyydellä ja jos ei saavuteta kävelyetäisyydellä niin sitten ratikalla”. Helsingissä urbaania on Kaijansinkon

mukaan se, että sinne tulee ratikka. Urbaniksi Jätkäsaaren tekee myös asemakaava, joka koostuu suljetuista kortteleista ja kaduista. Kadunvarsikaupat liittyvät urbaanisuuteen. Tässä on Kaijansinkon (2008) mukaan epäonnistuttu Ruoholahdessa, mutta Ruoholahdesta poiketen Jätkäsaaren kaavamääräyksiin kirjataan että "tulee rakentaa eikä saa rakentaa" liiketilaa. Liiketiloihin on myös panostettava esim. siten, että niissä on isot lasipinnat ja tavallista korkeampi huonekorkeus. Monet yritykset eivät Kaijansinkon (2008) mukaan koskaan mene kauppakeskukseen ja hän kysyykin ”oletko koskaan nähnyt kauppakeskuksessa hyvää ravintolaa?”. Jätkäsaassa tullaan myös kokeilemaan uudenlaista kaupankäyntiä, jossa alueen päivittäistavarakauppaan voi tilata netin kautta esim. saappaat kokoa 46. Alueella tulee myös sijaitsemaan monia sellaisia palveluita, jotka todennäköisesti tulevat houkuttelemaan myös muita kuin alueen asukkaita. Jätkäsaassa sijaitsevaan ”bunkkeriin” tullaan todennäköisesti sijoittamaan paitsi liikuntakeskus myös nuorisoasiainkeskuksen ja kulttuurikeskuksen tiloja. Alueen identiteetti tai omaleimaisuus tulee todennäköisesti rakentumaan paitsi autottomuuden myös uuden kaupankäyntikulttuurin ja alueella olevien muiden palveluiden kautta. Alueelle tulee myös kirkko, joka on olemassa erityisesti purjehtijoita varten. ”Merikirkko” tulee kuitenkin varmaan olemaan mielenkiintoinen myös muille kaupungin asukkaille. Identiteettiä antavat myös pienet torit, jotka sijoittuvat asuinrakennusten yhteyteen (Kaijansinkko 2008).

Useat kruununhakalaisvanhemmat moittivat nykyarkkitehtuuria. Kaijansinkon (2008) mukaan mitään vanhaa tyyliä jäljitteleviä rakennuksia Jätkäsaareen ei tulla suunnittelemaan. Sellaisten suunnitteleminen on ”Kansallisteatterin lavastajien duunia”. Tähän liittyy ensisijaisesti se, että arkkitehtuurin tulee olla ajanmukaista ja edustaa omaa aikaansa. Toisaalta vanhoissa taloissa ei esim. ole parvekkeita. Näitä halutaan rakentaa uusin taloihin, sillä ne ovat asukkaille suuri etu. Kantakaupunkimaista kerrostunutta rakennetta uudella alueella on vaikea toteuttaa, sillä ei ole järkevää jättää tontteja rakentamatta, vaikka se todennäköisesti rikastuttaisi kaupunkikuvaa.

Kalasadamaa ei ole suunniteltu erityisesti lapsiperheille, vaan kaiken näköisille ihmiselle tulotasoon tai elämäntilanteeseen riippumatta. Kalasadaman Projektipäällikkö Mikael Sundman (2008) uskoo, että yleispätevä kaupunkirakenne, joka on kaikkien tavoitettavissa, on parempi ratkaisu kuin tietylle asukasryhmälle suunniteltu ympäristö. Kalasadaman on ajateltu houkuttelevan ihmisiä, jotka preferoivat asumisessaan läheisyyttä keskustaan, hyvää julkista liikennettä, merellistä asumista sekä monipuolista asukas- ja kaupunkirakennetta.

Kalasadamaan uskotaan kuitenkin muuttavan huomattava määrä asukkaita lähialueilla, sillä tutkimusten mukaan uusille alueille muuttaa tavallisesti noin puolet asukkaista kolmen kilometrin säteeltä. Kruununhaan, Kluuvin, Sörnäisen, Hermannin, Vallilan, Harjun ja Kulosaaren pienistä asunnoista odotetaan siis uusia asukkaita. Kuten sanottua, suunnittelussa ei kiinnitetä erityistä huomiota minkään erityisen asukasryhmän tarpeisiin, vaan alue pyritään rakentamaan kaikille toimivaksi. Alueelle tulee paljon perinteisiä korttelitaloja, joissa on isoja suojaisia piha-alueita. Lisäksi alueelle on suunniteltu 500 pientaloa, joissa on oma piha. Tiettyjä osa-alueita ei kuitenkaan ole ajateltu lapsiperheille sopiviksi, kuten metroaseman yhteyteen rakennettavat tornitalot ja toimitilarakennusten yhteyteen suunnitellut asunnot. Alueelle suunnitellaan kouluja ja päiväkoteja, joilla on omat pihat, sekä alueen alkuvaiheeseen sijoittuvaa päivähoitopaikkojen ruuhkaa varten korttelipäiväkoteja. Kalasatamassa julkinen liikenne on tärkeässä asemassa. Arabianrannassa, jonne kantakaupungin läheisyydestä johtuen suunniteltiin vähemmän autopaikkoja kuin muille uusille alueille, asukkaat ovat valittaneet autopaikkojen riittämättömyydestä. Sundmanin (2008) mukaan asukkaiden on kuitenkin hyväksyttävä se tosiasia, että kantakaupungin läheisyydessä sijaitsevalla alueella, jossa on toimiva julkinen liikenne, on oltava valmis etsimään autopaikkaa aivan kuten vanhassa kantakaupungissa. Hän pitää yksiselitteisenä sitä, että mitä vähemmän autoja sitä parempi kaupunki. Kantakaupunkimaisuuteen liittyy Sundmanin (2008) mukaan kuitenkin se, että autolla pääsee joka oven eteen autolla. Autolla pitää, jalankulkijoiden ehdoilla, päästä ajamaan korttelin ympäri. Umpikujat liittyvät esikaupunkeihin. Lapsiperheiden näkökulmasta alueen mahdollisiin vaaroihin ei ole suunnittelussa keskitytty olennaisesti. Sundmanista (2008) on selvää, että keskustaympäristö sisältää paljon vaaroja. Esimerkiksi Hammarby Sjöstadin vesialueisiin liittyvään kritiikkiin Sundman (2008) tuumii, että lapsille on laitettava pelastusliivit, jos vettä pelkää liikaa. Vaaroja ei hänen mukaansa voida kokonaan eliminoida.

Sundman (2008) ei myöskään voisi kuvitella että Kalasadamaan rakennettaisiin ”vanhantyyllisiä rakennuksia”. Projektipäällikkö pitää sitä epäsopivana lähinnä siksi, että jokaisella ajalla on ominainen tyylinsä ja talot heijastavat sitä aikaa ja yhteiskuntaa, johon ne syntyvät. Arkkitehtuuri tulee kuitenkin olemaan vaihtelevaa, sillä jokaisen talon suunnittelee eri arkkitehti. Kalasataman osa-alueet suunnitellaan myös erilaisiksi, mikä tukee omaleimaisten alueiden syntymistä.

Kalasadamaan varataan tilaa palveluille metroaseman yhteyteen ja asuintalojen kivijalkoihin. Kahvilan- ja ravintolan pitäjiä alueelle houkutellaan siten, että tiettyihin kaavaan merkittyihin taloihin on rakennettava perusinfrastruktuuri ravintolaa tai kahvilaa varten. Kalasadaman asuinrakennusten yhteyteen on tarkoitus talon asukkaille yhteisiä terassi/saunaosastoja. Samoin alueelle rakennetaan kaikille asukkaille avoin asukaskeskus, jota asukkaat rahoittavat itse. Asukaskeskuksessa tulee olemaan tiloja esim. lasten kerhoja tai joogatunteja varten. Sundman (2008) suhtautuu hieman epäilevästi Sosiaaliviraston varaukseen mahdollista leikkipuistoa varten, mutta vakuuttaa, että siihen on tarvittaessa tilaa. Kalasadaman virkistysalueet sijoittuvat pääosin alueen reunoille. Tärkein virkistysreitti tulee sijoittumaan rantaan. Alueen keskelle suunnitellaan Tukholman Kungsträdgårdenia muistuttava alue, eli urbaania puistoa, jossa on paljon kovaa pintaa ja vähän istutuksia. Lapset on ajateltu viihtyvän omilla pihoillaan, sillä projektipäällikkö ei usko, että kovin moni vanhempi päästää lapsensa alle 7-8-vuotiaana liikkumaan alueella yksin. Muuten on ajateltu, että vanhemmat menevät yhdessä lastensa kanssa kävelylle alueen ranta-alueille tai laajemmille virkistysalueille.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Viimeisten 100 vuoden aikana on suunniteltu erityyppisiä asuin- ja elinympäristöjä. 1900-luvun alussa asutopula ja kurjat asuinolot kaupunkikeskustoissa synnyttivät tarpeen rakentaa kaupungin ulkopuolelle väljempää ja terveellisempää asuin ympäristöä. Vahva esikaupungistumisalto ja funkkisihanteiden toteuttaminen sai kuitenkin vähitellen antaa tilaa tiiviimmälle ja kaupunkimaisemmalle rakentamiselle. Maaresurssien eheytyessä kaupunkia on alettu rakentaa sisään päin, kuten ilmiötä Tukholmassa kutsutaan. Tukholman keskustaan on rakennettu laajoja asuinalueita satama- ja rautatietoimintojen siirtyessä muualle ja uusia alueita on edelleen suunnitteilla. Myös Helsingin keskustassa on tarkoitus parin vuoden sisällä alkaa rakentaa uusia asuntoja lähes 30 000 asukkaalle. Tyypillistä uusille alueille niin Tukholmassa kuin Helsingissä on, että suunnittelun tavoitteena on synnyttää urbaaneja alueita mm. käyttämällä perinteistä ruutukaavaa ja sijoittamalla liiketiloja rakennusten kivijalkoihin.

1900-luvun loppupuolella kaupunkikeskustat ovat olleet monen kehityksen kohteena. Ruotsalaisiin kaupunkikeskustoihin on syntynyt "caffé latte kaupunkia", jolla viitataan elävään ja vilkkaaseen kaupunkielämään (Nyström 2006a). Ruotsissa kaupunkikeskustojen elävöittämiseen on haluttu panostaa mm. liikennettä vähentämällä. Tällainen kaupunki ei ole houkutelut puoleensa ainoastaan "sinkkuja" ja "dinkkuja", tai 55+-vuotiaita, vaan sen aktiivisiksi käyttäjiksi ovat tulleet myös lapsiperheet.

Miksi perheet ovat valinneet Tukholman keskustan asuinalueeseen? Siihen ovat vaikuttaneet monet eri tekijät. Yhtäältä Tukholman keskustassa on paljon omistusasuntoja ja toisaalta keskustaan on rakennettu paljon uusia asuntoja. Tämä on merkittävää asutopulasta kärsivässä kaupungissa, jossa vuokra-asunnon saaminen on suuri haaste. Syntyvyys on Tukholman keskustassa kaupungin korkein. Tukholman keskustassa äidit ovat korkeasti koulutettuja ja lapset saadaan myöhään. Nuoret korkeasti koulutetut naiset siis haluavat edetä työelämässä ennen lasten saantia. Kontulan (2004:79-80) väite, jonka mukaan nämä vanhemmat saivat vain yhden lapsen, ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä Tukholman keskustassa asuu paljon kaksilapsisia perheitä. Ruotsissa on tavallista, että äidit ovat töissä (Haataja & Nyberg 2005:139). Tämä luonnollisesti vähentää vanhempien ja lasten yhteistä aikaa, mikä lapsiperheissä on kuitenkin arvokas asia (esim. Kontula 2004:59). Tämä näkyy Tukholman keskustassa asuvien perheiden asumisessa, sillä asunnon valintaan näyttää

vaikuttavan olennaisesti sen sijainti suhteessa työpaikan sijaintiin. Matkat eivät syö perheiden aikaresursseja. Isät osallistuvat aktiivisemmin lastenhoitoon Tukholman keskustassa ainakin isyysloman ajan. Johtuuko tämä osittain siitä, että keskustassa on runsaasti tekemistä kotona oleville vanhemmille lapsineen? Perheet ovat nimittäin sijoittuneet Tukholmaan keskustaan myös siksi, että kaikki on lähellä. Paitsi että päiväkodit ja koulut sekä päivittäistavarakaupat sijaitsevat lähellä, perheet arvostavat esim. Hagelbergin & Lindgrenin (2005:27-28) mukaan myös viihdepalveluiden läheisyyttä.

Helsingin keskusta ei toistaiseksi ole nostanut suosiotaan lapsiperheiden keskuudessa Tukholman tavoin. Toisaalta syntyvyys on Helsingissä laskenut viimeisten kymmenen vuoden aikana, mutta Tukholmassa se on noussut. Helsingin keskustassa syntyvyys ei ole laskenut yhtä paljon kuin esikaupungeissa. Mutta vaikka syntyvyys on keskustassa suhteellisen korkea, muuttaa moni perhe keskustasta lasten kasvaessa. Junton (2002:297) mukaan asuinalueita leimaavat pääkaupunkiseudulla joko perheellisten tai sinkkujen elämäntyylit. Perheet muuttavat esikaupunkeihin ja keskustaan jäävät sinkut. Lapsiperheitä onkin suhteessa vähän Helsingin keskustassa. Keskustassa näkyy selkeästi, että pienten lasten perheissä muuttoalttius on tavallisesti korkea. Kouluikäisten vanhemmat ovat sen sijaan yleensä vakiinnuttaneet asemansa ja muutot harvenevat (Laakso 1995:17-18). Voidaan olettaa, että keskustassa asutaan ensimmäisen lapsen synnyttyä usein pienissä asunnoissa, joista muutetaan eteenpäin alueille, joilta saadaan lisää neliöitä tai omakotitalo. Kuinka usein perheet haluaisivat jäädä keskustaan, mutta muuttavat muualle taloudellisista syistä? Perheiden todellisten muuttosyiden tutkiminen olisi varmasti antanut mielenkiintoisia näkökulmia Helsingin keskustan uusien alueiden, Jätkäsaaren ja Kalasataman suunnitteluun.

Helsingin keskustassa asuu noin kymmenesosa kaikista Helsingin 0-18-vuotiaista asukkaista. Esikaupunkiin verrattuna heistä monella on hyvin toimeen tulevia vanhempia ja he asuvat Helsingin kalleimmissa asunnoissa. Heistä moni puhuu myös ruotsia. Helsingin keskustassa osallistutaan harvemmin kunnalliseen päivähoitoon kuin esikaupungeissa. Helsingin Kruununhakaan perheet ovat sijoittuneet usein sattumalta. Alueelle on houkutellut paitsi läheisyys kaikkeen ja hyvä julkinen liikenne myös alueen arkkitehtuuri ja turvallisuus. Lasten välityksellä on alettu tutustua alueen muihin asukkaisiin ja näin yhteisöllisyydestä on tullut tärkeä syy siihen, miksi muuttoa muualle ei harkita. Lapintien (1997:231) väite, jonka mukaan suomalaisissa kaupungeissa ei vielä toteudu yhteisöllisyyttä, turvallisuutta ja omatoimisuuden arvoja kuten maaseudulla ei siis ainakaan Kruununhaan lapsiperheiden

osalta näytä pitävän paikkansa. Kruununhakalaisvanhemmat kuvaavat asuinympäristöään kylämäiseksi. Lapintien (1997:234-235) mukaan "kylämäiselle yhdyskunnalle" on ominaista, että "toimeentulo saadaan alueelta ja että maantieteelliseen paikkaan sitoudutaan". Tässä mielessä voidaan ymmärtää kruununhakalaisten käsitys asuinalueestaan kylänä. Perheiden arki on hyvin sidottua Kruununhakaan. Erityisesti pienten lasten vanhempien arki keskittyy hyvin vahvasti oman kodin, lähikaupan ja Kruununhaan leikkipuistojen, Säätytalon puistikon ja Tervasaaren välille. Näyttää siis siltä, että ainakin Kruununhaassa kaupunki on nimenomaan se paikka, missä eläminen kanssaihminen kanssa sujuu parhaiten. Asiaa tukee myös Mervi Ilmosen (1997b:100–101) väite, jonka mukaan asenteet ja asumispreferenssit ovat muuttuneet urbaanisuutta ja kaupunkikulttuuria arvostavammiksi. Kaupunkikeskustassa asuvat ovat kotiutuneet, eikä luontoa nähdä enää ehtona, jotta lapsista saadaan kasvatettua mallikansalaisia. Niin Tukholmassa kuin Kruununhaassa asuvat vanhemmat pitivät tärkeänä, että lapset kasvavat urbaaniin sosiaaliseen yhteyteen. Tätä pidettiin tärkeänä ominaisuutena nimenomaan tulevaisuuden kannalta. Nordströmin (2003:167) mukaan myös Tukholmassa asenteet ovat muuttumassa keskusta-asumista kohtaan. Nyt keskustellaan siitä, miten kaupunki kehittää lasten kykyä käsitellä sosiaalisia suhteita ja miten lapsi voi hyvin saadessaan jo aikaisin kulttuurisia virikkeitä. Ruotsissa "lattekaupungilla" on myös äiteihin liittyvä ulottuvuus, siellä puhutaan "lattemammoista". Usein pienten lasten äitien uudet yhteisöt syntyvät siis kahvilakulttuurin ympärille. Kruununhakalaisvanhempien ykköstapaamispaikkoja ovat kuitenkin alueen leikkipuistot, eikä mistään alueen kahvilasta ole varsinaisesti muodostunut lapsiperheiden suosimaa.

Kruununhakalaiset perheet ovat tyytyväisiä asumiseensa, mutta lähes kaikki toivoivat lisäneliöitä. Kohtuullisen ahtaasti asumista voidaan pitää viitteenä siitä, että näille perheille on tärkeämpää missä he asuvat kuin miten he asuvat. Tämä oli ilmeistä myös vuokra-asunnossa asuvien osalta. Monet heistä voisivat ostaa asunnon toiselta alueelta, mutta he asuivat mieluummin vuokra-asunnossa alueella, jolla he todella haluavat asua. Alueella viihdytään tavallisesti sitä paremmin, mitä kauemmin sillä on asuttu (Strandell 2004:27). Tähän tutkimukseen osallistuneet perheet olivat lähes poikkeuksetta asuneet Kruununhaassa ainakin viisi vuotta. Koska kaikissa perheissä oli alle kouluikäisiä lapsia, ankkuroituminen asuinalueelle on luonnollisesti vahvaa, sillä perheet viettävät paljon aikaa alueella. Niissä perheissä joissa oli kouluikäisiä lapsia, uskottiin, että lapsilla oli selkeästi urbaani identiteetti. Ilmosen (1991:89) tutkimuksen mukaan keskustassa asuvilla nuorilla on selkeämpi

alueidentiteetti kuin lähiönuorilla. Yksi syy tähän saattaa Ilmosen (1991:89) mukaan olla se, että lähiönuoret eivät ole vielä juurtuneet alueelleen.

Suomessa autottomia kotitalouksia on harvakseltaan ja on tavallista, että kotitaloudet omistavat kaksi tai useamman auton (Henkilöliikennetutkimus 2004-2005 2006:35). Tässä suhteessa Helsingin keskusta eroaa huomattavasti muusta Suomesta. Ruoholahdessa autotiheys on maan matalimpia (Kaijansinkko 2008) ja myös tähän tutkimukseen osallistuneiden kruununhakalaisvanhempien auton käyttö oli erittäin vähäistä. Perheitä, joissa olisi ollut kaksi autoa, ei ollut lainkaan, mutta sen sijaan autottomia perheitä oli useampia. Useat perheet mainitsivat välttävänsä auton käyttöä ekologisista syistä. Myös tukholmalaisvanhemmat pitivät yhtenä keskustan vetovoimatekijöistä sitä, ettei auton käyttö ole välttämätöntä (Saracco & Strandlund 2007:40). Kruununhakalaisperheet pitivät tärkeänä, että lasten kaverit asuvat lähellä, jotta lasten on helppo ylläpitää sosiaalisia suhteita. Myös harrastusten sijaintia kodin läheisyydessä tai julkisen liikenteen piirissä pidettiin tärkeänä. Ajatus siitä, että lapsia vietäisiin autolla ympäri kaupunkia, oli monen mielestä vastenmielinen. Moni uskoi, että heidän lapsistaan kasvaa tottuneita liikkujia. Tämä saattaa pitää paikkansa. Ilmosen (1991:89) tutkimuksen mukaan kruununhakalaisnuorilla oli suuremmassa määrin kuin lähiönuorilla kyky käyttää oman asuinalueensa ulkopuolisia alueita. Kruununhakalaisnuorilla oli tutkimuksen mukaan lähiönuoriin verrattuna hyvä *ympäristökompetenssi*. Sillä tarkoitetaan ”tietoja, taitoja ja kykyä käyttää ympäristöä omien päämääriensä toteuttamiseen ja kokemusten rikastuttamiseen”.

Kruununhakalais-, tukholmalais- ja amsterdamilaisvanhemmat ovat valinneet asuin ympäristön vastoin tavanomaista käsitystä. Tavallisesti asumispäätöstä perustellaan lasten hyvinvoinnilla (esim. Nordström 2005:36; Neuvonen 2007). Nämä perheet kertovat kuitenkin valinneensa asuin ympäristönsä ensisijaisesti itsensä takia. Ilmosen (2001:54) mukaan asuinalueet voidaan nähdä yhtenä symbolina, jonka varaan identiteettimme rakentuu. Tämä näkyy hyvin keskusta-asumisessa, sillä alueelle hakeudutaan tietoisesti ja monen vanhemman identiteetti on selkeästi urbaani. Tämän identiteetin puitteissa halutaan kasvattaa lapset. Niin kruununhakalaisäitien kuin -isien vastauksista ilmeni, että keskustassa asuminen on tärkeää myös siksi, että sosiaalisen elämän ylläpitäminen helpottuu. Tämä on ollut tärkeää myös tukholmalaisvanhempien piirissä (Nordström 2005:30). Todennäköisesti tämä on seurausta siitä, että vanhemmat pitävät entistä vahvemmin kiinni "edellisestä" elämästään

lasten synnyttyä. Asian voi nähdä myös siten, että lapset ovat luonnollinen osa elämää, lapset eivät välttämättä muuta elämää täysin. Ainakaan kruununhakalaisvanhempien keskuudessa vanhan elämän ylläpitäminen ei tarkoittanut lasten tai perheen sivuuttamista, vaan niiden sulauttamista luonnolliseksi osaksi omaa identiteettiä. Margareta Björk (2007) uskoo, että syntyvyyden nousua Tukholmassa selittää ainakin osittain asennemuutos lapsia kohtaan. Nykyään on esim. täysin hyväksyttävää että kunnanvaltuutettu ottaa vauvansa mukaan valtuustokokoukseen. Dagens Nyheter aloitti lapsia kaupungissa käsittelevän juttusarjan otsikolla "en latte och en bebis tack" (Haag 2005). Otsikko antaa viitteitä siitä, että vanhemmuudesta on tullut osa uudenlaista elämäntyyliä.

Toisaalta erityisesti Tukholmassa, mutta myös Kruununhaassa ilmeni, että työpaikan läheisyys oli vanhemmille tärkeää. Täten matkat eivät syö perheen aikaresursseja ja työelämään osallistuvilla vanhemmilla on enemmän yhteistä aikaa lastensa kanssa. Mielenkiintoinen asia Tukholman, Amsterdamin ja Helsingin keskustassa asuvia vanhempia vertaillen on, että naisten työssäkäynti on näissä kaupungeissa erilaista. Karstenin (2003:2574-2575) mukaan yksi syy amsterdamilaisen perheen keskusta-asumiselle on se, että kotiäitiyttä painottavassa maassa työelämään osallistuminen helpottuu suvaitsevaisessa ilmapiirissä. Tukholman keskustassa taas on tavallisempaa, että isä jää isyyslomalle kuin Tukholman keskustan ulkopuolisilla alueilla. Onko syy siihen se, että myös Tukholman keskustassa ilmapiiri on aktiivista isyyttä hyväksyvämpi? Ruotsissa enemmistö äideistä osallistuu työelämään (Kontula 2004:84). Helsingissä taas harvempi lapsi on keskustassa kunnallisessa hoidossa kuin esikaupungeissa. Tämä antaa viitteitä siitä, että keskustassa on enemmän kotiäitejä kuin muualla kaupungissa. Toisaalta erityisesti pienten lasten päiväkotipaikoista on keskustassa pula, mikä taas viittaisi siihen, että monet äidit ovat ura-orientoituneita ja haluavat aloittaa työt äitiysloman loputtua. Naisten työssäkäynnin ja asumisvalintojen yhteyttä olisi mielenkiintoista tarkastella tarkemmin. Kuinka paljon asuminen vaikuttaa naisten työssäkäyntiin? Monet kruununhakalaiset äidit uskoivat, että he olisivat lähteneet aikaisemmin takaisin töihin, jos asuinympäristö ja siihen liittyvä yhteisö ei olisi ollut niin virikkeellinen. Asia on mielenkiintoinen myös kaupunkisuunnittelun historiaa ajatellen. Ensimmäiset lähiöt suunniteltiin kotiäitien tarpeita huomioiden. 1970-luvun Ruotsissa kuitenkin pelättiin, että kotiäidit eristyisivät ja tällä olisi ollut negatiiviset vaikutukset lapseen. Äitien tuli siis myös osallistua työmarkkinoihin (Tallhage-Lönn 2000:50-51). Toisaalta ainakin Helsingin esikaupungeissa on tänä päivänä lukuisia

sosiaaliviraston ylläpitämiä ohjatun toiminnan leikkipuistoja, joten sosiaalisen yhteisön syntymiselle on hyvät mahdollisuudet. Millainen on tilanne Helsingin kehyskunnissa?

Millainen kasvuympäristö keskusta sitten on lapsen kannalta? Tähän kysymykseen on vaikea antaa yksiselitteistä vastausta. Haastateltujen perheiden keskuudessa näytti kuitenkin vallitsevan käsitys, jonka mukaan hyvä kasvuympäristö koostuu monesta eri tekijästä, ei ainoastaan fyysisistä ominaisuuksista. Asuinalue on osa identiteetin rakentumista (esim. Tallhage-Lönn 2000:69) ja haastateltavat pitivät alueen sosiaalista ympäristöä poikkeuksetta positiivisena asiana. Britschgin ja muiden (2007:20) mukaan asuinympäristö luo puitteet perheiden kaikkien jäsenten arkielämälle ja ajankäytölle. Hollantilais- ja ruotsalaistutkimuksissa keskusta on osoittautunut lapsiperheen näkökulmasta ideaalisena nimenomaan kun on kyse työn- ja perheen yhteensovittamisesta. Myös kruununhakalaisissa perheissä keskusta antoi selkeästi hyvät puitteet arkielämän sujumuuteen. Esimerkiksi yhdessä perheessä pidettiin hyvänä sitä, että lasten ei tarvitse herätä ennen kello kahdeksaa. Hoitopäivien pysyminen lyhyenä ja aika lasten kanssa oli perheissä tärkeä asia. Keskustassa asuville vanhemmille saattaa tuoda lohtua Nordströmin (2003:166) ajatus siitä, että ympäristön fyysiset ominaisuudet eivät sinänsä tee kasvuympäristöä hyväksi, vaan siihen tarvitaan myös vanhempien läsnäoloa ja sosiaalista asiayhteyttä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö keskustaan fyysisenä kasvuympäristönä tulisi myös kiinnittää huomiota. Esimerkiksi autottomuutta pidetään alle kouluikäisille tärkeänä asuinalueen ominaisuutena (esim. Nordström 2005:39-40). Tällaista ominaisuutta keskustassa ei ole. Kaupunkilasten liikkumisvapaudet ovatkin viime vuosikymmeninä kaventuneet selvästi lisääntyneen liikenteen takia (Horelli & Kyttä 2001:29). Toisin sanoen lapset eivät pysty hyödyntämään kaikkia ympäristön tarjoutmia (Kyttä 2002:122). Tässä työssä en ole paneutunut Tukholman liikenneturvallisuuteen. Helsingin keskustan liikenneturvallisuuteen on panostettu laskemalla sallittua ajonopeutta. Vanhemmat olivat kuitenkin huolissaan Kaisaniemenkadun liikenteestä, sillä lapset joutuvat ylittämään tien kouluun tai päiväkotiin mentäessä (kuva 41). Moni vanhempi kertoi nähneensä, kuinka autot ajavat päin punaista Kaisaniemenkadulla ja Liisankadulla.

Kuva 41. Päiväkoti menossa Kruununhaasta Kaisaniemen puistoon ulkoilemaan (Kuva Johanna Lilius).

Helsingin keskustan liikennesuunnittelija pitää esim. Kruununhaassa tasoristeyksiä liikenneturvallisuutta lisäävänä tekijänä. 2000-luvulla Kruununhaan eri tasoristeyksissä on kuitenkin sattunut monia henkilövahinkoihin johtaneita liikenneonnettomuuksia (Jalankulkijaonnettomuudet Helsingissä 2002-2006 2008). Liikenneonnettomuudet todistanevat, etteivät autoilijat aina vähennä ajonopeutta tarpeeksi tasoristeyksistä huolimatta. Keskustassa lapsen riski joutua liikenneonnettomuuteen on kolminkertainen verrattuna esikaupunkiin. Herää kysymys siitä, onko liikenneturvallisuuteen sittenkään panostettu tarpeeksi keskustassa. Kruununhaassa asuvat vanhemmat eivät pelkää liikenteen saasteita. Onko syynä se, että asiasta ei puhuta kovinkaan paljon ainakaan Tukholmaan verrattuna?

Kuten sanottua perheet ovat olleet kaupunkisuunnittelun yhtenä tärkeänä kohteena viimeisten 100 vuoden ajan. Miltä sitten Tukholman ja Helsingin keskustat, eli ympäristöt jotka alun perin on suunniteltu mitään erityistä ikäryhmää silmällä pitäen, näyttävät lapsiperheen näkökulmasta? Liikennettä tarkastelin edellä. Mitä tulee keskustan vihheralueisiin asukkaiden ja suunnittelijoiden näkemykset näyttävät Helsingissä osittain menevän ristiin. Puistojen käyttötarkoitusten muuttaminen verkostomaisiksi ei ole lyönyt itseään läpi Ullanlinnassa (esim. Engberg & Havukainen 2008) eikä Kruununhaassa. Kruununhaassa perheet käyttävät tänä päivänä Säätöytalon puistikon ja Tervasaaren leikkipuistoja. Säätöytalon puistikkoon kohdistuu kovaa painetta, sillä puistoa käyttävät myös iso päiväkotij ja kaksi puistotätiä. Puistosuunnittelijan ajatus on ollut, että puistoja suunniteltaisiin selkeämmin yhden toiminnon ympärille. Asukkaat taas näyttävät arvostavan lähimmän puiston tarjoamia

palveluita. Myös Tukholmassa perheiden piirissä nousi esiin toive lähipuistoista yhden suuren puiston sijasta (Saraccon & Strandlund 2007:29). Tässä suhteessa 1970-luvun suunnitteluperiaate, joka korosti lähipuistojen merkitystä, näyttää olevan keskustassa asuvien perheiden mieleen. Perheille suunnatuista palveluista Tukholmassa ohjatun toiminnan leikkipuistot ovat olleet tärkeä prioriteetti erityisesti kaupunkikeskustoissa. Monet kruununhakalaisvanhemmat olisivat toivoneet myös Kaisaniemen puistoon ohjatun toiminnan leikkipuistoa, jollaiselle alun perin oli varattu tilaa Kaisaniemen puiston uudessa kaavassa. Todennäköisesti tällainen puisto olisi palvellut koko kaupunkia, sillä keskustan ohjatun toiminnan leikkipuistot ovat kaupungin suosituimpia. Kruununhakalaisille pienten lasten vanhemmille ja alueen koululaisille se olisi luonnollisesti ollut tärkeä. Tässä yhteydessä voidaan kysyä, mikä merkitys sillä on, että lapsiperheitä koskevat päätökset tehdään Tukholmassa paikallistasolla eikä keskushallinnossa. Päivähoitopaikkojen järjestäminen tuottaa ongelmia niin Tukholmassa kuin Helsingissä. Sillä, että tämä palvelu tarjotaan Tukholmassa kaupunginosalautakunnan kautta ja Helsingissä keskushallinnon kautta ei toisaalta näin yksinkertaisesti asiaa tarkasteltaessa näytä vaikuttavan asiaan juurikaan. Perheiden arjen järjestämiseen vaikuttaa kuitenkin olennaisesti se, missä lasten hoitopaikka sijaitsee ja tässä suhteessa tietysti olisi toivottavaa, että kaupunki pystyisi takaamaan päivähoitopaikan siltä alueelta, jolla lapsi asuu. Erityisesti Jätkäsaaren ja Kalasataman suunnittelussa tähän asiaan olisi siis syytä kiinnittää huomiota. Lapsiperheille ja erityisesti pienten lasten vanhemmille tärkeät palvelut, terveysasema ja neuvola siirrettiin vuonna 2006 Kruununhaasta Viiskulmaan. Tämä oli asia, johon perheet olivat erityisen pettyneitä. Varsinkin kaksostenvaunuilla liikkuville ja vauva-ikäisten vanhemmille terveysaseman uusi sijainti aiheuttaa paljon turhautumista ja harmistumista.

Tässä yhteydessä haluan myös lyhyesti pohtia, mikä vaikutus kaupunkikulttuurilla on keskustojen vetovoimaisuuteen asuinalueina. Kaupunkikulttuuri näyttää syntyneen alueille, joita ei ole suunniteltu mitään erityistä asukasryhmää huomioon ottaen. Tukholmassa uskotaan, että yksi syy siihen, miksi perheet viihtyvät keskustassa on, että viihtyvyyteen on panostettu. Tärkeä viihtyvyyteen liittyvä suunnitteluratkaisu, joka Tukholmassa on toteutunut, on autoilun vähentäminen. Helsinkiä sen sijaan tanskalainen julkisiin tiloihin erikoistunut arkkitehti ja professori Jan Gehl moittii liikenteen liiasta painottamisesta, mikä haittaa elävämmän kaupunkikulttuurin kehittymistä (Weckström 2008). Helsingin kaupunginjohtaja Jussi Pajunen uskoo, että yksityisautoilun edistäminen Helsingin

keskustassa elävöittää sitä (Jokinen 2007). Tukholman keskustassa asukkaat ovat kuitenkin tyytyväisiä tietulleihin, jotka ovat vähentäneet liikennettä keskustassa. Kaupunkisuunnitteluviraston mukaan niille ei Helsingissä ole tarvetta, mutta tätä kirjoittaessa tullien selvittämisestä on tehty poliittinen aloite (Huhtanen 2008). Richard Floridan mukaan seudun kilpailukyvyllä on tärkeää, että se kykenee houkuttelemaan luovaa luokkaa. Florida (2006:349) uskoo, että luovaan luokkaan kuuluvat vanhemmat haluavat kasvattaa lapsensa dynaamisessa ja kulttuurisesti interaktiivisessa ympäristössä, joka houkuttelee kaiken ikäisiä. Hänen mukaan vanhemmat arvostavat keskustoja, jossa on puistoja ja kävelykatuja. Tukholmassa on urbaani syke (esim. Björk 2007). Kaupunkikulttuuria on Ilmosen (2001:63) mukaan syntynyt myös Helsingin keskustaan. Helsingin entisen apulaiskaupunginjohtajan Pekka Korpisen (2007:63;64) mukaan urbaani syke on kuitenkin heikompi Helsingissä kuin Tukholmassa. Mikä vaikutus urbaanilla sykkeellä on lapsiperheiden viihtymiseen kaupunkikeskustassa? Jos kaupunkikulttuurin muotoutumiselle annetaan lisää tilaa Helsingissä, tuleeko tämä houkuttelemaan keskustaan lisää perheitä? Ja toisaalta, miten lapsiperheet vaikuttavat urbaanin tilan kehittymiseen ja toisaalta urbaanin sykkeen ylläpitämiseen? Eräs ruotsalainen ystäväni, joka piti 2000-luvun alussa kahvilaa Tukholman Södermalmilla kertoi, että kun kotona olevat vanhemmat oli saatu houkuteltua kahvilaan, toiminnasta tuli kannattavaa. Kuinka paljon siis Tukholman keskustan perheet vaikuttavat kulutustottumuksillaan keskustan erilaisten palveluiden tarjontaan ja sitä kautta kaupunkikulttuuriin? Miten sitten vaikuttaa isien yleistymisen keskustassa päiväsaikaan? Suunnataanko heille erityisiä palveluja ja miten tämä puolestaan vaikuttaa keskustan elämään ja sen elävöittämiseen?

Lopuksi pohdin vielä miten lapset ja perheet huomioidaan tämän päivän keskustan uusien alueiden suunnittelussa. Kuten sanottua, Tukholman keskustan uudet asuinalueet ovat houkuttelleet puoleensa lapsiperheitä, mutta alueita on kritisoitu siitä, ettei niiden suunnittelussa ole huomioitu lapsiperheitä riittävästi. Karstenin (2003: 2574;2576) mukaan sama koskee Amsterdamin uusia alueita. Tässä suhteessa Helsingin keskustan kehitys näyttää erilaiselta. Helsingin keskustan uusista asuinalueista Jätkäsaarta on suunniteltu hyvin paljolti juuri lapsiperheiden näkökulmasta. Ensinnäkin suunnittelun yhtenä tärkeimpänä lähtökohtana on ollut sellaisen asuinalueen luominen, joka houkuttelisi lapsiperheitä jäämään Helsinkiin. Kalasatama eroaa tässä suhteessa Jätkäsaaresta, sillä suunnittelussa ei ole keskitytty tietyn asukasryhmän tarpeisiin. Eroja alueiden suunnittelussa on kuitenkin juuri lapsiperheiden

näkökulmasta. Jätkäsaari on suunniteltu liikenneturvallisuutta silmällä pitäen, sillä liikennettä on pidetty keskustassa asuvien perheiden suurimpana pelkona. Kalasatamassa taas liikennettä ei ole pyritty eriyttämään samalla tavalla. Molemmilla alueilla pidetään kuitenkin tärkeänä, että asuntokantaan saadaan riittävästi isoja asuntoja.

Jätkäsaarella kortteleiden pihoihin tullaan panostamaan, mutta tärkeimpänä on pidetty lähivirkistysalueita. Tämä on liittynyt siihen palautteeseen, jota ruoholahtelaislapset ja nuoret ovat antaneet. Jätkäsaareen tulee suuri lähipuisto, Hyväntoivon puisto, joka kulkee asuinalueen läpi. Yhtenä ajatuksena on ollut, että lapset voisivat liikkua Hyväntoivon puistossa vapaasti ilman vanhempiaan. Kalasatamassa tullaan toteuttamaan lapsiystävällisiä pihoja, mutta lähipuistoja alueelle ei tule. Täällä on ajateltu, että lapset leikkivät omilla pihoillaan tai kävelevät rantapromenadia pitkin vanhempiensa kanssa. Kalasatamassa vesi tulee olemaan vahvasti läsnä. Hauska yhteensattuma on se, että Kalasataman projektipäällikkö ehdotti, että vanhemmat hankkisivat lapsilleen pelastusliivit, jos he pelkäävät lasten veteen putoamista. Juuri näin yksi amsterdamilaisperhe oli Karstenin (2003:258-2581) mukaan toiminut. Jätkäsaaren ja Kalasataman suunnittelun yhteydessä ei ole tehty erillisiä ”lapsiselvityksiä”. Jätkäsaaren suunnittelussa on kuitenkin hyödynnetty ruoholahtelaisten kokemuksia. Tätä voidaan pitää positiivisena ilmiönä. Hammarby Sjöstadin suunnittelussa lähialueiden asukkaita ei ole kuultu, sillä Cederqvistin (2008) mukaan heillä ei olisi ollut mitään sanottavaa uuden alueen kehittämisessä. Kysymys kuuluu kuitenkin, olisiko Helsingin keskustan vanhempien alueiden asukkaiden ajatuksia voitu hyödyntää suuremmassa määrässä uusien keskusta-alueiden suunnittelussa?

Niin Jätkäsaareen kuin Kalasatamaan on tarkoitus luoda urbaania kaupunkia lähipalveluineen. Raitiovaunut tulevat molemmilla alueilla palvelemaan ensisijaisena julkisen liikenteen välineenä. Alueille halutaan myös antaa selkeät identiteetit. Mielenkiintoista tämän tutkimuksen valossa on se, että Kalasatamaa suunnitellaan perinteisemmin kantakaupunkimaiseksi siinä mielessä, että vanhan kivikaupungin lailla sitä ei suunnitella minkään erityisen asukasryhmän tarpeita ajatellen. Esikaupungeista ja Jätkäsaaresta on puolestaan pyritty tekemään lapsiystävällisiä. Miten tämä tulee vaikuttamaan kaupunginosien urbaaneihin luonteisiin? Niin Jätkäsaareen kuin Kalasatamaan tulee sosiaalista asuntotuotantoa. Myös tässä suhteessa Helsingin uudet alueet eroavat

Tukholman ja Amsterdamin alueista, joilla ainoastaan hyvin toimeentulevat voivat ostaa tai vuokrata asunnon (Karsten 2003:2577; Cederqvist 2007). Björn Cederqvist (2007) kertoo, että Hammarby Sjöstadissa toki on sosiaalista vuokra-asumista. Alueella tällaisen vuokra-asunnon voi saada jopa puolessa vuodessa kun sen sijaan muualla keskustassa jonotusaika on noin 10–20 vuotta. Tämä johtuu Cederqvistin mukaan siitä, että vuokrat ovat niin korkeat, että vain harva kykenee maksamaan niitä. Toisin sanoen alueet edellyttävät asukkailtaan tiettyä taloudellista asemaa. Vaikuttaako asukkaiden taloudellinen tilanne mitenkään alueen urbaaniin luonteeseen? Ainakin Hallin (2001:85) mukaan urbaani kulttuuri on hyvin kulutuskeskeistä ja kulutus luonnollisesti vaatii varallisuutta.

Haluan päättää tämän työn seuraavilla, fyysisen suunnittelun professorin ja arkkitehti Louise Nyströmin ajatuksilla, jotka mielestäni kysyvät suunnittelijoilta ja päättäjiltä jotakin olennaista kaupunkikeskustojen tulevaisuudesta:

...Det stora problemet som varken Stockholm eller någon annan stad ännu lyckats lösa är hur rätten till staden ska kunna bli allas, inte bara de välbeställdas. Det är inte bara de som kan slanta upp miljonerna som har glädje och nytta av stadsliv (Nyström 2006a)

...Under åttiotalet började vuxna också upptäcka stadslivets behag, de sökte sig in till stadskärnans utbud av kultur och stadsliv. Frågan är om det är på tiden att också barn får tillgång till stadslivet och på egen hand kan ta till sig och upptäcka den kultur som de är en del av (Nyström 2003:19).

LÄHTEET

Painetut lähteet

- Alkula, Tapani, Seppo Pöntinen & Pekka Ylöstalo (1993). *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. WSOY, Helsinki.
- Allas, Anja, Liisa Horelli, Ritva-Liisa Kalliokoski & Kirsti Vepsä (1992). Lapsiystävälliseen asuinympäristöön. Opaskirja kansalaisille, päättäjille ja suunnittelijoille. *Opas 5 1992*. Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto, Helsinki.
- Asker, Anna (2005). De små invaderar staden. *Svenska dagbladet*. 4.4.2005.
- Atterstam, Ingrid (2007). Trafik ökar risken för barnastma. *Svenska dagbladet* 26.4.2007.
- Aura, Seppo (1982). *Huomispäivän kaupunki*. Rakennuskirja OY, Helsinki.
- Bell, Judith (1993). *Introduktion till forskningsmetodik*. Studentlitteratur, Lund.
- Berlin, Marie (2005). Bostaden, storstaden och barnfamiljen. *Demografiska rapporter 2005:1*. Statistiska centralbyrån, Stockholm.
- Björklid, Pia (2003). Barn i vägen. Miljö för barn eller bilar? Teoksessa Blücher Gösta & Göran Graninger (red.). *Finns det rum för barn. En antologi*, 23-60. Stiftelsen Vadstena forum för samhällsbyggande.
- Bobacka, Mikael (2005). Utan arbetsplatser och service sover staden. *Hufvudstadsbladet*. 3.2.2005.
- Carlsson, Mattias (2007). Stans luft är giftig. *Aftonbladet*. 31.3.2007.
- Eldh, Gunilla (2004) Avgaser ger lungskador hos barn. *Dagens nyheter*. 8.9. 2004.
- Engberg, Karin & Harri Havukainen (2008). Rädda parken från katastrof. *Hufvudstadsbladet*. 15.1.2007
- Florida, Richard (2006). *Den kreativa klassens framväxt*. Daidalos AB, Göteborg.
- Folcker, Annika (2007a). Försämrad luft i innerstaden. *Dagens nyheter*. 30.1.2007.
- Folcker, Annika (2007b). Här är luften sämst i Stockholm. *Dagens nyheter*. 1.5.2007.
- Forssén, Katja & Veli-Matti Ritakallio (2005). Ensimmäisen lapsen hankinta. Teoksessa Isoniemi, Heta & Irmeli Penttilä (toim). Perheiden muuttuvat elinolot. *Tutkimuksia*, 243, 31-42. Tilastokeskus, Helsinki.
- Gustavsson, Anna (2007). Stan gör för lite mot dålig luft. *Svenska dagbladet*. 28.9.2007.
- Haag, Martin (2005). En latte och en bebis tack. *Dagens Nyheter*. 4.4.2005.
- Haataja, Anita & Anita Nyberg (2005). Vahvistuiko vai heikkenikö kahden ansaitsijan malli Suomessa ja Ruotsissa 1990-luvulla? Teoksessa Isoniemi, Heta & Irmeli Penttilä (toim). Perheiden muuttuvat elinolot. *Tutkimuksia*, 243, 123-144. Tilastokeskus, Helsinki.
- Hall, Peter (1988). *Cities of Tomorrow*. Blackwell, Oxford.
- Hall, Tim (2001). *Urban geography*. Second edition. Routledge, London.
- Hallemar, Dan 2003. Barn och unga ska veta sin plats. *Arkitekten*. Februari 2003.
- Helander, Vilhelm & Mikael Sundman (1970). *Kenen Helsinki - raportti kantakaupungista 1970*. WSOY, Helsinki.
- Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja 2006* (2006). Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Hertzen, Heikki v. (1946). Koti vaiko kasarmi lapsillemme. *Väestöliiton julkaisuja n.o 15*. WSOY, Porvoo.
- Holopainen, Martti & Pekka Pulkkinen (1994). *Tilastolliset menetelmät. Perusteet*. Weilin + Göös, Espoo.

- Horelli, Liisa & Marketta Kyttä (2001). Ympäristö lasten kehityksen näyttämönä. Teoksessa Ivars, Marja (toim). *Lapsuuden rakennettu ympäristö 2001. Euroopan rakenusperintöpäivät, 28-33*. Suomen kotiseutuliitto, Helsinki.
- Huhtanen, Jarmo (2008). Helsinki ryhtyy selvittämään ruuhkamaksujen käyttöönottoa. *Helsingin Sanomat*. 25.1.2008.
- Ilmonen, Mervi (1991). *Elämää betonissa. Varhaisnuorten asuinympäristöt pääkaupunkiseudulla*. Nuorisosaialiitto, Helsinki.
- Ilmonen, Mervi (1993). Suomalaisuuden myytit kaupungissa. Teoksessa Haarni, Tuukka & Liisa Knuuti (toim). *Kaupunkikulttuuriin. Yhteiskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus C 17*, 1-14. Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Ilmonen, Mervi (1997a). Viisi näkökulmaa alueiden erilaistumiseen. Teoksessa Ilmonen, Mervi; Markku Lankinen; Hilikka Lehtonen; Jon Maury; Jani Päivänen. Mitä osoite osoittaa? Asuinalueiden erilaistuminen pääkaupunkiseudulla. *Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B1997:2*, 13-27. YTV, Helsinki.
- Ilmonen, Mervi (1997b). Vuokralla Helsingissä. Teoksessa Ilmonen, Mervi; Markku Lankinen; Hilikka Lehtonen; Jon Maury; Jani Päivänen. Mitä osoite osoittaa? Asuinalueiden erilaistuminen pääkaupunkiseudulla. *Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B1997:2*, 89-106. YTV, Helsinki.
- Ilmonen, Mervi (2001). Kaupunki á la Carte – tieto- ja taitoammattilaisten asumistavoitteet pääkaupunkiseudulla. *Kvartti, Helsingin kaupungin tietokeskus, neljännesvuosijulkaisu 1/2001*, 54-67.
- Ilmonen, Mervi (2005b). Urbaani ihanne ja asumisurat. Teoksessa Knuuti, Liisa (toim). *Asumisen monet kasvot. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C60*, 49-56. Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Jacobs, Jane (1961). *The death and life of great American cities*. Random House, New York.
- Jalkanen, Riitta, Tapani Kajaste, Timo Kauppinen, Pekka Pakkala & Camilla Rosengren (1997). *Asuinalue-suunnittelu*. Rakennustieto, Helsinki.
- Jallinoja, Riitta (1997). Asumisen tavat ja tyylit. Teoksessa Taipale, Kaarin & Harry Schulman (toim). *Koti Helsingissä. Urbanin asumisen tulevaisuus*, 147-167. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Juntto, Anneli (2002). Isäntien varjot – asunnon omistaminen yhteiskunnallisena jakona. Teoksessa Piirainen, Timo & Juho Saari (toim). *Yhteiskunnalliset jaot. 1990-luvun perintö?*, 291-315. Gaudeamus, Helsinki.
- Karsten, Lia (2003). Family Gentrifiers: Challenging the City as a Place Simultaneously to Build a Career and to Raise Children. *Urban Studies* 40/12, November 2003, 2573-2584.
- Keskinen, Vesa (1998). Autot Helsingissä. Teoksessa Keskinen, Vesa (toim). *Lama.nousussa @hel.fi. Havainnot ja vuosituhannen vaihteen Helsingistä*, 73-82. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kontula, Osmo (2004). Perhepolitiikka käännekohtassa. *Perhebarometri 2004. Väestötutkimuslaitos E 18/2004*. Väestöliitto, Helsinki.
- Kopomaa, Timo (1997). Tori marginaali haastava kaupunki. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 670*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Korkiasaari, Jouni & Ismo Söderling (1994): Muuttoliike. Teoksessa: Koskinen, Seppo, Tuija Martelin, Irma-Leena Notkola, Veijo Notkola & Kari Pitkänen (toim.). *Suomen Väestö*. Karisto Oy, Hämeenlinna.
- Kyttä, Marketta (2002). Affordances of Children's Environments in the Context of Cities, Small Towns, Suburbs and Rural Villages in Finland and Belarus. *Journal of Environmental Psychology* 22, 109-123. Elsevier Science Ltd.

- Kyttä, Marketta (2004). The extent of children's independent mobility and the number of actualized affordances as criteria for child-friendly environments. *Journal of Environmental Psychology* 24, 179-198. Elsevier Science Ltd.
- Laakso, Seppo (1995). Muuttoliike Helsingin seudulla. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1995:8*. Helsingin kaupunki.
- Laakso, Seppo & Heikki A. Loikkanen (1997). Yhdenmukaistuva asunto. Teoksessa Taipale, Kaarin & Harry Schulman (toim). *Koti Helsingissä. Uraanin asumisen tulevaisuus*, 95-144. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Lahti, Pirkko (2001). Lapsen kasvuympäristö – Barnens uppväxtmiljö. Teoksessa Ivars, Marja (toim). *Lapsuuden rakennettu ympäristö 2001. Euroopan rakensusperintöpäivät, 14-17*. Suomen kotiseutuliitto, Helsinki.
- Lapintie, Kimmo (1997). Kaupunkisuunnittelu hyvän asuinympäristön määrittelijänä. Teoksessa Taipale, Kaarin & Harry Schulman (toim). *Koti Helsingissä. Uraanin asumisen tulevaisuus*, 229-254. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Lindvall, Jöran & Ann-Kristin Myrman. *Vardagens arkitektur. Vem bestämmer din livsmiljö?* Bäckströms Förlag, Stockholm.
- Niemi, Iris, Kati Kiiskilä, Liisa Horelli & Elise Haverinen (2006). Perheiden aika ja liikkuminen, hallinassa vai ei? Teoksessa Liisa Horelli & Sirkku Wallin (toim.). Arjen ajan hallinta. Kokemuksia suomalaisesta aikasuunnittelusta. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2006/9*, 26-41.
- Nordström, Maria (2003). Barn och nära platser - några miljöpsykologiska reflektioner över situationen idag för barn i stora städer och i synnerhet i Stockholm. Teoksessa Blücher Gösta & Göran Graninger (toim). *Finns det rum för barn. En antologi*, 165-175. Stiftelsen Vadstena forum för samhällsbyggande.
- Nordström, Maria (2004). The reflection of environment in children's notions of child-friendly environments. *Revisita psihologie aplicata/Journal of Applied Psychology/Universitatea de vest din Timisoara, anuel 6, nr.3-4, 2004*, 62-70.
- Nyström, Louise (1999). Urban Culture and Sustainable Development i Swedish Cities. Ilmonen, Mervi, Marina Johansson & Hans Stenius (toim). Helsinki – Berlin - Stockholm 1. 3 European Capitals Facing the Future. *Helsinki University of Technology Publications in the Centre for Urban and Regional Studies C53*, Espoo.
- Nyström, Louise (2001). Kottar och legobitar. Teoksessa Nyström, Louise & Mats Lundström (toim.). *Barn i stan? Om barns tillgång till stadsbygden*, 9-32. Stadsmiljörådet, Boverket, Karlskrona.
- Nyström, Louise (2003). Som man bygger får man barn? om stadsbygden som arena för barn. Teoksessa Blücher Gösta & Göran Graninger (toim). *Finns det rum för barn. En antologi*, 9-22. Stiftelsen Vadstena forum för samhällsbyggande.
- Nyström, Louise (2006a). Suburbia — en dödsdömd livsform. *Svenska dagbladet*, 20.7.2006.
- Nyström, Louise (2006b). *Arkitektur för livet. Om nutidens arkitektur mellan dåtid och framtid*. Bildanden ab, Karlskrona.
- Ojanen, Kaija (2001). Lapsella on oikeus hyvään ympäristöön. Teoksessa Ivars, Marja (toim). *Lapsuuden rakennettu ympäristö 2001. Euroopan rakensusperintöpäivät, 21-25*. Suomen kotiseutuliitto.

- Penttilä, Irmeli (2005). Lapsen syntymä muuttaa asumista. Teoksessa Isoniemi, Heta & Irmeli Penttilä (toim). Perheiden muuttuvat elinolot. *Tutkimuksia*, 243, 43-61. Tilastokeskus, Helsinki.
- Porshed Kerstin 2007. Boendet en spegel av livet självt. *Bostad*. 16.10.2007.
- Reijo, Maire (2006). Lapsiperheiden asuminen. Teoksessa Lapsiperheiden asumisen muutokset 1995-2004. *Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksia 2006:39*, 15-34. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Saarikangas, Kirsi (1997). Yhdenmukaistuva asunto. Teoksessa Taipale, Kaarin & Harry Schulman (toim). *Koti Helsingissä. Urbanin asumisen tulevaisuus*, 61-92. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Saarikangas, Kirsi (2002). *Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa*. Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Schulman, Harry (1990). Alueelliset todellisuudet ja visiot: Helsingin kehitys ja kehittäminen 1990-luvulla. *Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A ; 18*. Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Sidenbladh, Erik (2006). 50 barn har inte fått dagisplats. *Svenska dagbladet*. 20.5.2006.
- Strandell, Anna (2004). Asukasbarometri 2004. Asukaskysely suomalaisesta asuinympäristöstä. *Suomen ympäristö 746*. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Sundholm, Marianne (2006). Medelklassen flyr Helsingfors. *Hufvudstadsbladet*. 2.9.2006.
- Tallhage-Lönn, Irene (2000). *Unga är också medborgare. Om barns och ungdomars inflytande i planeringen*. Boverket, Karlskrona.
- Tuominen, Martti, Mari Vaattovaara & Matti Kortteinen (2005). Kaikki eivät halua asua pientalossa. Tietokeskuksen neljännesvuosijulkaisu, *Kvartti 2/05*. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Vaattovaara, Mari (2005). Onko asuminen muutoksessa? Teoksessa Knuuti, Liisa (toim). *Asumisen monet kasvot. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C60*, 13-23. Teknillinen korkeakoulu, Espoo.
- Weckström, Nina (2008). Expert risar Helsingfors satsning på bilar. *Hufvudstadsbladet*. 20.1.2008.
- Viitala, Pentti (1999). Suunnittelumaantieteellinen tutkimus 1.0. *Opetusmoniste 43*. Helsingin yliopiston maantieteen laitos.
- Åström, Anna-Maria (1998). Miten 1950-luvun helsinkiläistä kaupunkikulttuuria muistetaan? Teoksessa Åström, Anna-Maria, Pia Olsson & Jorma Kivistö (toim.) *Elämää kaupungissa*, 8-22. *Muistikuvia asumisesta Helsingin keskustassa*, 314-322. Helsingin kaupungin museo, Helsinki.
- Åström, Anna-Maria, Pia Olsson & Jorma Kivistö (1998a). Esipuhe. Teoksessa Åström, Anna-Maria, Pia Olsson & Jorma Kivistö (toim.) *Elämää kaupungissa. Muistikuvia asumisesta Helsingin keskustassa*, 5-7. Helsingin kaupungin museo, Helsinki.
- Åström, Anna-Maria, Pia Olsson & Jorma Kivistö (1998b). Korttelikaupungin erityispiirteet keskustassa. Teoksessa Åström, Anna-Maria, Pia Olsson & Jorma Kivistö (toim.) *Elämää kaupungissa. Muistikuvia asumisesta Helsingin keskustassa*, 314-322. Helsingin kaupungin museo, Helsinki.

Painamattomat lähteet

- Hagelberg, Annika; Annika Lindgren (2005). Barnfamiljer i innerstaden – att äta kakan och ha den kvar. C-uppsats 10 poäng. Uppsatser från kulturgeografiska insitutionen, Stockholms universitet.
- Helsingin kaupungin tietokeskus (2007). Julkaisematon tilastoaineisto Tilastokeskuksesta.
- Helsingin väestö... (2007). *Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2006/2007 ja väestömuutokset vuonna 2006*. Helsingin kaupungin tietokeskus. *Tilastoja 2007*:27, julkaisemattomat taulukot.
- Kahila, Maarit (2005). Punaista tupaa etsimässä? Lapsiperheiden asumispreferenssit ja muuttotoiveet pääkaupunkiseudulla. Maantieteen pro gradu–tutkielma. Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Päätösluettelonote (2007). Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Lapsiperheiden palveluiden vastuualue, Perhepalvelujohtaja. 5.10.2007.
- Puhakka, Tiina (2003). "kyl me landella ollaan". Haastattelututkimus pääkaupunkiseudun lähikuntien haja-asutusalueille muuttaneista nuorista perheistä.. Sosiologian pro gradu-tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Saracco, Sabine; Lovisa Strandlund (2007). Barnfamiljer i innerstan. Planeringideal och verklighet. C-uppsats 10 poäng. Uppsatser från kulturgeografiska insitutionen, Stockholms universitet.
- Siukola, Hannu (2006). Päivähoidon tilastotietoja vuodelta 2006. Helsingin kaupunki, sosiaalivirasto.

Sähköiset lähteet

- Aluesarjat.fi (2007/2008). Helsingin seudun aluesarjatiekanta. <www.aluesarjat.fi>.
- Britschgi, Virpi, Marja Rosenberg & Marketta Kyttä (2007). Tulevaisuuden haasteita lasten ja nuorten liikkumistarpeissa. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 12/2007. 30.12.2008. <http://www.mintc.fi/oliver/upl633-LVM12_2007.pdf>.
- Framtidens Malmö i Öresundsregionen (2006). Malmö stads webbplats. <http://www.malmo.se/download/18.6208c8a10ea463375480001971/Framtidens_Malm%C3%B6.pdf>.
- Försäkringskassan (2007). Föräldrapenning. 1.6.2007. <<http://www.stockholmslan.forsakringskassan.se/Publik/MainFrame.jsp>>.
- Helsinki alueittain 2006 (2006). Helsingin kaupungin tietokeskus. 23.9.2007. <http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/07_02_20_vuori_hki_alueittain_2006.pdf>.
- Helsingin kaupungin meluselvitys (2008). Helsingin kaupungin ympäristökeskus. 30.1.2008. <http://www.hel.fi/static/ymk/meluselvitys/kartta_flash.htm>.
- Helsingin kaupungin sosiaalivirasto (2008). Leikkipuistot. 5.1.2008. <http://www.hel.fi/wps/portal/Sosiaalivirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Sosiaalivirasto/Perheiden+palvelut/Leikkipuistot>.

- Henkilöliikennetutkimus 2004-2005 (2006). Liikenne- ja viestintäministeriö, Tiehallinto ja Ratahallintokeskus. 11.10.2007. <http://www.hlt.fi/HTL04_loppuraportti.pdf>.
- Jalankulkijaonnettomuudet Helsingissä 2002-2006 (2008). Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennetutkimus. 3.2.2008. <http://www.hel.fi/static/ksv/www/Liikenne/Liikennetutkimus/Liikenneonnettomuudet/KARTTA_JK_KANTAK0206.pdf>.
- Jätkäsaaren luonnos (2008). Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, projektialueet. 20.1.2008. <http://www.hel.fi/static/ksv/www/Projektialueet/Lansisatama/JS_akuonnos_NET.pdf>.
- Kalasadaman osayleiskaava (2007). Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. 27.1.2008. <http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Suomi/Esitys/2007/Ksv_2007-09-27_Kslk_29_El/072640230/Osayleiskaavan_selostus_270907.pdf>.
- Kalasadama.fi (2008). Kalasadama-projektin kotisivu. 29. 27.1.2008. <<http://www.kalasadama.fi/alue.html>>.
- (Kalasadama 2008). Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, projektialueet. 27.1.2008. <http://www.hel.fi/wps/portal/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Ajankohtaiset+suunnitelmat/Projektialueet/Kalasadama>.
- Korpinen, Pekka (2007). Helsinki – tulevaisuuden kaupunki. Eva, Elinkeinoelämän Valtuuskunta, Taloustieto oy. 23.2.2008. <http://www.eva.fi/files/1853_helsinki_tulevaisuuden_kaupunki_special.pdf>.
- Länsisatama (2006). Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. 15.1.2008. <http://www.hel.fi/wps/portal/!ut/p/kcxml/04_Sj9SPykssy0xPLMnMz0vM0Y_QjzKLN4p3DgHJmMUbxDvqROIFfD3yc1P1g4ASkeZAEd9g_aic1PTE5Er9YH1v_QD9gtyIcm9HR0UAit719Q!!/delta/base64xml/L0lJSk03dWlDU11BIS9JTGpBQU15QUJFUkVSRUlrLzRGR2dkWW5LSjBGUm9YZnJDRUEhLzdfMl9NUy8xMg!!?WCM_PORTLET=PC_7_2_MS_WCM&WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Ajankohtaiset+suunnitelmat/Projektialueet/Lansisatama/Ru>.
- Melutason ohjeavrot (2008). Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu. 30.1.2008. <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=587&lan=fi#a0>>.
- Myllynen, Maria; Maria Myllynen; Suvi Haaparanta; Anssi Julkunen; Tarja Koskentalo; Anu Kousa; Päivi Aarnio (2007). Ilmanlaatu pääkaupunkiseudulla vuonna 2006. YTV, Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta. 5.11.2007. <http://www.ytv.fi/FIN/seutu_ymparistotietoja/ilma/paakaupunkiseutu/>.
- Mäklarstatistik.se (2008). Bostadsrätter, stadsdelar i Stockholm. 27.2.2008. <<http://www.maklarstatistik.se/01/sthlm.htm>>.
- Nieminen, Kirsti (2004). Lasten liikenneonnettomuudet. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennetutkimus. 2.10.2007. <http://www.hel.fi/wps/portal/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Liikennesuunnittelu/Liikennetutkimus>.
- Nordström, Maria (2005). Föräldrars arbetspendling ur barns perspektiv. Teoksessa *Är regionförstoring hållbar?*, 23-77. Boverket. Karlskrona. 8.8.2007. <http://www.boverket.se/upload/publicerat/bifogade%20filer/2005/ar_regionforstoring_%20hallbar.pdf>.
- Områdesvis statistik (2007a). Inre staden. Statistik- och Utredningskontorets webbplats. 29.7.2007. <<http://www.usk.stockholm.se/internet/omrfakta/omradesvis.htm>>.

- Områdesvis statistik (2008). Inre och yttre staden. Statistik- och utredningskontorets webbplats. 23.2.2008.
<<http://www.usk.stockholm.se/internet/omrfakta/tabellappl.asp?omrade=1&appl=Omradesjmf&resultat=Andel>>.
- Seutu CD (2003). YTV:n pääkaupunkiseudun Seutu CD-tietokanta. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta, YTV.
- Statistik efter ämne (2007a). Folkmängdens förändringar. Statistik- och Utredningskontorets webbplats. 5.8.2007. <<http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=76446>>.
- Statistik efter ämne (2007b). Inkomster skatter, priser. Statistik- och Utredningskontorets webbplats. 3.8.2007. <<http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=76713>>.
- Statistik efter ämne (2007c). Bostäder. Statistik- och Utredningskontorets webbplats. 3.8.2007. <<http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=76700>>.
- Statistisk årsbok för Stockholm 2007 (2007). Statistik- och Utredningskontorets webbplats. 4.8.2007. <<http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=155714>>.
- Statistisk årsbok för Stockholm 2008 (2008). Statistik- och Utredningskontorets webbplats. 22.1.2008. <<http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=182863>>.
- Ståhle, Alexander (2005). Mer park i tätare stad. Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm. 5.8.2007. <www.arch.kth.se/sad/publications/theses/as_lic_thesis.pdf>.
- Tilastokeskus (2007). Laatuseloste, perheet 2006. 15.11.2007.
<http://www.stat.fi/til/perh/2006/perh_2006_2007-11-14_laa_001.html>.
- Vihavainen, Maija; Virva Kupiainen (2008a). Asuntojen hinnat Helsingissä loka-joulukuussa 2007. Tilastoja 6/2008. Helsingin kaupungin tietokeskus. 17.2.2008.
<http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/08_02_07_Tilasto_6_Vihavainen.pdf>.
- Vihavainen, Maija; Virva Kupiainen (2008b). Asuntojen vuokrat Helsingissä loka-joulukuussa 2007. Tilastoja 7/2008. Helsingin kaupungin tietokeskus. 17.2.2008.
<http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/08_02_18_tilasto_7_vihavainen.pdf>.

Luennot ja puheenvuorot

- Bengs, Christer (2004). Kaupunkisuunnittelun historia. Luentosarja Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolla 29.11. 2004.
- Ilmonen, Mervi (2005a). Yhdyskunta- ja kaupunkisuunnittelun tiedeperustat. Luentosarja Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolla 2.3.2005
- Neuvonen, Aleks (2007). Asumisen ja asuinympäristön tulevaisuusskenaarioita. Avara urbanismi ja tulevaisuuden asumiskonseptit – seminaari. Tieteiden talo 15.11.2007.

Suulliset tiedonannot

TUKHOLMA

- Berlin, Marie (2007). Tutkija Statistiska centralbyrån. Haastattelu Tukholmassa 23.5.2007.

- Björk, Margareta (2007). Södermalmin kaupunginosalautakunnan puheenjohtaja. Haastattelu Tukholmassa 23.5.2007.
- Börjesson, Py (2007). Stadsbyggnadsborgarråd 2002-2006. Haastattelu Tukholmassa 4.6.2007.
- Cederquist, Björn (2007). Projektivastaava Hammarby-Sjöstadin kaupunginosassa. Haastattelu Tukholmassa 24.5.2007.
- Larsson, Joakim (2007). Exploateringsnämndenin puheenjohtaja. Haastattelu Tukholmassa 4.6.2007.
- Norrby, Christina (2007). Tutkija, Utrednings-och statistikkontoret i Stockholm. Haastattelu Tukholmassa 23.5.2007.
- Saracco, Sabine (2007). Yhdyskuntasuunnittelun opiskelija, Tukholman yliopisto, kulttuurimaantieteen laitos. Haastattelu Tukholmassa 22.5.2007.
- Strandlund, Lovisa (2007). Yhdyskuntasuunnittelun opiskelija, Tukholman yliopisto, kulttuurimaantieteen laitos. Haastattelu Tukholmassa 22.5.2007.
- Widergren, Ewa 2007. Yleissuunnittelija, Stockholms stadsbyggnadskontor. Haastattelu Tukholmassa 5.6.2007.

HELSINKI

- Kaijansinkko, Matti (2008). Länsisataman projektipäällikkö, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. Haastattelu Helsingissä 22.1.2008.
- Lehtonen, Ulla (2008). Päivähoitoalueen päällikkö Vironniemi-Ullanlinna-Taka-Töölö-alueella. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Puhelinhaastattelu 25.1.2008.
- Luomanen, Jussi (2008). Eteläisen suurpiirin aluesuunnittelija. Helsingin rakennusviraston katu- ja puisto-osasto.. Haastattelu Helsingissä 22.1.2008.
- Nikulainen, Pekka (2008). Liikennesuunnittelija keskustan alueella. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. Haastattelu Helsingissä 22.1.2008.
- Savola, Sinikka (2007). Lastentarhanopettaja, Virkkulan päiväkoti. Suullinen tiedonanto 23.11.2007.
- Sundman, Mikael (2008). Projektchef för Fiskehamnen, Helsingfors stadsbyggnadskontor.
Intervju i Helsingfors 31.1.2008.

ASUMISHISTORIA JA NYKYINEN ASUMINEN

- Millaisilla alueilla olet asunut?
- Lapsuutesi merkittävin asuinympäristö: kaupungin ydinkeskusta tai sen läheisyys, pientalovaltainen esikaupunki, kerrostalovaltainen esikaupunki, pienkaupunki, kylä maaseudulla, haja-asutusalue?
- Millaisessa ympäristössä puolisosi on kasvanut?
- Miten uskot tämän vaikuttaneen nykyiseen asumiseesi?
- Miten olet päätynyt Kruunuhakaan/Katajanokalle?
 - Aktiivinen päätös vai vahingossa?
- Kuinka kauan olet asunut tällä alueella?
- Mikä on ensisijainen syy siihen, että haluatte asua kaupungissa lasten kanssa nyt?
- Muita syitä?
- Onko tavoitteena jäädä keskustaan vai pohditteko muuttoa muualle?
- Jos saisitte muuttaa mihin tahansa, mihin muuttaisitte?

- Mikä vaikutti juuri tämän asunnon valitsemiseen?
- Mitä arvostat eniten asunnossasi?
- Mitä puutteita siinä on?

ELÄMÄÄ KAUPUNGISSA LASTEN KANSSA

- Millaista kaupungissa on asua lasten kanssa? Hyvät ja huonot puolet?
- Miten uskot että keskustassa kasvaminen vaikuttaa lapseenne/lapsiinne?
- Kuinka kauan olet ollut vanhempainvapaalla? / Mikä oli merkittävin syy takaisin töihin paluulle?
- Millainen on tyypillinen arkipäivänne?
- Millaiset asiat helpottavat/vaikeuttavat arkeanne? (esim. paikkojen läheisyys...)

Liite 1
Asukashaastattelujen runko

- Miten käytätte keskustan tarjontaa? (arkena/vapaa-ajalla)
 - Mitä lapsille suunnattuja palveluja käytät tai olet käyttänyt: kerhoa, leikkipuistoa, puistotätiä, päiväkotia, koulua, neuvolaa...?
 - Missä leikkipuistoissa käytte?
 - Käyttekö kahviloissa, ravintoloissa usein?
 - Entä museoissa?
 - Osallistutteko keskustassa järjestettäviin tapahtumiin, mihin?
 - Miten hoidatte päivittäistavaraostokset?
 - Mitä muita asuinalueen/keskustan palveluja käytätte?
- Miten yleensä liikutte arkisin ja vapaa-ajalla?
- Millaisiin asioihin keskustan uusien asuinalueiden suunnittelussa pitäisi mielestäsi kiinnittää huomiota?

NAAPURUSTO

- Jos joku kysyisi, millaisia ihmisiä alueella asuu, mitä vastaisit?
- Yhdistääkö keskustassa asuvia perheitä jokin? Mikä?
- Mitkä asiat nousevat esiin, jos keskustelet muiden vanhempien kanssa Kruununhaasta/Katajanokasta?
- Mitkä ovat mielestäsi asuinalueen parhaimmat puolet/suurimmat puutteet?
- Mitkä asiat uhkaavat aluetta?
- Millainen Kruunuhaka/Katajanokka on 10 vuoden päästä?

Liite 2

Haastateltavien taustatietolomake

1. Syntymävuosi _____

Puolisosi syntymävuosi _____

2. Nainen Mies

3. Perhetyyppi

Avopari, lapsia

Aviopari, lapsia

Yksinhuoltaja, lapsia

4. Jäsenet kotitaloudessa yhteensä _____ henkilöä

5. Lasten syntymävuodet

6. Kuinka kauan olet asunut

Nykyisessä kunnassa

_____ vuotta

Nykyisellä asuinalueella

_____ vuotta

Nykyisessä asunnossa

_____ vuotta

7. Asuntonne

Omistusasunto

Vuokra-asunto

8. Asuntonne huoneiden lukumäärä

9. Asuinhuoneistonne pinta-ala

_____ m²

10. Onko teillä auto (kuinka monta)?

on, _____ kpl

ei ole

11. Onko teillä oma kesämökki tai mahdollisuus viettää aikaa lähisukulaisen kesämökillä?

on, oma

on, sukulaisten

ei ole

12. Koulutus

Peruskoulu

Ylioppilas

Toisen asteen koulutus

Opistoasteen tutkinto

Ammattikorkeakoulututkinto

Alempi korkeakoulututkinto

Ylempi korkeakoulututkinto

13. Ammatti

14. Puolisosi koulutus

Peruskoulu

Ylioppilas

Toisen asteen koulutus

Opistoasteen tutkinto

Ammattikorkeakoulututkinto

Alempi korkeakoulututkinto

Ylempi korkeakoulututkinto

15. Puolisosi ammatti

16. Oletko tällä hetkellä

Ansiotyössä

Vanhempainvapaalla

Opiskelija

Työtön

